

**Договір
до Енергетичної Хартії та Заключний акт до неї**

Статус Договору див. (995_b19)

(Договір ратифіковано Законом
N 89/98-ВР (89/98-ВР) від 06.02.98)

{ Додатково див. Поправку (995_h23) від 24.04.98 }

Преамбула

Договірні Сторони цього Договору;
беручи до уваги Паризьку Хартію для Нової Європи (995_058),
підписану 21 листопада 1990 року;

беручи до уваги Європейську Енергетичну Хартію (995_061),
прийнятую в Заключному Документі Гаазької Конференції по
Європейській Енергетичній Хартії, підписану в Гаазі 17 грудня
1991 р.;

нагадуючи, що всі сторони, які підписали Заключний Документ
Гаазької Конференції, зобов'язалися дотримуватись цілей і
принципів Європейської Енергетичної Хартії і здійснювати та
розширювати їхнє співробітництво якомога скоріше шляхом сумлінних
переговорів з метою вироблення Договору до Енергетичної Хартії і
Протоколів і бажаючи, щоб зобов'язання, які містяться у зазначеній
Хартії, набули надійну основу у вигляді юридично зобов'язуючого
міжнародного документа;

бажаючи також встановити структурні рамки, потрібні для
здійснення принципів, проголошених в Європейській Енергетичній
Хартії;

бажаючи втілити основну ідею ініціативи щодо Європейської
Енергетичної Хартії, яка має стати каталізатором економічного
зростання, за допомогою заходів по лібералізації капіталовкладень
і торгівлі в енергетиці;

стверджуючи, що Договірні Сторони надають виняткового
значення ефективному здійсненню національного режиму в повному
обсязі, а також режиму найбільш сприятливої нації, і що ці
зобов'язання будуть застосовуватися щодо здійснення
капіталовкладень відповідно до додаткового договору;

беручи до уваги завдання послідовної лібералізації
міжнародної торгівлі і принцип недопущення дискримінації в
міжнародній торгівлі, як вони сформульовані в Генеральній Угоді
щодо тарифів і торгівлі (995_264) і зв'язаних з нею документах і
як вони іншим чином передбачені в цьому Договорі;

сповнені рішучості послідовно усувати технічні,
адміністративні та інші перешкоди у торгівлі енергетичними
матеріалами і продуктами і зв'язаним з ним обладнанням,
технологіями і послугами;

очікуючи еventуального членства в Генеральній Угоді щодо
тарифів і торгівлі (995_264) тих Договірних Сторін, які не є
нині її сторонами, і прагнучи передбачити тимчасові торговельні
домовленості, які допоможуть цим Договірним Сторонам і не
перешкоджатимуть їхній підготовці до такого членства;

враховуючи права і зобов'язання тих Договірних Сторін, що є

також сторонами Генеральної Угоди щодо тарифів і торгівлі (995_264) і зв'язаних з ними документів;

беручи до уваги правила конкуренції щодо злиття компаній, монополій, антиконкурентної практики і зловживання домінуючим становищем на ринку;

беручи до уваги також Договір про нерозповсюдження ядерної зброї, Керівні принципи експорту ядерних матеріалів та інші міжнародні зобов'язання чи розуміння, зв'язані з ядерним нерозповсюдженням, визнаючи необхідність у найбільш ефективному розвідуванні, виробництві, перетворенні, зберіганні, транспортуванні, розподілі і використанні енергії;

нагадуючи про Рамкову Конвенцію ООН про зміну клімату (995_044), Конвенцію про транскордонне забруднення повітря на далекі відстані (995_223) та протоколи до неї, а також про інші міжнародні угоди щодо навколишнього середовища з пов'язаними з енергією аспектами; та

визнаючи зростаючу нагальність заходів щодо охорони навколишнього середовища, включаючи виведення з експлуатації енергетичних установок і видалення відходів, а також погоджених на міжнародному рівні цілей і критеріїв для цієї мети;

домовилися про таке:

Частина I

Визначення і мета

Стаття 1

Визначення

У цьому Договорі:

(1) "Хартія" означає Європейську Енергетичну Хартію, прийняту в Заключному Документі Гаазької Конференції по Європейській Енергетичній Хартії, підписаному в Гаазі 17 грудня 1991 року; підписання Заключного Документа розглядається як підписання Хартії.

(2) "Договірна Сторона" означає державу або організацію регіональної економічної інтеграції, які погодилися бути зв'язаними цим Договором і для яких Договір є чинним.

(3) "Організація регіональної економічної інтеграції" означає засновану державами організацію, якій вони передали компетенцію з певних питань, ряд яких регулюється цим Договором, включаючи повноваження приймати обов'язкові для них рішення з цих питань.

(4) "Енергетичні матеріали і продукти", на основі Гармонізованої системи Ради Митного співробітництва і Комбінованої номенклатури Європейських Співтовариств, означає позиції, включені в Додаток ЕМ.

(5) "Господарська діяльність в енергетичному секторі" означає господарську діяльність щодо розвідування, видобутку, переробки, виробництва, зберігання, транспортування по суші, передачі, розподілу, торгівлі, збуту чи продажу енергетичних матеріалів і продуктів, за винятком тих, що включені у Додаток N 1, або щодо розподілу тепла між множинними об'єктами.

(6) "Капіталовкладення" означає всі види активів, що є власністю інвестора або прямо чи посередньо контролюються ним, і включає:

(a) реальну і невідчутну, а також рухому і нерухому власність

і будь-які майнові права, такі як оренда, заставні, право утримання іпотеки та іншої застави;

(b) компанію або ділове підприємство, або акції, внески чи інші форми участі в акціонерному капіталі компанії або ділового підприємства, а також облигації та інші боргові зобов'язання компанії чи ділового підприємства;

(c) права вимоги з коштів і права вимоги по виконанню згідно з контрактом, що має економічну цінність і зв'язаний з капіталовкладенням;

(d) інтелектуальну власність;

(e) доходи;

(f) будь-яке право, надане відповідно до закону або за контрактом або в силу будь-яких ліцензій і дозволів, виданих згідно із законом, здійснювати будь-яку господарську діяльність в енергетичному секторі.

Зміна форми, в якій інвестуються активи, не впливає на їхній характер як капіталовкладень, і термін "капіталовкладення" включає в себе всі капіталовкладення, незалежно від того, чи існували вони до чи здійснені після пізнішої з дат набрання чинності цим Договором для Договірної Сторони інвестора, який здійснює капіталовкладення, і для Договірної Сторони, на території якої здійснене капіталовкладення (далі - "дата набрання чинності"), за умови, що Договір застосовується лише до питань, що зачіпають такі капіталовкладення після дати набрання чинності.

"Капіталовкладення" відноситься до будь-якого капіталовкладення, зв'язаного з господарською діяльністю в енергетичному секторі, а також до капіталовкладень або класів капіталовкладень, які позначені Договірною Стороною на її території як "проекти ефективності відповідно до Хартії" і про які таким чином повідомлений Секретаріат.

(7) "Інвестор" означає:

(a) щодо Договірної Сторони:

(i) фізичну особу, яка має громадянство або підданство цієї Договірної Сторони або особу, яка постійно проживає в ній відповідно до її застосовного законодавства;

(ii) компанію чи іншу організацію, засновану відповідно до законодавства, застосовного у цій Договірній Стороні;

(b) щодо "третьої держави" - фізичну особу, компанію або іншу організацію, яка відповідає, *mutatis mutandis*, умовам, передбаченим в підпункті (a) для Договірної Сторони.

(8) "Здійснювати капіталовкладення" або "здійснення капіталовкладень" означає здійснення нових капіталовкладень, придбання всіх або частини існуючих капіталовкладень або поширення на інші галузі інвестиційної діяльності.

(9) "Доходи" означає суми, одержувані від капіталовкладення або зв'язані з ним, незалежно від форми, в якій вони сплачуються, включаючи прибуток, дивіденди, відсотки, доходи від приросту капітальної вартості, виплату роялті, винагороди за керування, технічне сприяння чи інші винагороди або платежі натурою.

(10) "Територія" означає щодо держави, яка є Договірною Стороною:

(a) територію, що знаходиться під її суверенітетом, при розумінні, що ця територія включає сушу, внутрішні води і територіальне море; і

(b) залежно від і відповідно до міжнародного морського права: море, морське дно та його надра, по відношенню до яких ця Договірна Сторона здійснює суверенні права і юрисдикцію.

Щодо організації регіональної економічної інтеграції, яка є Договірною Стороною, "територія" означає територію держав-членів такої організації, згідно з пропозиціями, що містяться в угоді про заснування цієї організації.

(11) (a) "ГАТТ" означає "ГАТТ 1947 р." (995_264) або "ГАТТ 1994 р.", або обидва, у тих випадках, коли обидва застосовні.

(b) "ГАТТ 1947 р." означає Генеральну Угоду по тарифах і торгівлі (995_264), датовану 30 жовтня 1947 року, що додається до Заключного Акта, прийнятого під час завершення Другої сесії Підготовчого Комітету Конференції Організації Об'єднаних Націй щодо торгівлі і зайнятості, як вона була згодом уточнена, поправлена або змінена.

(c) "ГАТТ 1994 р." означає Генеральну Угоду по тарифах і торгівлі, як вона визначена в Додатку 1А Угоди, яка засновує Всесвітню торговельну організацію, як вона була згодом уточнена, поправлена або змінена. Сторона Угоди, яка засновує Всесвітню торговельну організацію, розглядається як сторона ГАТТ 1994 р.

(d) "Пов'язані з нею документи" означає, відповідно:

(i) угоди, домовленості або інші юридичні документи, включаючи рішення, декларації і розуміння, укладені під егідою ГАТТ 1947 р., як вони були згодом уточнені, поправлені чи змінені; або

(ii) Угода, яка засновує Всесвітню торговельну організацію, включаючи її Додаток 1 (крім ГАТТ 1994 р.), її Додатки 2, 3 і 4, а також рішення, декларації і розуміння, що відносяться до неї, як вони були згодом уточнені, поправлені або змінені.

(12) "Інтелектуальна власність" включає авторські і суміжні права, товарні знаки, географічні вказівки, промислові креслення, патенти, проекти топології інтегральних схем і охорону необнародованої інформації.

(13) (a) "Протокол до Енергетичної Хартії" або "Протокол" означає договір, переговори з якого санкціоновані і текст якого прийнятий Конференцією щодо Хартії, в який вступають дві або більше Договірні Сторони з метою поновлення, доповнення, розширення чи розвитку положень цього Договору щодо будь-якого конкретного сектора або виду діяльності в межах дії цього Договору чи галузей співробітництва відповідно до Розділу III Хартії.

(b) "Декларація до Енергетичної Хартії" або "Декларація" означає незобов'язуючий документ, переговори з якого санкціоновані і текст якого схвалений Конференцією щодо Хартії, в який вступають дві або більше Договірні Сторони з метою поновлення або доповнення положень цього Договору.

(14) "Вільно конвертована валюта" означає валюту, яка широко обмінюється на міжнародних валютних ринках і широко використовується в міжнародних правочинах.

Стаття 2

Мета Договору

Цей Договір установлює юридичні рамки з метою сприяння довготерміновому співробітництву в галузі енергетики на основі взаємодоповнювання і взаємної вигоди, відповідно до цілей і принципів Хартії.

Частина II

Торгівля

Стаття 3

Міжнародні ринки

Договірні Сторони працюють з метою сприяння доступу до міжнародних ринків на комерційних умовах і, в цілому, з метою розвитку відкритого і конкурентного ринку енергетичних матеріалів і продуктів.

Стаття 4

Неприменення ГАТТ і пов'язаних з ним документів

Ніщо в цьому Договорі, у відносинах між конкретними Договірними Сторонами, які є сторонами ГАТТ, не повинно применшувати значення положень ГАТТ і пов'язаних з ним документів, як вони застосовуються між цими Договірними Сторонами.

Стаття 5

Пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи

(1) Договірна Сторона не повинна вживати ніяких пов'язаних з торгівлею інвестиційних заходів, несумісних з положеннями статті III або XI ГАТТ; це без шкоди для прав і обов'язків цієї Договірної Сторони по ГАТТ і пов'язаних з ним документах, а також по статті 29.

(2) Такі заходи включають будь-які інвестиційні заходи, які є обов'язковими або такими, що примусово здійснюються згідно з національним законодавством або відповідно до будь-яких адміністративних постанов, або виконання яких необхідне для одержання будь-якої переваги і які потребують:

(a) закупки чи використання підприємством продукції вітчизняного походження чи з якого-небудь вітчизняного джерела, незалежно від того, чи застерігається при цьому певна продукція, обсяг або вартість продукції або частка обсягу чи вартості його місцевого виробництва; або

(b) обмеження закупки чи використання підприємством імпоротної продукції величиною, зв'язаною з обсягом або вартістю місцевої продукції, яка ним експортується; або які обмежують;

(c) імпорт підприємством продукції, що використовується в його місцевому виробництві чи пов'язана з ним, як в цілому, так і величиною, зв'язаною з обсягом чи вартістю експортованої ним місцевої продукції;

(d) імпорт підприємством продукції, що використовується ним у місцевому виробництві чи пов'язана з ним, шляхом обмеження його доступу до іноземної валюти сумою, ув'язаною з призначеними підприємству надходженнями в іноземній валюті; або

(e) експорт або продаж на експорт підприємством продукції, незалежно від того, чи застерігається при цьому певна продукція, обсяг чи вартість продукції або частка обсягу чи вартості його місцевого виробництва.

(3) Ніщо в пункті (1) не повинно тлумачитися як таке, що перешкоджає тому, щоб Договірна Сторона застосовувала пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи, викладені в підпунктах (2) (a) і

(с) як умова щодо права на заохочення експорту, іноземної допомоги, урядових закупок або преференціальних тарифів або квотних програм.

(4) Незважаючи на пункт (1), Договірна Сторона може тимчасово продовжувати зберігати пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи, які були в дії понад 180 днів до підписання нею цього Договору, залежно від положень про повідомлення і поступове скасування, викладених у Додатку TRM.

Стаття 6

Конкуренція

(1) Кожна Договірна Сторона діє з метою ослаблення ринкових перекручень та перешкод на шляху конкуренції у господарській діяльності в енергетичному секторі.

(2) Кожна Договірна Сторона забезпечує в рамках своєї юрисдикції наявність і примусове виконання таких законів, які необхідні і доцільні для вирішення проблем односторонньої і погодженої антиконкурентної поведінки в господарській діяльності в енергетичному секторі.

(3) Договірні Сторони, які мають досвід застосування правил конкуренції, приділяють всіляку увагу наданню, за запитом і в рамках наявних ресурсів, технічного сприяння у питаннях розробки і здійснення правил конкуренції іншим Договірним Сторонам.

(4) Договірні Сторони можуть співробітничати у справі забезпечення дотримання своїх правил конкуренції шляхом консультацій і обміну інформацією.

(5) Якщо Договірна Сторона вважатиме, що якась конкретна антиконкурентна поведінка, що має місце на території іншої Договірної Сторони, негативно впливає на суттєві інтереси, зв'язані з цілями, визначеними у цій статті, то ця Договірна Сторона може повідомити іншу Договірну Сторону і може запропонувати, що її органи з питань конкуренції розпочали належні дії по примусовому виконанню. Договірна Сторона, що повідомляє, включає в таке повідомлення достатню інформацію, щоб дозволити Договірній Стороні, яка повідомляється, виявити антиконкурентну поведінку, що стала предметом повідомлення, і включає пропозицію щодо такої подальшої інформації і співробітництва, які Договірна Сторона, що повідомляє, спроможна надати.

Договірна Сторона, яку повідомляють, або, залежно від обставин, відповідні органи з питань конкуренції можуть провести консультації з органами з питань конкуренції Договірної Сторони, яка повідомляє, і повною мірою беруть до уваги прохання Договірної Сторони, яка повідомляє, під час ухвалення рішення про те, чи розпочинати дію з примусового виконання щодо тієї антиконкурентної поведінки, про яку стверджується в повідомленні. Договірна Сторона, яка повідомляється, інформує Договірну Сторону, яка повідомляє, про своє рішення або рішення відповідних органів з питань конкуренції і може, якщо забажає цього, інформувати Договірну Сторону, яка повідомляє, про підстави ухваленого рішення. Якщо розпочинається дія щодо примусового виконання, Договірна Сторона, яку повідомляють, сповіщає Договірну Сторону, яка повідомляє, про її результати і, в міру можливості, про будь-які значні проміжні висновки.

(6) Ніщо в цій статті не потребує надання інформації Договірною Стороною всупереч її законодавству щодо розкриття

інформації, конфіденційності або ділових секретів.

(7) Процедури, викладені в пункті (5) і статті 27 (1), є виключними засобами в рамках цього Договору для вирішення будь-яких спорів, які можуть виникнути у зв'язку з виконанням або тлумаченням цієї статті.

Стаття 7

Транзит

(1) Кожна Договірна Сторона вживає необхідних заходів для спрощення транзиту енергетичних матеріалів і продуктів відповідно до принципу свободи транзиту і незалежно від походження, місця призначення або власника таких енергетичних матеріалів і продуктів і без дискримінації в розцінках на основі таких відмінностей, а також не вводячи ніяких нерозумних відстрочок, обмежень або зборів.

(2) Договірні Сторони заохочують співробітництво відповідних організацій у:

(a) модернізації споруд для транспортування енергії, необхідних для транзиту енергетичних матеріалів і продуктів;

(b) розвитку та експлуатації споруд для транспортування енергії, що обслуговують території більш ніж однієї Договірної Сторони;

(c) вжитті заходів по ослабленню наслідків перебоїв у забезпеченні енергетичними матеріалами і продуктами;

(d) полегшенні об'єднання споруд для транспортування енергії.

(3) Кожна Договірна Сторона зобов'язується, що її положення щодо транспортування енергетичних матеріалів і продуктів і використання споруд для транспортування енергії надають транзитним енергетичним матеріалам і продуктам не менш сприятливий режим, ніж той, який її положення надають таким матеріалам і продуктам, що походять з її власної території чи призначені для неї, якщо інше не передбачено в діючій міжнародній угоді.

(4) У разі, коли транзит енергетичних матеріалів і продуктів не може бути досягнутий на комерційних умовах за допомогою споруд для транспортування енергії, Договірні Сторони не повинні перешкоджати створенню нових потужностей, за винятком тих випадків, коли інше може бути передбачено у застосовному законодавстві, сумісному з пунктом (1).

(5) Договірна Сторона, через територію якої може здійснюватися транзит енергетичних матеріалів і продуктів, не зобов'язана

(a) дозволяти будівництво чи модифікацію споруд для транспортування енергії: або

(b) дозволяти новий або додатковий транзит через існуючі споруди для транспортування енергії,

які, як вона продемонструє іншим зацікавленим Договірним Сторонам, могли б поставити під загрозу надійність чи ефективність її енергетичних систем, включаючи надійність постачання.

За умови додержання пунктів (6) і (7), Договірні Сторони забезпечують усталені потоки енергетичних матеріалів і продуктів на, з або між територіями інших Договірних Сторін.

(6) Договірна Сторона, через територію якої здійснюється транзит енергетичних матеріалів і продуктів, не повинна, в разі виникнення спору з будь-якого питання, зв'язаного з таким транзитом, переривати чи скорочувати, рівно як і дозволяти

будь-якій організації, що знаходиться під її контролем, переривати або скорочувати, або вимагати від якої-небудь організації, що знаходиться під її юрисдикцією, щоб вона переривала або скорочувала існуючий потік енергетичних матеріалів і продуктів до завершення процедури розв'язання спору, викладеної в пункті (7), за винятком випадків, коли це точно передбачено в контракті чи іншій угоді, що регулює такий транзит, або дозволено відповідно до рішення мирового посередника.

(7) Наступні положення застосовуються до спору, згаданого в пункті (6), але тільки після вичерпання всіх відповідних договірних або інших засобів розв'язання спору, погоджених раніше між Договірними Сторонами, які є сторонами в спорі, або між будь-якою організацією, згаданю в пункті (6), і організацією іншої Договірної Сторони, яка є стороною в спорі:

(a) Договірна Сторона, яка є стороною в спорі, може передати його Генеральному Секретарю шляхом повідомлення, що містить короткий виклад обставин спору. Генеральний Секретар повідомляє про будь-яку таку передачу всі Договірні Сторони.

(b) Протягом 30 днів після одержання такого повідомлення Генеральний Секретар, після консультації із сторонами в спорі та іншими зацікавленими Договірними Сторонами, призначає мирового посередника. Такий посередник має володіти досвідом у питаннях, які є предметом спору, і не повинен бути підданим або громадянином чи постійним резидентом сторони в спорі або однією з інших зацікавлених Договірних Сторін.

(c) Мировий посередник шукає згоди сторін в спорі для його розв'язання або щодо процедури досягнення такого розв'язання. Якщо протягом 90 днів після його призначення йому не вдається добитися такої згоди, він вносить рекомендацію щодо розв'язання спору або процедури з метою досягнення такого розв'язання і приймає рішення щодо проміжних тарифів та інших термінів і умов, яких належить дотримуватись відносно транзиту з дати, яку він зазначає, до розв'язання спору.

(d) Договірні Сторони зобов'язуються наглядати і забезпечувати, щоб організації, які знаходяться під їхнім контролем чи юрисдикцією, дотримувались будь-якого проміжного рішення, ухваленого згідно з підпунктом (c) щодо тарифів, термінів і умов, протягом 12 місяців після рішення мирового посередника або до розв'язання спору, залежно від того, що станеться раніше.

(e) Незважаючи на підпункт (b), Генеральний Секретар може вирішити не призначати мирового посередника, якщо, на його думку, спір стосується транзиту, який є або вже був предметом процедур розв'язання спорів, викладених в підпунктах (a)-(d), і цей розгляд не спричинив розв'язання спору.

(f) Конференція по Хартії ухвалює типові положення щодо проведення процедури примирення і компенсації витрат мирових посередників.

(8) Ніщо у цій статті не повинно применшувати права і зобов'язання Договірної Сторони щодо міжнародного права, включаючи звичайне міжнародне право, існуючі двосторонні чи багатосторонні угоди, включаючи норми щодо підводних кабелів і трубопроводів.

(9) Ця стаття не повинна тлумачитися таким чином, що вона зобов'язує будь-яку Договірну Сторону, яка не має якої-небудь визначеної категорії споруд для транспортування енергії, використовуваної для транзиту, вживати будь-яких заходів відповідно до цієї статті щодо цієї категорії споруд для транспортування енергії. Така Договірна Сторона, проте,

зобов'язана виконувати вимоги пункту (4).

(10) Для цілей цієї статті:

(а) "Транзит" означає

(i) переміщення через територію Договірної Сторони або у портові споруди чи із портових споруд на її території для завантаження чи розвантаження енергетичних матеріалів і продуктів, походженням з території другої держави і призначених для території третьої держави, за умови, що або друга держава, або третя держава є Договірною Стороною; або

(ii) переміщення через територію Договірної Сторони енергетичних матеріалів і продуктів, походженням з території другої Договірної Сторони і призначених для території цієї другої Договірної Сторони, якщо тільки обидві зацікавлені Договірні Сторони не вирішать інакше і не зареєструють своє рішення шляхом спільно зробленого запису в Додатку N. Ці дві Договірні Сторони можуть виключити себе з переліку, що міститься в Додатку N, шляхом подання спільного письмового повідомлення про свої наміри до Секретаріату, який передає це повідомлення всім іншим Договірним Сторонам. Виняток з переліку набуває чинності через чотири тижні після такого першого повідомлення.

(b) "Споруди для транспортування енергії" складаються з магістральних газопроводів високого тиску, високовольтних систем і ліній електропередачі, магістральних нафтопроводів, вугільних пульпопроводів, нафтопродуктопроводів та іншого встановленого обладнання, спеціально призначеного для роботи з енергетичними матеріалами і продуктами.

Стаття 8

Передача технології

(1) Договірні Сторони погоджуються сприяти доступу до енергетичної технології і її передачі на комерційній і недискримінаційній основі з метою сприяння ефективній торгівлі енергетичними матеріалами і продуктами та капіталовкладенням, а також здійснення цілей Хартії з врахуванням їхніх законів і нормативних актів, а також охорони прав інтелектуальної власності.

(2) Відповідно, у тій мірі, в якій це необхідно для реалізації пункту (1), Договірні Сторони усувають існуючі і не створюють нових перешкод передачі технології в галузі енергетичних матеріалів і продуктів і зв'язаних з ними обладнань і послуг, за умови дотримання зобов'язань щодо ядерного нерозповсюдження та інших міжнародних зобов'язань.

Стаття 9

Доступ до капіталу

(1) Договірні Сторони визнають важливість відкритих ринків капіталу для заохочення потоку капіталу з метою фінансування торгівлі енергетичними матеріалами і продуктами, а також здійснення капіталовкладень у господарську діяльність в енергетичному секторі на території інших Договірних Сторін, особливо Сторін з економікою перехідного періоду, а також сприяння таким капіталовкладенням. Відповідно кожна Договірна Сторона прагне створювати умови для доступу на свій ринок капіталу компаніям і громадянам інших Договірних Сторін з метою

фінансування торгівлі енергетичними матеріалами і продуктами і з метою капіталовкладень у господарську діяльність в енергетичному секторі на території цих інших Договірних Сторін на основі, не менш сприятливій, ніж та, яку вона надає в подібних обставинах своїм власним компаніям і громадянам або компаніям і громадянам будь-якої іншої Договірної Сторони або будь-якої третьої держави, залежно від того, що є найбільш сприятливим.

(2) Договірна Сторона може приймати і зберігати програми, що передбачають доступ до державних позик, субсидій, гарантій або страхування з метою заохочення торгівлі чи капіталовкладень за кордоном. Вона надає такі можливості відповідно до цілей, обмежень і критеріїв таких програм (включаючи будь-які цілі, обмеження чи критерії щодо місця ділової активності подавача заяви на використання будь-якої з цих можливостей або місця доставки товарів чи послуг, які поставляються за допомогою будь-якої з цих можливостей) для капіталовкладень у господарську діяльність в енергетичному секторі інших Договірних Сторін або для фінансування торгівлі енергетичними матеріалами і продуктами з іншими Договірними Сторонами.

(3) Договірні Сторони, під час виконання програм у господарській діяльності в енергетичному секторі, що спрямовані на підвищення економічної стабільності і поліпшення інвестиційного клімату у Договірних Сторонах, де це доцільно, прагнуть заохочувати операції і використовувати досвід відповідних міжнародних фінансових інститутів.

(4) Ніщо в цій статті не повинно перешкоджати:

(a) фінансовим інститутам застосовувати свою власну практику кредитування або гарантування, основу на ринкових принципах і міркуваннях обачності; або

(b) Договірній Стороні вживати заходів

(i) з міркувань обачності, включаючи захист інвесторів, споживачів, вкладників, держателів полісів або осіб, яким від постачальників фінансових послуг належить незабезпечений борг; або

(ii) по забезпеченню цілосності і стабільності своєї фінансової системи і ринків капіталу.

Частина III

Заохочення і захист капіталовкладень

Стаття 10

Заохочення, захист і режим капіталовкладень

(1) Кожна Договірна Сторона, відповідно до положень цього Договору, заохочує і утворює стабільні, рівноправні, сприятливі і гласні умови для інвесторів інших Договірних Сторін з метою здійснення капіталовкладень на її території. Такі умови включають зобов'язання надавати у будь-який час щодо капіталовкладень інвесторів інших Договірних Сторін справедливий і рівний режим. Таким капіталовкладенням також забезпечуються максимально постійний захист і безпека, і ніяка Договірна Сторона не повинна яким-небудь чином перешкоджати невинуватими чи дискримінаційними заходами управлінню, підтриманню, користуванню, володінню або розпорядженню ними. Ні в якому разі щодо таких капіталовкладень не повинен надаватися режим, менш сприятливий, ніж цього вимагає міжнародне право, включаючи зобов'язання за договором. Кожна

Договірна Сторона дотримується будь-яких зобов'язань, які вона прийняла щодо інвестора чи капіталовкладення інвестора будь-якої іншої Договірної Сторони.

(2) Кожна Договірна Сторона прагне надавати інвесторам інших Договірних Сторін, в тому, що стосується здійснення капіталовкладень на її території, режим, викладений в пункті (3).

(3) Для цілей цієї статті, "режим" означає надаваний Договірною Стороною режим, не менш сприятливий у порівнянні з тим, який вона надає своїм власним інвесторам чи інвесторам будь-якої іншої Договірної Сторони або будь-якої третьої держави, залежно від того, що є найбільш сприятливим.

(4) Додатковий Договір зобов'яже, відповідно до сформульованих у ньому умов, кожен сторону, яка бере в ньому участь, надавати інвесторам інших сторін, щодо здійснення капіталовкладень на її території, режим, викладений в пункті (3). Цей Договір буде відкритий для підписання державами і організаціями регіональної економічної інтеграції, які підписали цей Договір чи приєдналися до нього. Переговори з додаткового договору розпочнуться не пізніше 1 січня 1995 року з метою його завершення до 1 січня 1998 року.

(5) Кожна Договірна Сторона, щодо здійснення капіталовкладень на її території, прагне:

(a) обмежувати до мінімуму винятки з режиму, викладеного в пункті (3);

(b) послідовно усувати існуючі обмеження, які впливають на інвесторів інших Договірних Сторін.

(6) (a) Договірна Сторона може, щодо здійснення капіталовкладень на її території, в будь-який час добровільно оголосити Конференції по Хартії, за допомогою Секретаріату, про свій намір не вводити нових вилучень з режиму, викладеного в пункті (3).

(b) Більше того, Договірна Сторона може, в будь-який час, взяти на себе добровільне зобов'язання надавати інвесторам інших Договірних Сторін, щодо здійснення капіталовкладень у деякі або у всі види господарської діяльності в енергетичному секторі на її території, режим, викладений в пункті (3). Про такі зобов'язання сповіщається Секретаріат, і вони перелічуються у Додатку VC і є обов'язковими відповідно до цього Договору.

(7) Кожна Договірна Сторона надає на своїй території щодо капіталовкладень інвесторів інших Договірних Сторін, а також зв'язаної з цим діяльності, включаючи управління, підтримання, користування, володіння або розпорядження, режим не менш сприятливий ніж той, який вона надає капіталовкладенням своїх власних інвесторів або інвесторів будь-якої іншої Договірної Сторони або будь-якої третьої держави, а також щодо їхньої пов'язаної з цим діяльності, включаючи управління, підтримання, користування, володіння чи розпорядження, залежно від того, що є найбільш сприятливим.

(8) Модальності застосування пункту (7) щодо програм, у яких Договірна Сторона надає субсидії або інші види фінансової допомоги чи укладають контракти на дослідження та розробки в галузі енергетичної технології, резервуються для додаткового договору, згаданого в пункті (4). Кожна Договірна Сторона, за допомогою Секретаріату, інформує Конференцію по Хартії про модальності, які вона застосовує до програм, згаданих у цьому пункті.

(9) Кожна держава чи організація регіональної економічної інтеграції, які підпишуть цей Договір або приєднуються до нього,

подає до Секретаріату, на дату свого підписання Договору або здачі на зберігання свого акта про приєднання, повідомлення із стислим викладом всіх законів, нормативних актів або інших заходів, які мають відношення до:

- (a) вилучень з пункту (2); або
- (b) програм, згаданих в пункті (8).

Договірна Сторона поновлює свої повідомлення, негайно сповіщаючи Секретаріат про зміни. Конференція по Хартії періодично розглядає ці повідомлення.

Щодо підпункту (a), повідомлення може включати вказівки на частини енергетичного сектора, в яких Договірна Сторона надає інвесторам інших Договірних Сторін режим, викладений в пункті (3).

Щодо підпункту (b) на оглядах Конференції по Хартії може розглядатися вплив таких програм на конкуренцію і капіталовкладення.

(10) Незважаючи на будь-яке інше положення цієї статті, викладений в пунктах (3) і (7) режим не повинен застосовуватись щодо охорони інтелектуальної власності; замість цього надається режим, як він визначений у відповідних положеннях застосовних міжнародних угод з охорони прав інтелектуальної власності, сторонами яких є відповідні Договірні Сторони.

(11) Для цілей статті 26 вживання Договірною Стороною зв'язаних з торгівлею інвестиційних заходів, як вони викладені в статті 5 (1) і (2), до капіталовкладення інвестора іншої Договірної Сторони, яке існує на момент такого застосування, розглядається, відповідно до статті 5 (3) і (4), як порушення зобов'язання першої Договірної Сторони згідно з цією Частиною.

(12) Кожна Договірна Сторона забезпечує, щоб її національне законодавство надавало ефективні засоби для обстоювання позовів і примусового здійснення прав щодо капіталовкладень, інвестиційних угод, а також інвестиційних дозволів.

Стаття 11

Ключовий персонал

(1) Договірна Сторона, дотримуючись своїх законів і нормативних актів щодо в'їзду, перебування і праці фізичних осіб, сумлінно розглядає запити інвесторів іншої Договірної Сторони і найманого такими інвесторами чи капіталовкладеннями таких інвесторів ключового персоналу щодо в'їзду і тимчасового перебування на її території з метою проведення діяльності, пов'язаної із здійсненням чи розвитком, управлінням, підтриманням, користуванням, володінням або розпорядженням відповідними капіталовкладеннями, включаючи консультування або ключові технічні послуги.

(2) Договірна Сторона дозволяє інвесторам іншої Договірної Сторони, які мають капіталовкладення на її території, а також капіталовкладенням таких інвесторів наймати будь-яку особу ключового персоналу за вибором цих інвесторів або капіталовкладень, незалежно від підданства чи громадянства, за умови, що така особа ключового персоналу отримала дозвіл на в'їзд, перебування і роботу на території першої Договірної Сторони і що цей випадок найму відповідає термінам, умовам і часовим обмеженням дозволу, виданого такій особі ключового персоналу.

Стаття 12

Відшкодування збитків

(1) За винятком тих випадків, коли застосовується стаття 13, інвестору будь-якої Договірної Сторони, який зазнає збитків щодо будь-якого капіталовкладення на території іншої Договірної Сторони внаслідок війни або іншого збройного конфлікту, введення надзвичайного стану, громадських заворушень або інших подібних подій на цій території, надається цією останньою Договірною Стороною, щодо відновлення майна, відшкодування, компенсації або інших видів урегулювання, режим, найсприятливіший з тих, котрі ця Договірна Сторона надає будь-якому іншому інвестору, будь-то власний інвестор, інвестор будь-якої іншої Договірної Сторони чи інвестор будь-якої третьої держави.

(2) Без шкоди для пункту (1), інвестору Договірної Сторони, який в будь-якій із ситуацій, згаданих у зазначеному пункті, зазнає шкоди на території іншої Договірної Сторони внаслідок

(a) реквізиції його капіталовкладення або його частини збройними силами або властями останньої; або

(b) знищення його капіталовкладення або його частини збройними силами чи, властями останньої, яке не було викликане необхідністю в цій ситуації,

надається відновлення його прав на майно або відшкодування, яке має бути в будь-якому випадку швидким, адекватним та ефективним.

Стаття 13

Експропріація

(1) Капіталовкладення інвесторів Договірної Сторони на території будь-якої Договірної Сторони не повинні бути націоналізовані, експропрійовані чи піддаватися заходу чи заходам, які мають аналогічні націоналізації чи експропріації наслідки (далі іменуються "експропріація"), за винятком випадків, коли така експропріація здійснюється:

(a) з метою, що відповідає громадським інтересам;

(b) без дискримінації;

(c) з дотриманням належного законного порядку; і

(d) разом з виплатою швидкої, адекватної та ефективної компенсації.

Така компенсація відповідає за своїм розміром справедливій ринковій вартості експропрійованого капіталовкладення на момент, що безпосередньо передував тому, коли про експропріацію чи наступну експропріацію стало відомо таким чином, що це вплинуло на вартість капіталовкладення (далі - "дата оцінки").

Така справедлива ринкова вартість на прохання інвестора виражається у вільно конвертованій валюті на основі ринкового обмінного курсу, що існує для цієї валюти на дату оцінки. Компенсація включає також сплату відсотка за комерційною ставкою, що встановлюється на ринковій основі, з дати експропріації до дня виплати.

(2) Інвестор, чиї інтереси зачіпаються, має право, відповідно до законодавства Договірної Сторони, яка здійснює експропріацію, на негайний розгляд судовим або іншим компетентним і незалежним органом цієї Договірної Сторони своєї справи, оцінки вартості його капіталовкладення і виплати компенсації відповідно до принципів,

викладених в пункті (1).

(3) Щоб уникнути сумнівів, експропріація включає ситуації, коли Договірна Сторона експропріює активи компанії чи підприємства на своїй території, в яких інвестор будь-якої іншої Договірної Сторони має капіталовкладення, включаючи володіння акціями.

Стаття 14

Переказ платежів, зв'язаних з капіталовкладеннями

(1) Кожна Договірна Сторона гарантує, щодо капіталовкладень на її території інвесторів будь-якої іншої Договірної Сторони, свободу переказів на свою територію і зі своєї території, включаючи переказ:

(a) первісного капіталу плюс будь-якого додаткового капіталу з метою підтримання і розвитку капіталовкладення;

(b) доходів;

(c) платежів відповідно до контракту, включаючи погашення основного боргу і сплату нарахованих відсотків відповідно до угоди про позику;

(d) невитрачених заробітків та іншої винагороди персоналу, найманому за кордоном у зв'язку з цим капіталовкладенням;

(e) виручки від продажу чи ліквідації всього або будь-якої частини капіталовкладення;

(f) платежів, що виникли внаслідок розв'язання спору;

(g) платежів у порядку компенсації відповідно до статей 12 і 13.

(2) Перекази платежів, передбачених в пункті (1), здійснюються без затримки і (за винятком випадків доходу натурою) у вільно конвертованій валюті.

(3) Перекази робляться за ринковим обмінним курсом, існуючим на дату переказу для правочинів "spot" у валюті, що підлягає переказу. У разі відсутності ринку іноземної валюти використовується самий останній курс, що застосовувався щодо капіталовкладень, які залучалися зовні, або самий останній курс для переказу валют у Спеціальні права запозичення, залежно від того, що є найбільш сприятливим для інвестора.

(4) Незважаючи на пункти (1) - (3), Договірна Сторона може захищати права кредиторів або забезпечувати дотримання законів про емісію, торгівлю та операції з цінними паперами і виконання рішень під час судових чи арбітражних розглядів по цивільних, адміністративних і кримінальних справах шляхом справедливого, недискримінаційного і сумлінного застосування своїх законів і нормативних актів.

(5) Незважаючи на пункт (2), Договірні Сторони, які є державами, що являють собою частини колишнього Союзу Радянських Соціалістичних Республік, можуть передбачати в угодах, що укладаються між ними, переказ платежів у валюті таких Договірних Сторін, за умови, що зазначені угоди не передбачають щодо капіталовкладень на їхній території інвесторів інших Договірних Сторін, надання режиму, менш сприятливого, ніж режим, що надається капіталовкладенням інвесторів Договірних Сторін, що вступили в такі угоди, або капіталовкладенням інвесторів будь-якої третьої держави.

(6) Незважаючи на підпункт (1) (b), Договірна Сторона може обмежувати переказ доходу натурою в обставинах, коли Договірній Стороні дозволяється відповідно до статті 29 (2) (a) або ГАТТ і

пов'язаних з ним документів обмежувати чи забороняти експорт чи продаж на експорт продуктів, що становлять доходи натурою; все це за умови, що Договірна Сторона дозволяє робити переказ натурою, як це дозволено чи зазначено в інвестиційній угоді, інвестиційному дозволі чи іншій письмовій угоді між Договірною Стороною та або інвестором іншої Договірної Сторони, або його капіталовкладенням.

Стаття 15

Суброгація

(1) Якщо Договірна Сторона або призначений нею орган (далі "Сторона, яка відшкодовує збитки") здійснює виплату по відшкодуванню збитків або за гарантією, наданою щодо капіталовкладень інвестора (далі "Сторона, яка отримує відшкодування") на території іншої Договірної Сторони (далі "Сторона, яка приймає"), Сторона, яка приймає, визнає:

(a) передачу Стороні, яка відшкодовує збитки, всіх прав і вимог щодо такого капіталовкладення; і

(b) право Сторони, яка відшкодовує збитки, здійснювати всі такі права і стягувати такі вимоги в силу суброгації.

(2) Сторона, яка відшкодовує збитки, має за всіх обставин право на:

(a) такий же режим щодо прав і вимог, здобутих нею в силу передачі прав, згаданої в пункті (1); і

(b) такі ж виплати, що припадають відповідно до цих прав і вимог,

на отримання яких Сторона, яка отримує відшкодування, мала право в силу цього Договору щодо відповідного капіталовкладення.

(3) Під час будь-яких процедур відповідно до статті 26 Договірна Сторона не повинна наполягати як на захисті на контр-позові, праві на відстрочку або з будь-якої іншої причини, що відшкодування збитків або інша компенсація всіх або частини передбачуваних збитків було отримане чи буде отримане відповідно до страхового чи гарантійного контракту.

Стаття 16

Зв'язок з іншими угодами

У тих випадках, коли дві або більше Договірні Сторони уклали раніше міжнародну угоду або укладають наступну міжнародну угоду, умови якої у будь-якому з цих випадків стосуються предмета Частини III або V цього Договору,

(1) ніщо в Частині III або V цього Договору не повинно тлумачитися як таке, що применшує будь-яке положення таких умов іншої угоди або будь-яке право щодо розв'язання спорів відносно до нього відповідно до цієї угоди; і

(2) ніщо в таких умовах іншої угоди не повинно тлумачитися як таке, що применшує будь-яке положення Частини III або V цього Договору або будь-яке право щодо розв'язання спорів відносно до них відповідно до цього Договору,

коди будь-яке таке положення є більш сприятливим для інвестора чи капіталовкладення.

Стаття 17

Незастосування Частини III у певних обставинах

Кожна Договірна Сторона залишає за собою право відмовляти у перевагах, передбачуваних у цій частині:

(1) юридичній особі, якщо така юридична особа належить або контролюється громадянами чи підданими третьої держави і якщо ця юридична особа не провадить істотної ділової діяльності на території цієї Договірної Сторони, де вона організована; або

(2) капіталовкладенню, якщо Договірна Сторона, яка відмовляє, встановить, що таке капіталовкладення є капіталовкладенням інвестора третьої держави, з якою або по відношенню до якої Договірна Сторона, яка відмовляє:

(a) не підтримує дипломатичних відносин; або

(b) вживає або зберігає заходів, які

(i) забороняють правочини з інвесторами цієї держави; або

(ii) були б порушені чи обійдені, якщо б переваги, передбачені у цій частині, були надані інвесторам цієї держави чи їхнім капіталовкладенням.

Частина IV

Різні положення

Стаття 18

Суверенітет над енергетичними ресурсами

(1) Договірні Сторони визнають державний суверенітет і суверенні права щодо енергетичних ресурсів. Вони знову підтверджують, що суверенітет і суверенні права мають здійснюватися відповідно до норм міжнародного права і залежно від них.

(2) Без шкоди для цілей сприяння доступу до енергетичних ресурсів, а також до їх розвідування і розробки на комерційній основі, Договір ніяким чином не зачіпає норм Договірних Сторін, що регулюють володіння власністю на енергетичні ресурси.

(3) Кожна держава продовжує зберігати, зокрема, права вирішувати, які географічні райони в межах її території будуть виділені для розвідування і розробки її енергетичних ресурсів, питання оптимізації їх видобутку, а також якими темпами вони можуть вичерпуватися чи експлуатуватися яким-небудь іншим чином, визначати і розпоряджатися будь-якими податками, роялті або іншими фінансовими платежами, що сплачуються в результаті такого розвідування та експлуатації, і регулювати аспекти охорони навколишнього середовища і безпеки такого розвідування, розробки і освоєння в межах своєї території, а також брати участь у такому розвідуванні і експлуатації шляхом, *inter alia*, прямої участі уряду або через державні підприємства.

(4) Договірні Сторони зобов'язуються сприяти доступу до енергетичних ресурсів, *inter alia*, шляхом розподілу на недискримінаційній основі, яка базується на опублікованих критеріях, дозволів, ліцензій, концесій і контрактів на пошук і розвідування енергетичних ресурсів або на їх експлуатацію або видобуток.

Стаття 19

Аспекти навколишнього середовища

(1) У прагненні до сталого розвитку і беручи до уваги її зобов'язання згідно з тими міжнародними угодами щодо навколишнього середовища, стороною яких вона є, кожна Договірна Сторона прагне зводити до мінімуму економічно ефективним чином шкідливий екологічний вплив, що має місце або в межах, або поза межами її території, від усіх операцій в рамках енергетичного циклу на її території, враховуючи належним чином питання безпеки. При цьому кожна Договірна Сторона діє рентабельним чином. У своїй політиці і діях кожна Договірна Сторона прагне вживати заходів перестороги з метою відвернення або зведення до мінімуму погіршення стану навколишнього середовища. Договірні Сторони погоджуються з тим, що винуватець забруднення на території Договірних Сторін повинен, в принципі, нести витрати у зв'язку із забрудненням, включаючи транскордонне забруднення, з належним урахуванням громадських інтересів і без перекручень умов для капіталовкладень в енергетичному циклі або для міжнародної торгівлі. Відповідно, Договірні Сторони:

(a) враховують економічні міркування протягом усього процесу вироблення і здійснення їхньої енергетичної політики;

(b) сприяють орієнтованому на ринок ціноутворенню і повнішому відображенню екологічних витрат і вигод в рамках усього енергетичного циклу;

(c) враховуючи положення статті 34 (4), заохочують співробітництво у досягненні екологічних цілей Хартії і співробітництво в галузі міжнародних екологічних норм щодо енергетичного циклу, з урахуванням різниці у шкідливому впливі і витратах на зменшення цього впливу між Договірними Сторонами;

(d) приділяють особливу увагу підвищенню енергоефективності, розробці та використанню поновлюваних джерел енергії, заохоченню застосування більш чистих видів палива і використанню технологій і технологічних засобів, що зменшують забруднення;

(e) сприяють збиранню інформації і обміну між Договірними Сторонами інформацією про екологічно обгрунтовану і економічно ефективну енергетичну політику і рентабельні практику і технології;

(f) заохочують підвищення усвідомлення населенням екологічного впливу енергетичних систем, можливостей відвернення чи зменшення їхнього шкідливого екологічного впливу і затрат, пов'язаних з різними заходами по відверненню і зменшенню впливу;

(g) заохочують і співробітничать у дослідженнях, розробках і застосуванні енергоефективних і екологічно обгрунтованих технологій, практики і процесів, які будуть зводити до мінімуму шкідливий екологічний вплив усіх аспектів енергетичного циклу економічно ефективним способом;

(h) заохочують сприятливі умови для передачі і поширення таких технологій з урахуванням необхідності належної і ефективної охорони прав інтелектуальної власності;

(i) сприяють гласній оцінці на ранній стадії і до ухвалення рішень, а також наступному моніторингу за екологічним впливом значних з екологічної точки зору енергетичних інвестиційних проектів;

(j) сприяють у міжнародному плані поширенню знань і обміну інформацією щодо відповідних екологічних програм і стандартів Договірних Сторін та реалізації цих програм і стандартів;

(k) беруть участь, при надходженні звернень і в рамках

наявних ресурсів, у розробленні і здійсненні відповідних екологічних програм у Договірних Сторонах.

(2) На прохання однієї або більше Договірних Сторін, спори щодо застосування або тлумачення положень цієї статті за умови відсутності в інших належних міжнародних форумах положень про розгляд таких спорів, розглядаються Конференцією по Хартії з метою їх розв'язання.

(3) Для цілей цієї статті:

(a) "Енергетичний цикл" означає весь енергетичний ланцюг, що включає діяльність, пов'язану з пошуковими роботами, розвідуванням, виробництвом, перетворенням, зберіганням, транспортуванням, розподілом і споживанням різних форм енергії і переробкою та видаленням відходів, а також зупиненням, припиненням або закриттям цих видів діяльності з метою зниження до мінімуму шкідливого екологічного впливу.

(b) "Екологічний вплив" означає будь-який вплив певної діяльності на навколишнє середовище, включаючи здоров'я і безпеку людей, флору, фауну, ґрунт, повітря, воду, клімат, ландшафт та історичні пам'ятки або інші фізичні споруди чи взаємодію між цими факторами; він включає також вплив на культурну спадщину чи соціально-економічні умови в результаті змін, яких зазнають ці фактори.

(c) "Підвищення енергоефективності" означає дії по зберіганню виробництва тієї ж одиниці продукції (товару чи послуги) без погіршення якості або робочих характеристик цієї продукції при зменшенні кількості енергії, потрібної для виробництва цієї продукції.

(d) "Рентабельно" означає досягнення певної мети при найменших витратах або досягнення найбільшої користі при цих витратах.

Стаття 20

Гласність

(1) Закони, нормативні акти, судові рішення та адміністративні постанови загального застосування, що стосуються торгівлі енергетичними матеріалами і продуктами, відповідно до статті 29 (2) (a), відносяться до заходів, які підпорядковуються дисципліні гласності ГАТТ і відповідних пов'язаних з ним документів.

(2) Закони, нормативні акти, судові рішення та адміністративні постанови загального застосування, введені в дію будь-якою Договірною Стороною, та угоди, які діють між Договірними Сторонами і стосуються інших питань, охоплених цим Договором, також публікуються невідкладно і таким чином, щоб інші Договірні Сторони та інвестори мали можливість ознайомитися з ними. Положення цього пункту не потребують розголошення якою-небудь Договірною Стороною конфіденційної інформації, котра перешкоджала б примусовому виконанню законів чи як-небудь інакше суперечила громадським інтересам або ж завдавала шкоди законним комерційним інтересам якого-небудь інвестора.

(3) Кожна Договірна Сторона призначає один або більше довідкових пунктів, куди можна звертатися із запитом про інформацію щодо вищезгаданих законів, нормативних актів, судових рішень та адміністративних постанов, і невідкладно повідомляє про таке призначення в Секретаріат, який надає ці відомості за

ЗАПИТОМ.

Стаття 21

Оподаткування

(1) За винятком тих випадків, коли у цій статті передбачено інше, ніщо в цьому Договорі не повинно створювати права або накладати зобов'язання щодо податкових заходів Договірних Сторін. У випадку будь-якої невідповідності між цією статтею і будь-яким іншим положенням Договору ця стаття має переважну силу в частині такої невідповідності.

(2) Стаття 7 (3) застосовується до податкових заходів, за винятком податкових заходів щодо доходу або капіталу, за винятком того, що таке положення не повинно застосовуватися щодо:

(a) переваги, що надаються Договірною Стороною відповідно до податкових положень будь-якої конвенції, угоди чи домовленості, згаданих у підпункті (7) (a) (ii); або

(b) будь-якого податкового заходу, спрямованого на забезпечення ефективного стягнення податків, крім тих випадків, коли цей захід Договірної Сторони проводить свавільну дискримінацію проти енергетичних матеріалів і продуктів, що походять з або призначені для території іншої Договірної Сторони, або свавільно обмежує вигоди, які надаються згідно зі статтею 7 (3).

(3) Стаття 10 (2) і (7) застосовується до інших податкових заходів Договірних Сторін, ніж податкові заходи щодо доходу чи капіталу, за винятком того, що такі положення не повинні застосовуватися:

(a) для введення зобов'язань щодо режиму найбільш сприятливої нації стосовно переваг, що надаються Договірною Стороною згідно з податковими положеннями будь-якої конвенції, угоди або домовленості, згаданих у підпункті (7) (a) (ii) або таких, що впливають із членства у якій-небудь організації регіональної економічної інтеграції; або

(b) щодо будь-якого податкового заходу, спрямованого на забезпечення ефективного стягнення податків, крім тих випадків, коли цей захід проводить свавільну дискримінацію проти інвестора іншої Договірної Сторони чи свавільно обмежує вигоди, які надаються згідно з інвестиційними положеннями цього Договору.

(4) Стаття 29 (2) - (6) застосовується до податкових заходів, за винятком податкових заходів щодо доходу чи капіталу.

(5) (a) Стаття 13 застосовується до податків.

(b) У всіх випадках, коли по статті 13 виникає проблема, то щодо того, чи є податок експропріацією або чи є той чи інший податок, на який посилаються як на експропріацію, дискримінаційним, застосовуються такі положення:

(i) інвестор або Договірна Сторона, які посилаються на експропріацію, передають питання про те, чи є податок експропріацією або чи є податок дискримінаційним, відповідному компетентному податковому органу. Якщо інвестор або Договірна Сторона не здійснюють таку передачу, то органи, покликані розв'язувати спори згідно зі статтями 26 (2) (c) або 27 (2), здійснюють таку передачу відповідним компетентним податковим органам;

(ii) компетентні податкові органи прагнуть у шестимісячний термін з моменту такої передачі розв'язати передані їм таким чином

питання. Щодо питань недискримінації, то компетентні податкові органи застосовують положення про недискримінацію відповідної податкової конвенції або, якщо відповідна податкова конвенція не містить недискримінаційного положення, застосовного до податку, або між відповідними Договірними Сторонами немає такої діючої податкової конвенції, вони застосовують принципи недискримінації і згідно з Примірною податковою Конвенцією щодо доходу і капіталу Організації економічного співробітництва і розвитку;

(iii) органи, покликані розв'язувати спори згідно зі статтею 26 (2) (c) або 27 (2), можуть брати до уваги будь-які висновки, до яких прийшли компетентні податкові органи щодо того, чи є податок експропріацією. Такі органи беруть до уваги будь-які висновки, до яких приходять компетентні податкові органи у шестимісячний термін, приписаний у підпункті (b) (ii), щодо того, чи є податок дискримінаційним. Такі органи можуть також брати до уваги будь-які висновки, до яких приходять компетентні податкові органи після закінчення шестимісячного терміну;

(iv) ні в якому разі залучення компетентних податкових органів за межами шестимісячного терміну, згаданого у підпункті (b) (ii), не повинне спричиняти затримання розгляду згідно зі статтями 26 і 27.

(6) Щоб уникнути сумнівів, стаття 14 не обмежує право Договірної Сторони вводити або стягувати податок шляхом утримання або за допомогою інших засобів.

(7) Для цілей цієї статті:

(a) термін "податковий захід" включає:

(i) будь-яке положення національного законодавства Договірної Сторони чи її адміністративно-територіальної одиниці або її органу місцевої влади щодо податку; і

(ii) будь-яке положення щодо податків будь-якої конвенції про уникнення подвійного оподаткування або будь-якої іншої міжнародної угоди чи домовленості, якими зв'язана Договірна Сторона.

(b) Податками на доход або капітал вважаються всі податки, якими обкладаються сукупний доход, сукупний капітал або складові частини доходу чи капіталу, включаючи податки на доходи від відчуження власності, податки на майно, спадщину та дарування чи на по суті аналогічні податки, податки на загальні суми заробітної плати або жалування, виплачувані підприємствами, а також податки на приріст вартості основного капіталу.

(c) "Компетентний податковий орган" означає компетентний орган згідно з дієюю між Договірними Сторонами угодою про уникнення подвійного оподаткування або, коли немає такої угоди, міністра чи міністерство, відповідальні за податки, або їхніх повноважних представників.

(d) Щоб уникнути сумнівів, терміни "податкові положення" і "податки" не включають митного збору.

Стаття 22

Державні та привілейовані підприємства

(1) Кожна Договірна Сторона забезпечує, що будь-яке державне підприємство, яке вона зберігає або створює, здійснює свою діяльність щодо продажу або забезпечення товарами чи послугами на її території таким чином, щоб це було сумісно із зобов'язаннями Договірної Сторони по Частині III цього Договору.

(2) Ніяка Договірна Сторона не повинна заохочувати або

вимагати від такого державного підприємства здійснювати його діяльність на її території таким чином, щоб це було несумісно із зобов'язаннями Договірної Сторони по інших положеннях цього Договору.

(3) Кожна Договірна Сторона забезпечує, що якщо вона створє чи зберігає організацію і наділяє цю організацію нормативними, адміністративними чи іншими державними повноваженнями, така організація здійснює такі повноваження способом, сумісним із зобов'язаннями Договірної Сторони за цим Договором.

(4) Ніяка Договірна Сторона не повинна заохочувати або вимагати, щоб будь-яка організація, якій вона надає виключні або особливі привілеї, здійснювала свою діяльність на її території таким чином, щоб це було несумісно із зобов'язаннями Договірної Сторони за цим Договором.

(5) Для цілей цієї статті "організація" включає будь-яке підприємство, агентство чи іншу організацію або окрему особу.

Стаття 23

Дотримання субнаціональними властями

(1) Кожна Договірна Сторона відповідно до цього Договору несе повну відповідальність за дотримання всіх положень Договору і вживає таких розумних заходів, які можуть знаходитися в її розпорядженні, для забезпечення такого дотримання регіональними і місцевими урядами і властями в межах її території.

(2) Положення по розв'язанню спорів у Частинах II, IV і V цього Договору можуть застосовуватися щодо заходів, які впливають на дотримання Договору Договірною Стороною, вжитих регіональними чи місцевими урядами або властями в межах території Договірної Сторони.

Стаття 24

Вилучення

(1) Ця стаття не застосовується до статей 12, 13 і 29.

(2) Положення цього Договору, крім

(a) згаданих в пункті (1); і

(b) Частині III Договору щодо підпункту (i), не повинні перешкоджати тому, щоб яка-небудь Договірна Сторона вживала або забезпечувала вжиття будь-яких заходів,

(i) необхідних для захисту життя або здоров'я людей, тварин або рослин;

(ii) суттєво важливих для придбання чи розподілу енергетичних матеріалів і продуктів в умовах дефіциту, що виник з причин не залежних від цієї Договірної Сторони, за умови, що будь-який такий захід відповідає принципам, що

(A) всі інші Договірні Сторони мають право на справедливую частку міжнародної пропозиції таких енергетичних матеріалів і продуктів; і

(B) будь-який такий захід, що суперечить цьому Договору, припиняється, як тільки припиняють існування умови, що їх породили; або

(iii) спрямованих на подання допомоги інвесторам, які є представниками корінних народів чи малозабезпечених у соціальному або економічному відношенні осіб чи груп, або їхнім

капіталовкладенням, і про яку як таку повідомлений Секретаріат, за умови, що такий захід

(А) не впливає значно на економіку цієї Договірної Сторони; і

(В) не вводить дискримінацію щодо інвесторів будь-якої іншої Договірної Сторони у порівнянні з інвесторами цієї Договірної Сторони, що не включені в число тих, для кого призначений цей захід,

за умови, що ніякий такий захід не повинен означати прихованого обмеження господарської діяльності в енергетичному секторі або свавільної чи невинуватеної дискримінації між Договірними Сторонами або між інвесторами або іншими зацікавленими особами Договірних Сторін. Такі заходи належним чином мотивуються і не повинні зводити нанівець або завдавати шкоди якій-небудь вигоді, розумно очікуваній відповідно до цього Договору однією або більше іншими Договірними Сторонами, більшою мірою, ніж це суворо необхідно для заявленої мети.

(3) Положення цього Договору, крім згаданих у пункті (1), не повинні тлумачитися як такі, що перешкоджають вживанню якого-небудь Договірною Стороною будь-якого заходу, на її думку, необхідного:

(а) для захисту суттєвих інтересів її безпеки, в тому числі

(i) щодо забезпечення енергетичними матеріалами і продуктами військового комплексу; або

(ii) розпочатого під час війни, збройного конфлікту або інших надзвичайних становищ у міжнародних відносинах;

(b) щодо проведення національної політики стосовно нерозповсюдження ядерної зброї або інших ядерних вибухових пристроїв або необхідної для виконання її зобов'язань за Договором про нерозповсюдження ядерної зброї, керівними принципами експорту ядерних матеріалів та іншими міжнародними зобов'язаннями чи розуміннями з ядерного нерозповсюдження; або

(c) для підтримання громадського порядку.

Такий захід не повинен являти собою приховане обмеження транзиту.

(4) Положення цього Договору, які надають режим найбільш сприятливої нації, не повинні зобов'язувати яку-небудь Договірну Сторону поширювати на інвесторів будь-якої іншої Договірної Сторони будь-який преференційний режим:

(а) що впливає з її членства в зоні вільної торгівлі або митному союзі; або

(b) який надається двосторонньою або багатосторонньою угодою щодо економічного співробітництва між державами, що раніше входили до складу СРСР до встановлення їхніх взаємних економічних відносин на визначеній остаточним чином основі.

Стаття 25

Угоди про економічну інтеграцію

(1) Положення цього Договору не повинні тлумачитися як такі, що зобов'язують Договірну Сторону, яка є стороною Угоди про економічну інтеграцію (далі "УЕІ"), надавати, шляхом режиму найбільш сприятливої нації, іншій Договірній Стороні, яка не є стороною цієї УЕІ, будь-який преференційний режим, застосовний між сторонами цієї УЕІ в результаті того, що вони є її сторонами.

(2) Для цілей пункту (1) "УЕІ" означає угоду, яка істотно лібералізує, *inter alia*, торгівлю і капіталовкладення шляхом

забезпечення відсутності або усунення по суті всієї дискримінації між або серед її сторін шляхом усунення існуючих дискримінаційних заходів і/або заборони нових чи більш дискримінаційних заходів або під час набрання чинності цією угодою, або на основі розумного періоду часу.

(3) Ця стаття не повинна впливати на застосування ГАТТ і пов'язаних з ним документів відповідно до статті 29.

Частина V

Розв'язання спорів

Стаття 26

Розв'язання спорів між інвестором і Договірною Стороною

(1) Спори між Договірною Стороною та інвестором іншої Договірної Сторони щодо капіталовкладень останнього на території першої, які відносяться до ніби-то порушеного зобов'язання першої по Частині III, розв'язуються, по можливості, мирним шляхом.

(2) Якщо такі спори не можуть бути розв'язані відповідно до положень пункту (1) протягом трьох місяців від дати прохання будь-якої із сторін в спорі про мирне розв'язання, то спір, за вибором інвестора, що є стороною в спорі, може передаватися для розв'язання:

(a) до судів або адміністративних трибуналів Договірної Сторони, яка є стороною в спорі;

(b) відповідно до будь-якої застосовної, раніше погодженої процедури розв'язання спору; або

(c) відповідно до наступних пунктів цієї статті.

(3) (a) Залежно тільки від підпунктів (b) і (c) кожна Договірна Сторона цим дає свою безумовну згоду на передачу спору на міжнародний арбітраж чи примирення відповідно до положень цієї статті.

(b) (i) Договірні Сторони, перелічені у Додатку 1D, не дають такої безумовної згоди в тих випадках, коли інвестор раніше передав спір відповідно до підпунктів 2 (a) або (b).

(ii) В цілях гласності кожна Договірна Сторона з тих, що перелічені у Додатку 1D, подає письмову заяву щодо своєї політики, практики та умов у цьому зв'язку Секретаріату не пізніше дати здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти, акта про прийняття чи затвердження відповідно до статті 39 або здачі на зберігання свого акта про приєднання відповідно до статті 41.

(c) Договірна Сторона, згадана у Додатку 1A, не дає такої безумовної згоди щодо спору, який виник відповідно до останньої позиції статті 10 (1).

(4) У тому випадку, якщо інвестор вибирає передачу спору на розв'язання відповідно до підпункту (2) (c), інвестор згодом дає свою згоду у письмовій формі про передачу спору:

(a) (i) в Міжнародний Центр по розв'язанню інвестиційних спорів, заснований відповідно до Конвенції про розв'язання інвестиційних спорів між державами і громадянами інших держав, відкритої для підписання у Вашингтоні 18 березня 1965 року (далі "Конвенція ІКСІД"), якщо Договірна Сторона інвестора і Договірна Сторона, що є стороною в спорі, обидві є учасницями Конвенції ІКСІД; або

(ii) в Міжнародний Центр по розв'язанню інвестиційних спорів, заснований відповідно до Конвенції, згаданої у підпункті (а) (i), згідно з правилами, що регулюють функціонування Додаткового органу по здійсненню процедур Секретаріатом Центру (далі - "Правила Додаткового органу"), якщо Договірні Сторона інвестора або Договірні Сторона, яка є стороною в спорі, але не обидві, є учасницею Конвенції ІКСІД;

(b) одноособовому арбітру або до арбітражного суду ad hoc, заснованому відповідно до Арбітражного регламенту Комісії Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі (далі - "ЮНСІТРАЛ"); або

(c) на арбітражний розгляд при Арбітражному інституті Міжнародної торговельної палати у Стокгольмі.

(5) (a) Згода, дана в пункті (3), разом з письмовою згодою інвестора, даною відповідно до пункту (4), вважається такою, що відповідає вимозі, яка пред'явлена щодо:

(i) письмової згоди сторін в спорі у розумінні Глави II Конвенції ІКСІД і у розумінні Правил Додаткового органу;

(ii) "письмової згоди" у розумінні статті II Конвенції Організації Об'єднаних Націй про визнання і виконання іноземних арбітражних рішень (995_070), укладеної у Нью-Йорку 10 червня 1958 року (далі - "Нью-Йоркська Конвенція"); і

(iii) "сторін у контракті, які дали письмову згоду" у розумінні статті I Арбітражного регламенту ЮНСІТРАЛ.

(b) Будь-який арбітражний розгляд згідно з цією статтею на вимогу будь-якої сторони у спорі повинен мати місце у державі, яка є стороною Нью-Йоркської Конвенції. Позови, які передаються до арбітражу відповідно до цієї статті, розглядаються як такі, що впливають з комерційних відносин або правочину у розумінні статті 1 зазначеної Конвенції.

(6) Арбітражний суд, що засновується згідно з пунктом (4), розв'язує спірні питання відповідно до цього Договору та застосовних норм і принципів міжнародного права.

(7) Інвестор, крім фізичної особи, яка має громадянство однієї Договірної Сторони, що є стороною в спорі, на дату подання у письмовій формі згоди, згаданої в пункті (4), і який до виникнення спору між ним і цією Договірною Стороною контролювався інвесторами іншої Договірної Сторони, розглядається в цілях статті 25 (2) (b) Конвенції ІКСІД як "громадянин іншої Договірної Держави" і в цілях статті 1 (6) Правил Додаткового органу на нього поширюється режим "громадянина іншої Держави".

(8) Арбітражні рішення, які можуть включати рішення про сплату відсотків, є остаточними і обов'язковими для сторін в спорі. Арбітражне рішення щодо заходу, вжитого субнаціональними урядом або властями Договірної Сторони в спорі, має передбачати можливість сплати Договірною Стороною грошової компенсації збитків замість будь-якого іншого призначеного заходу. Кожна Договірна Сторона невідкладно виконує будь-яке таке рішення і передбачає забезпечення ефективного виконання таких рішень на її території.

Стаття 27

Розв'язання спорів між Договірними Сторонами

(1) Договірні Сторони прагнуть розв'язувати спори щодо застосування чи тлумачення цього Договору по дипломатичних каналах.

(2) Якщо спір не був розв'язаний відповідно до пункту (1) в розумний термін, будь-яка сторона в спорі, за винятком того, що передбачено інакше цим Договором або погоджено Договірними Сторонами у письмовій формі, і за винятком того, що стосується застосування або тлумачення статті 6 або статті 19 або для Договірних Сторін, перелічених у Додатку ІА, останнього речення статті 10(1), може після письмового повідомлення іншої сторони в спорі передати спір для розв'язання до арбітражного суду *ad hoc* згідно з цією статтею.

(3) Такий арбітражний суд *ad hoc* утворюється таким чином:

(a) Договірна Сторона, яка розпочинає розгляд, призначає одного члена суду та інформує другу Договірну Сторону в спорі про своє призначення протягом 30 днів від дня отримання іншою Договірною Стороною повідомлення, згаданого в пункті (2).

(b) Протягом 60 днів після отримання письмового повідомлення, згаданого в пункті (2), інша Договірна Сторона, яка є стороною в спорі, призначає одного члена.

Якщо протягом приписаного терміну таке призначення не відбувається, то Договірна Сторона, яка почала розгляд, може протягом 90 днів після отримання письмового повідомлення, згаданого в пункті (2), зажадати, щоб таке призначення було зроблене відповідно до підпункту (d).

(c) Третій член, який не може бути підданим чи громадянином Договірної Сторони, яка є стороною в спорі, призначається Договірними Сторонами, які є сторонами в спорі. Цей член є Головою суду. Якщо протягом 150 днів після отримання повідомлення, згаданого в пункті (2), Договірні Сторони не дійдуть згоди щодо призначення третього члена, таке призначення робиться, відповідно до підпункту (d), на вимогу будь-якої Договірної Сторони, що подається протягом 180 днів після отримання такого повідомлення.

(d) Призначення, які потрібно зробити відповідно до цього пункту, робляться Генеральним Секретарем Постійної палати Третейського суду протягом 30 днів після отримання відповідного прохання. Якщо що-небудь перешкоджає виконанню Генеральним Секретарем цієї функції, то призначення робляться Першим Секретарем Бюро. Якщо останньому, в свою чергу, що-небудь перешкоджає виконати цю функцію, то призначення робляться старшим за станом Заступником.

(e) Призначення, що робляться відповідно до підпунктів (a) - (d), робляться з урахуванням кваліфікації та досвіду членів, які призначаються, особливо у питаннях, охоплених цим Договором.

(f) Якщо немає іншої домовленості між Договірними Сторонами, діє Арбітражний регламент ЮНСІТРАЛ, крім як у частині, зміненій Договірними Сторонами, що є сторонами в спорі, або арбітрами. Третейський суд ухвалює свої рішення більшістю голосів його членів.

(g) Суд розв'язує спір відповідно до цього Договору і застосовних норм і принципів міжнародного права.

(h) Рішення арбітражного суду є остаточним і обов'язковим для Договірних Сторін, які є сторонами в спорі.

(i) У тих випадках, коли під час ухвалення рішення арбітражний суд дійде висновку, що захід регіонального або місцевого уряду чи властей в межах території Договірної Сторони, згаданої в Частині I Додатка Р, не відповідає цьому Договору, будь-яка сторона в спорі може звернутися до положень Частини II Додатка Р.

(j) Витрати суду, включаючи винагороду його членам, несуть

рівними частками Договірні Сторони, які є сторонами в спорі. Суд може, однак, на свій розсуд постановити, що одна з Договірних Сторін, які є сторонами в спорі, повинна виплатити більш значну частку витрат.

(к) Якщо Договірні Сторони, які є сторонами в спорі, не домовляться про інше, суд засідає в Гаазі і використовує приміщення і засоби обслуговування Постійної Палати третейського суду.

(1) Копія арбітражного рішення здається на зберігання в Секретаріат, який забезпечує його загальну доступність.

Стаття 28

Незастосування статті 27 до деяких спорів

Спір між Договірними Сторонами щодо застосування або тлумачення статті 5 або 29 не повинен розв'язуватися по статті 27, якщо Договірні Сторони, які є сторонами в спорі, не домовляться про це.

Частина VI

Положення перехідного характеру

Стаття 29

Тимчасові положення щодо пов'язаних з торгівлею питань

(1) Положення цієї статті застосовуються до торгівлі енергетичними матеріалами і продуктами доти, доки хоча б одна з Договірних Сторін не є стороною ГАТТ і пов'язаних з ним документів.

(2) (а) Торгівля енергетичними матеріалами і продуктами між Договірними Сторонами, принаймні одна з яких не є стороною ГАТТ або відповідного пов'язаного з ним документа, регулюється, з урахуванням підпунктів (b) і (c), а також вилучень і норм, передбачених у Додатку G, положеннями ГАТТ 1947 р. і пов'язаних з ним документів, як вони застосовуються на 1 березня 1994 р. і практикуються щодо енергетичних матеріалів і продуктів сторонами ГАТТ 1947 р. між собою, як якщо б усі Договірні Сторони були сторонами ГАТТ 1947 р. і пов'язаних з ним документів.

(b) Така торгівля Договірної Сторони, яка є державою, що входила до складу колишнього Союзу Радянських Соціалістичних Республік, може замість цього регулюватися, залежно від положень Додатка TFU, угодою між двома або більше такими державами, до 1 грудня 1999 року або до вступу такої Договірної Сторони в ГАТТ, залежно від того, що відбудеться раніше.

(c) Щодо торгівлі між будь-якими двома сторонами ГАТТ, підпункт (a) не повинен застосовуватися, якщо будь-яка з цих Сторін не є стороною ГАТТ 1947 р.

(3) Кожна сторона, яка підписала цей Договір, і кожна держава чи організація регіональної економічної інтеграції, що приєдналася до цього Договору, подає до Секретаріату на дату свого підписання або здачі на зберігання свого акта про приєднання перелік усіх тарифних ставок та інших зборів, що стягуються щодо енергетичних матеріалів і продуктів в момент імпорту чи експорту, який містить

відомості про рівень таких ставок і зборів, застосований на таку дату підписання чи здачі на зберігання. Про будь-які зміни таких ставок або інших зборів сповіщається Секретаріат, який інформує Договірні Сторони про такі зміни.

(4) Кожна Договірна Сторона прагне не підвищувати ніякі тарифні ставки чи інші збори, які стягуються в момент імпорту чи експорту:

(a) у разі імпорту енергетичних матеріалів і продуктів, описаних у Частині I Списку, що відноситься до Договірної Сторони, який згаданий у статті II ГАТТ, вище рівня, встановленого в цьому Списку, якщо Договірна Сторона є стороною ГАТТ;

(b) в разі експорту енергетичних матеріалів і продуктів або їх імпорту, якщо Договірна Сторона не є стороною ГАТТ, вище рівня, про який був у найостанніший час повідомлений Секретаріат, крім тих випадків, які дозволяються положеннями, застосованими відповідно до підпункту (2) (a).

(5) Договірна Сторона може підвищувати такі тарифні ставки або інші збори понад рівень, згаданий у пункті (4), тільки в тих випадках, якщо:

(a) в разі ставки або іншого збору, що стягується в момент імпорту, така дія не є несумісною із застосованими положеннями ГАТТ, крім тих положень ГАТТ 1947 р. і пов'язаних з ним документів, які перелічені у Додатку G, і відповідних положень ГАТТ 1994 р. і пов'язаних з ним документів; або

(b) вона, у можливо більш повному ступені, здійсненному згідно з її законодавчими процедурами, повідомила Секретаріат про свій намір щодо такого підвищення, надала іншим зацікавленим Договірним Сторонам розумну можливість для консультації щодо свого наміру і розглянула будь-які подання таких Договірних Сторін.

(6) Сторони, що підписали, зобов'язуються почати переговори не пізніше 1 січня 1995 року з метою прийняття до 1 січня 1998 року, як це доцільно у світлі яких-небудь змін у світовій торговельній системі, тексту поправки до цього Договору, яка, відповідно до умов, викладених у ній, зобов'язує кожен Договірну Сторону не збільшувати такі тарифи чи збори вище рівня, приписаного відповідно до цієї поправки.

(7) Додаток D застосовується щодо спорів з питань дотримання положень, застосованих до торгівлі згідно з цією статтею, і якщо обидві Договірні Сторони не домовляться про інше, до спорів щодо дотримання статті 5 між Договірними Сторонами, принаймні одна з яких не є стороною ГАТТ, за винятком того, що Додаток D не повинен застосовуватися щодо якого-небудь спору між Договірними Сторонами, суть якого впливає з угоди:

(a) про яку було направлено повідомлення і яка відповідає іншим вимогам відповідно до підпункту (2) (b) і Додатка TFU; або

(b) яка створює зону вільної торгівлі або митний союз, як вони визначені у статті XXIV ГАТТ.

Стаття 30

Зміни у міжнародних домовленостях з торгівлі

Договірні Сторони зобов'язуються, що з огляду на результати Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів, які втілені у принципі в його Заключному Акті, підписаному в Маракеші 15 квітня 1994 року (995_342), вони почнуть розгляд не пізніше 1 липня 1995 року або набрання чинності цим Договором, залежно від

того, що відбудеться пізніше, відповідних поправок до цього Договору, розраховуючи на те, що Конференція по Хартії прийме будь-які такі поправки.

Стаття 31

Обладнання, пов'язане з енергією

Тимчасова Конференція по Хартії на своєму першому засіданні почне вивчати питання щодо включення обладнання, пов'язаного з енергією, у торговельні положення цього Договору.

Стаття 32

Перехідні заходи

(1) Визнаючи потребу в часі для пристосування до вимог ринкової економіки, Договірна Сторона, включена до списку у Додатку Т, може тимчасово зупинити повне дотримання своїх зобов'язань щодо одного чи більше з наступних положень цього Договору, відповідно до умов, викладених у пунктах (3)-(6):

Стаття 6 (2) і (5)

Стаття 7 (4)

Стаття 9 (1)

Стаття 10 (7) - конкретні заходи

Стаття 14 (1) (d) - тільки щодо переказу невитрачених заробітків

Стаття 20 (3)

Стаття 22 (1) і (3)

(2) Інші Договірні Сторони сприяють будь-якій Договірній Стороні, яка зупинила повне дотримання відповідно до пункту (1), у досягненні умов, за яких таке зупинення може бути припинене. Таке сприяння може надаватися у будь-якій формі, яку інші Договірні Сторони визнають найбільш ефективною для задоволення потреб, про які зроблено повідомлення згідно з підпунктом (4) (с), включаючи, у необхідних випадках, сприяння за допомогою двосторонніх чи багатосторонніх домовленостей.

(3) Застосовні положення, етапи просування до повного дотримання кожного з них, намічувані заходи і дати або, у виняткових випадках, обумовлююча подія, до яких завершується кожний етап і вживається захід, вносяться до списку у Додатку Т для кожної Договірної Сторони, яка вимагає перехідних заходів. Кожна така Договірна Сторона вживає захід, внесений до списку на дату, зазначену для відповідного становища та етапу, як вони викладені у Додатку Т. Договірні Сторони, які тимчасово зупинили повне дотримання відповідно до пункту (1), зобов'язуються повністю виконувати відповідні зобов'язання до 1 липня 2001 року. Якщо Договірна Сторона визнає за необхідне, внаслідок виняткових обставин, звернутися з проханням про продовження такого тимчасового зупинення або про введення будь-яких нових тимчасових зупинень, раніше не перелічених у Додатку Т, рішення щодо прохання про внесення поправок у Додаток Т приймає Конференція по Хартії.

(4) Договірна Сторона, яка звернулася до перехідних заходів, повідомляє Секретаріат не рідше ніж раз у 12 місяців:

(а) про здійснення будь-яких заходів, перелічених у її Додатку Т, і про її просування в цілому у напрямку повного дотримання;

(b) про просування, яке вона передбачає здійснити протягом найближчих 12 місяців у напрямку повного дотримання своїх зобов'язань, про будь-яку проблему, яку вона передбачає, і про свої пропозиції щодо вирішення цієї проблеми;

(c) про потребу у технічному сприянні з метою полегшення завершення етапів, установлених у Додатку Т, як це необхідно для повного дотримання цього Договору або вирішення будь-яких проблем, про які зроблено повідомлення відповідно до підпункту (b), а також стимулювання інших необхідних орієнтованих на ринок реформ і модернізації її енергетичного сектора;

(d) про будь-яку можливу потребу робити запит такого роду, згаданий в пункті (3).

(5) Секретаріат:

(a) поширює серед усіх Договірних Сторін повідомлення, згадані в пункті (4);

(b) поширює і активно сприяє, покладаючись, де це доцільно, на домовленості, що існують в інших міжнародних організаціях, підборі і узгодженню потреб і пропозицій щодо технічного сприяння, згаданого в пункті (2) і підпункті (4) (c);

(c) поширює серед усіх Договірних Сторін у кінці кожного шестимісячного періоду стислий перелік будь-яких повідомлень, зроблених згідно з підпунктом 4 (a) або (d).

(6) Конференція по Хартії щороку розглядає питання про просування Договірних Сторін у напрямку здійснення положень цієї статті і про підбір та узгодження потреб і пропозицій щодо технічного сприяння, згаданому в пункті (2) і підпункті (4) (c). В ході такого розгляду вона може ухвалити рішення про прийняття відповідної дії.

Частина VII

Структура та інститути

Стаття 33

Протоколи та Декларації до Енергетичної Хартії

(1) Конференція по Хартії може санкціонувати проведення переговорів про вироблення ряду Протоколів чи Декларацій до Енергетичної Хартії з метою здійснення цілей і принципів Хартії.

(2) У таких переговорах може брати участь будь-яка сторона, що підписала Хартію.

(3) Держава чи Організація Регіональної Економічної Інтеграції не повинні ставати стороною Протоколу чи Декларації, якщо вони не є чи не стають одночасно сторонами, що підписали Хартію, і Договірними Сторонами цього Договору.

(4) При дотриманні пункту (3) і підпункту (6) (a) заключні положення, що застосовуються до Протоколу, визначаються у цьому Протоколі.

(5) Протокол застосовується лише до Договірних Сторін, які висловили свою згоду на його обов'язковість для них, і не повинен зачіпати права і зобов'язання Договірних Сторін, що не є сторонами цього Протоколу.

(6) (a) Протокол може встановлювати обов'язки Конференції по Хартії і функції Секретаріату, за умови, що ніяке таке установлення не може бути зроблене за допомогою поправки до Протоколу, якщо така поправка не схвалена Конференцією по Хартії,

чие схвалення не повинне залежати ні від яких положень Протоколу, які санкціоновані підпунктом (b).

(Б) Протокол, який передбачає, що рішення відповідно до нього мають ухвалюватися Конференцією по Хартії, може, залежно від підпункту (a), передбачати щодо таких рішень:

(i) правила голосування, які відрізняються від тих, що містяться у статті 36:

(ii) що тільки сторони цього Протоколу розглядаються як Договірні Сторони для цілей статті 30 або як такі, що мають право голосувати відповідно до правил, передбачених у Протоколі.

Стаття 34

Конференція по Енергетичній Хартії

(1) Договірні Сторони збираються періодично на Конференцію по Енергетичній Хартії (далі - "Конференція по Хартії"), на яку кожна Договірна Сторона має право направити одного представника. Терміни проведення чергових сесій визначаються Конференцією по Хартії.

(2) Надзвичайні сесії Конференції по Хартії можуть проводитися у такі терміни, як це може бути визначено Конференцією по Хартії, або на письмове прохання будь-якої Договірної Сторони, за умови, що протягом шести тижнів з дати передачі Договірним Сторонам Секретаріатом такого прохання його підтримають не менше однієї третини Договірних Сторін.

(3) Функції Конференції по Хартії:

(a) виконання обов'язків, покладених на неї цим Договором і будь-якими Протоколами;

(b) розгляд і сприяння здійсненню принципів Хартії і положень цього Договору та Протоколів;

(c) сприяння відповідно до цього Договору і Протоколів координації відповідних загальних заходів по здійсненню принципів Хартії;

(d) розгляд і прийняття програм робіт, які будуть виконуватися Секретаріатом;

(e) розгляд і затвердження річних звітів і бюджету Секретаріату;

(f) розгляд і затвердження або прийняття умов можливої угоди про штаб-квартиру чи іншої угоди, включаючи привілеї та імунітети, які вважаються необхідними для Конференції по Хартії і Секретаріату;

(g) заохочення скооперованих зусиль, спрямованих на полегшення і сприяння орієнтованим на ринок реформам і модернізації енергетичних секторів у тих країнах Центральної і Східної Європи і колишнього Союзу Радянських Соціалістичних Республік, економіка яких знаходиться у перехідному періоді;

(i) санкціонування проведення переговорів з Декларацій і затвердження їх випуску;

(j) ухвалення рішень про приєднання до цього Договору;

(k) санкціонування проведення переговорів про вироблення і розгляд і затвердження чи ухвалення угод про асоціацію;

(l) розгляд і прийняття текстів поправок до цього Договору;

(m) розгляд і прийняття модифікацій і технічних змін у Додатках до цього Договору;

(n) призначення Генерального Секретаря і ухвалення всіх рішень, необхідних для заснування і функціонування Секретаріату, включаючи структуру, штати та типові умови наймання службових осіб

і співробітників.

(4) Під час виконання своїх обов'язків Конференція по Хартії: за посередництвом Секретаріату, співробітничає і можливо повніше використовує, згідно з міркуваннями економії та ефективності, послуги і програми інших установ і організацій з установленою компетенцією щодо питань, пов'язаних з цілями цього Договору.

(5) Конференція по Хартії може засновувати такі допоміжні органи, які вона вважає необхідними для виконання своїх обов'язків.

(6) Конференція по Хартії розглядає і ухвалює правила процедури і фінансові правила.

(7) У 1999 році та після цього з інтервалами (не більше ніж у п'ять років), які визначаються Конференцією по Хартії, Конференція по Хартії ретельно переглядає функції, передбачені у цьому Договорі, у світлі того, якою мірою здійснені положення Договору і Протоколів. Після закінчення кожного перегляду Конференція по Хартії може змінити чи виключити функції, зазначені в пункті (3), і може розпустити Секретаріат.

Стаття 35

Секретаріат

(1) З метою виконання своїх обов'язків Конференція по Хартії має Секретаріат, який складається з Генерального Секретаря і такого мінімального персоналу, який необхідний для ефективної роботи.

(2) Генеральний Секретар призначається Конференцією по Хартії. Перше таке призначення робиться на термін максимум у п'ять років.

(3) Під час виконання своїх обов'язків Секретаріат підпорядковується Конференції по Хартії і звітує перед нею.

(4) Секретаріат всіляко сприяє Конференції по Хартії для виконання її обов'язків і здійснює функції, доручені йому в цьому Договорі чи в будь-якому Протоколі, та будь-які інші функції, покладені на нього Конференцією по Хартії.

(5) Секретаріат може укладати такі адміністративні та договірні угоди, які можуть бути потрібними для ефективного виконання його функцій.

Стаття 36

Голосування

(1) Одностайність Договірних Сторін, присутніх і голосуючих на засіданні Конференції по Хартії, на якому розглядаються такі питання, потрібна для ухвалення рішень Конференцією по Хартії з метою:

(a) прийняття поправок до цього Договору, крім поправок до статей 34 і 35 і Додатка Т;

(b) затвердження приєднань до цього Договору згідно зі статтею 41 держав чи організацій регіональної економічної інтеграції, які не були сторонами, що підписали Хартію на 16 червня 1995 року;

(c) санкціонування проведення переговорів і затвердження чи прийняття тексту угод про асоціацію;

(d) затвердження змін у Додатках ЕМ, N1, G і В;

(e) затвердження технічних змін у Додатках до цього Договору;

i

(f) затвердження призначення Генеральним Секретарем членів групи експертів відповідно до Додатка D, пункт (7).

Договірні Сторони докладають всіх зусиль для досягнення згоди на основі консенсусу з будь-якого іншого питання, яке потребує від них рішення згідно з цим Договором. Якщо згода не може бути досягнута на основі консенсусу, застосовуються пункти (2) - (5).

(2) Рішення щодо бюджетних питань, згадані у статті 34 (3) (e), ухвалюються кваліфікованою більшістю Договірних Сторін, чії оцінені внески, зазначені у Додатку В, складають, у сукупності, не менше трьох четвертих загальної суми зазначених там оцінених внесків.

(3) Рішення з питань, згаданих у статті 34 (7), ухвалюються більшістю у три чверті Договірних Сторін.

(4) За винятком випадків, зазначених у підпунктах (1) (a) - (f), пунктах (2) і (3), та за умови пункту (6), передбачені у цьому Договорі рішення ухвалюються голосами більшості у три чверті Договірних Сторін, які присутні і голосують на засіданні Конференції по Хартії, на якому вирішуються такі питання.

(5) У розумінні цієї статті "Договірні Сторони, які присутні і голосують" означає Договірні Сторони, які присутні і голосують "за" або "проти", за умови, що Конференція по Хартії може ухвалювати рішення з правил процедури з тим, щоб зробити можливим ухвалення таких рішень Договірними Сторонами шляхом листування.

(6) За винятком передбаченого в пункті (2), ніяке рішення, згадане у цій статті, не повинне бути дійсним, якщо воно не має підтримки простої більшості Договірних Сторін.

(7) Організація регіональної економічної інтеграції, у випадках голосування, має число голосів, рівне числу її держав-членів, які є Договірними Сторонами цього Договору, за умови, що така організація не повинна використовувати своє право голосу, якщо голосують її держави-члени, і навпаки.

(8) У разі тривалих затримок з виконанням Договірною Стороною фінансових зобов'язань згідно з цим Договором, Конференція по Хартії може повністю або частково зупинити дію прав цієї Договірної Сторони під час голосування.

Стаття 37

Принципи фінансування

(1) Кожна Договірна Сторона несе свої витрати по участі у засіданнях Конференції по Хартії і будь-яких допоміжних органів.

(2) Витрати по проведенню засідань Конференції по Хартії і будь-яких допоміжних органів розглядаються як витрати Секретаріату.

(3) Витрати Секретаріату покриваються Договірними Сторонами відповідно до оцінки їх спроможності платити, визначеної, як це викладено у Додатку В, положення якого можуть змінюватися відповідно до статті 36 (1) (d).

(4) Протокол містить положення, які забезпечують, що будь-які витрати Секретаріату, які впливають з цього Протоколу, несуть його сторони.

(5) Конференція по Хартії може на додаток приймати добровільні внески від одної чи більше Договірних Сторін чи з інших джерел. Витрати, які погашаються з таких внесків, не повинні

розглядатися як витрати Секретаріату для цілей пункту (3).

Частина VIII

Заключні положення

Стаття 38

Підписання

Цей Договір відкривається для підписання у Лісабоні з 17 грудня 1994 року до 16 червня 1995 року державами та організаціями регіональної економічної інтеграції, які підписали Хартію.

Стаття 39

Ратифікація, прийняття чи затвердження

Цей Договір підлягає ратифікації, прийняттю чи затвердженню сторонами, що підписали. Ратифікаційні грамоти та акти про прийняття чи затвердження здаються на зберігання депозитарію.

Стаття 40

Застосування до територій

(1) Будь-яка держава чи організація регіональної економічної інтеграції може під час підписання, ратифікації, прийняття, затвердження чи приєднання заявити, шляхом декларації, переданої депозитарію, що Договір є обов'язковим для неї щодо всіх територій, за міжнародні зв'язки яких вона несе відповідальність, або щодо однієї чи більше з них. Така декларація набирає чинності в той час, коли Договір набирає чинності для цієї Договірної Сторони.

(2) Будь-яка Договірна Сторона може пізніше, шляхом декларації, переданої депозитарію, зобов'язати себе щодо цього Договору відносно іншої території, зазначеної у декларації. Щодо такої території Договір набирає чинності на дев'яностий день після одержання такої декларації депозитарієм.

(3) Будь-яка декларація, зроблена відповідно до двох попередніх пунктів, може, щодо будь-якої території, зазначеної у такій декларації, бути відкликана шляхом повідомлення депозитарію. Відклик, за умови застосовності статті 47 (3), набирає чинності після закінчення одного року з дати одержання такого повідомлення депозитарієм.

(4) Визначення "території" у статті 1 (10) тлумачиться як таке, що має відношення до будь-якої декларації, переданої на зберігання відповідно до цієї статті.

Стаття 41

Приєднання

Цей Договір відкривається для приєднання з дати, коли Договір закривається для підписання, держав і організацій регіональної економічної інтеграції, які підписали Хартію, на умовах, схвалених Конференцією по Хартії. Акти про приєднання здаються на зберігання

депозитарію.

Стаття 42

Поправки

(1) Будь-яка Договірنا Сторона може запропонувати поправки до цього Договору.

(2) Текст будь-якої запропонованої поправки до цього Договору повідомляється Секретаріатом Договірним Сторонам принаймні за три місяці до тієї дати, на яку намічається її прийняття Конференцією по Хартії.

(3) Поправки до цього Договору, тексти яких були прийняті Конференцією по Хартії, повідомляються Секретаріатом депозитарію, який передає їх усім Договірним Сторонам для ратифікації, прийняття чи затвердження.

(4) Акти про ратифікацію, прийняття чи затвердження поправок до цього Договору здаються на зберігання депозитарію. Поправки набувають чинності між Договірними Сторонами, які їх ратифікували, прийняли чи затвердили, на дев'яностий день після одержання депозитарієм акта про ратифікацію, прийняття чи затвердження принаймні трьома чвертями Договірних Сторін. Після цього поправки набувають чинності для будь-якої іншої Договірної Сторони на дев'яностий день після здачі на зберігання цієї Договірною Стороною її актів про ратифікацію, прийняття чи затвердження поправок.

Стаття 43

Угоди про асоціацію

(1) Конференція по Хартії може санкціонувати проведення переговорів щодо угод про асоціацію з державами чи організаціями регіональної економічної інтеграції, або з міжнародними організаціями в інтересах здійснення цілей і принципів Хартії і положень цього Договору або одного чи більше Протоколів.

(2) Встановлювані взаємовідносини з державою, що асоціюється, організацією регіональної економічної інтеграції чи міжнародною організацією, а також їх наявні права і зобов'язання відповідають конкретним обставинам асоціації, і в кожному випадку вони викладаються в угоді про асоціації.

Стаття 44

Набрання чинності

(1) Цей Договір набуває чинності на дев'яностий день з дати здачі на зберігання тридцятої ратифікаційної грамоти, акта про його прийняття чи затвердження або про приєднання до нього держави чи організації регіональної економічної інтеграції, яка є стороною, що підписала Хартію, на 16 червня 1995 р.

(2) Для кожної держави чи організації регіональної економічної інтеграції, які ратифікують, приймають або затверджують цей Договір, або приєднуються до нього після здачі на зберігання тридцятої ратифікаційної грамоти, акта про прийняття чи затвердження, він набуває чинності на дев'яностий день з дати здачі на зберігання такою державою чи організацією регіональної

економічної інтеграції його ратифікаційної грамоти, акта про прийняття, затвердження чи приєднання.

(3) Для цілей пункту (1), будь-який акт, зданий на зберігання організацією регіональної економічної інтеграції, не повинен зараховуватися на додаток до тих, які здані на зберігання державами-членами такої організації.

Стаття 45

Тимчасове застосування

(1) Кожна сторона, що підписала, погоджується тимчасово застосовувати цей Договір аж до набрання ним чинності для такої сторони, що підписала, відповідно до статті 44 остільки, оскільки таке тимчасове застосування не суперечить її конституції, законам чи нормативним актам.

(2) (a) Незважаючи на пункт (1), будь-яка сторона, що підписала, може під час підписання передати депозитарію заяву, що вона не може прийняти тимчасове застосування. Зобов'язання, яке міститься в пункті (1), не повинне застосовуватися до сторони, що підписала, яка зробила таку заяву. Будь-яка така сторона, що підписала, може в будь-який час відкликати цю заяву шляхом письмового повідомлення депозитарію.

(b) Ні сторона, що підписала, яка робить заяву відповідно до підпункту (a), ні інвестори цієї сторони, що підписала, не можуть вимагати переваг тимчасового застосування відповідно до пункту (1).

(c) Незважаючи на підпункт (a), будь-яка сторона, що писала, яка робить заяву, згадану в підпункті (a), тимчасово застосовує Частину VII аж до набрання Договором чинності для такої сторони, що підписала, відповідно до статті 44, у тій мірі, в якій таке тимчасове застосування не суперечить її законам чи нормативним актам.

(3) (a) Будь-яка сторона, що підписала, може припинити для себе тимчасове застосування цього Договору шляхом письмового повідомлення депозитарію про свій намір не ставати Договірною Стороною Договору. Припинення тимчасового застосування для будь-якої сторони, що підписала, набирає чинності після закінчення шістдесяти днів з дати отримання депозитарієм письмового повідомлення такої сторони, що підписала.

(b) В разі, якщо сторона, що підписала, припиняє тимчасове застосування відповідно до підпункту (a), зобов'язання цієї сторони, що підписала, відповідно до пункту (1) застосовувати Частини III, V до будь-якого капіталовкладення, здійсненого на її території в період такого тимчасового застосування інвесторами інших сторін, що підписали, залишається, однак, в силі щодо цих капіталовкладень протягом двадцяти років з дати набрання чинності припиненням, за винятком того, що передбачено інакше в підпункті (c).

(c) Підпункт (b) не повинен застосовуватися щодо будь-яких сторін, що підписали, перелічених у Додатку РА. Сторона, що підписала, виключається із списку Додатка РА з моменту передачі депозитарію її відповідного прохання.

(4) До набрання чинності цим Договором сторони, що підписали, збираються періодично на тимчасову Конференцію по Хартії, перше засідання якої буде скликане тимчасовим Секретаріатом, згаданим в пункті (5), не пізніше ніж через 180 днів після дати відкриття

Договору для підписання, як зазначено у статті 38.

(5) Функції Секретаріату виконуються на проміжній основі тимчасовим Секретаріатом до набрання чинності цим Договором відповідно до статті 44 і створення Секретаріату.

(6) Сторони, що підписали, відповідно до положень пункту (1) чи підпункту (2) (с), залежно від того, який з них підходить, погашають витрати тимчасового Секретаріату, як якщо б ці сторони, що підписали, були Договірними Сторонами відповідно до статті 37 (3). Будь-які зміни, внесені сторонами, що підписали, у Додаток В, припиняють діяти з моменту набрання чинності цим Договором.

(7) Держава чи організація регіональної економічної інтеграції, які до набрання цим Договором чинності приєднуються до Договору відповідно до статті 41, до набрання Договором чинності мають права і беруть на себе зобов'язання сторони, що підписала, відповідно до цієї статті.

Стаття 46

Застереження

До цього Договору не допускаються ніякі застереження.

Стаття 47

Вихід з Договору

(1) У будь-який час після закінчення п'яти років з дати набрання чинності цим Договором для будь-якої Договірної Сторони ця Договірна Сторона може направити письмове повідомлення депозитарію про свій вихід з Договору.

(2) Будь-який такий вихід набирає чинності після закінчення одного року з дати отримання повідомлення депозитарієм, або з такої пізнішої дати, яка може бути зазначена у повідомленні про вихід.

(3) Положення цього Договору продовжують застосовуватися щодо капіталовкладень, здійснених на території Договірної Сторони інвесторами інших Договірних Сторін або на території інших Договірних Сторін інвесторами цієї Договірної Сторони на дату, коли набирає чинності вихід цієї Договірної Сторони з Договору, протягом двадцяти років з цієї дати.

(4) Усі Протоколи, стороною яких є Договірна Сторона, втрачають чинність щодо цієї Договірної Сторони з фактичної дати її виходу з цього Договору.

Стаття 48

Статус додатків і рішень

Додатки до цього Договору і рішення, наведені у Додатку 2 до Заключного Акта Конференції по Європейській Енергетичній Хартії, підписаному в Лісабоні 17 грудня 1994 року, є невід'ємними частинами Договору.

Стаття 49

Депозитарій

Уряд Португальської Республіки є депозитарієм цього Договору.

Стаття 50

Автентичні тексти

На посвідчення чого нижчепідписані, належним чином на те уповноважені, підписали цей Договір англійською, іспанською, італійською, німецькою, російською і французькою мовами, при цьому тексти на всіх цих мовах є рівно автентичними, в одному дійсному екземплярі, який буде зданий на зберігання Уряду Португальської Республіки.

Вчинено в Лісабоні у сімнадцятий день грудня одна тисяча дев'ятсот дев'яносто четвертого року.

1. Додаток ЕМ

Енергетичні матеріали і продукти (відповідно до статті 1 (4))

Ядерна енергетика	26.12	Руди і концентрати уранові чи торієві
	26.12.10	Руди і концентрати уранові
	26.12.20	Руди і концентрати торієві
	28.44	Елементи хімічні радіоактивні та ізотопи радіоактивні (включаючи ті, що діляться та відтворюють хімічні елементи та ізотопи), їх сполучення; суміші та залишки, які містять ці продукти
	28.44.10	Уран природний та його сполучення
	28.44.20	Уран, збагачений ураном-235 та його сполучення; плутоній та його сполучення
	28.44.30	Уран, збіднений ураном-235 та його сполучення; торій та його сполучення
	28.44.40	Елементи радіоактивні, ізотопи і сполучення, крім зазначених у субпозиціях 28.44.10, 28.44.20 або 28.44.30
	28.44.50	Використані (відпрацьовані) паливні елементи (ПВЕЛІ) ядерних реакторів
	28.45.10	Важка вода (оксид дейтерію)
Вугілля кам'яне, газ природний, нафта і нафтопродукти,	27.01	Вугілля кам'яне, брикети, окатиші та аналогічні види твердого палива, одержані з кам'яного

електроенергія

- вугілля
- 27.02 Лігніт, буре вугілля, агломероване чи неагломероване, крім гагату
- 27.03 Торф (включаючи торф'яну кришку), агломерований чи неагломерований
- 27.04 Кокс і напівкокс з кам'яного вугілля, лігніту чи торфу, агломеровані чи неагломеровані, вугілля ретортне
- 27.05 Газ кам'яновугільний, водяний, генераторний та аналогічні гази, крім нафтових газів та інших газоподібних вуглеводнів
- 27.06 Смоли кам'яновугільні, лігнітові, торф'яні та інші мінеральні смоли, збезводнені чи незбезводнені, або продукти часткової дистиляції, включаючи відновлені
- 27.07 Масла та інші продукти високотемпературної перегонки кам'яновугільної смоли; аналогічні продукти, у яких маса ароматичних складових частин перевищує масу неароматичних (наприклад, бензол, толуол, ксилол, нафталін, суміші інших ароматичних вуглеводнів, феноли, масла креозотові та інші)
- 27.08 Пек і кокс пековий, одержані з кам'яновугільної смоли чи інших мінеральних смол
- 27.09 Нафта сира та нафтопродукти сирі, одержані з бітумінозних порід
- 21.10 Нафта і нафтопродукти, одержані з бітумінозних порід (за винятком сирих)
- 21.11 Гази нафтові та вуглеводні газоподібні інші:
Зріджені:
- газ природний
- пропан
- бутан
- етилен, пропілен, бутилен і бутадієн (27.11.14)
- інші
У газоподібному стані:
- газ природний
- інші
- 27.13 Кокс нафтовий, бітум нафтовий та інші залишки від переробки нафти, в тому числі одержаної з бітумінозних порід
- 27.14 Бітум і асфальт природні; сланці бітумінозні чи нафтоносні та піски бітумінозні; асфальтити та асфальтові породи
- 27.15 Суміші бітумінозні, основані на природному асфальті, природному

- бітумі, нафтовому бітумі,
 мінеральних смолах або пеку
 мінеральних смол (наприклад,
 бітумінозні мастики, асфальтові
 шляхові покриття)
- 27.16 Електроенергія
- Інші види енергії
- 44.01 Деревина паливна у вигляді
 відрізків стволів, полін, сучків,
 в'язок хмизу чи аналогічних видах
- 44.02 Вугілля деревне (включаючи
 вугілля, одержане з шкаралупи чи
 горіхів), агломероване чи
 неагломероване

2. Додаток N1

Незастосовні до визначення "Господарської діяльності в енергетичному секторі" енергетичні матеріали і продукти (відповідно до статті 1 (5))

- 27.07 Масла та інші продукти
 високотемпературної перегонки
 кам'яновугільної смоли; аналогічні
 продукти, в яких маса ароматичних
 складових частин перевищує масу
 неароматичних (наприклад, бензол,
 толуол, ксилол, нафталін, суміші
 інших ароматичних вуглеводнів,
 феноли, масла креозотові та інші)
- 44.01 Деревина паливна у вигляді
 відрізків стволів, полін, сучків,
 в'язок хмизу чи аналогічних видах
- 44.02 Вугілля деревне (включаючи
 вугілля, одержане з шкаралупи чи
 горіхів), агломероване чи
 неагломероване

3. Додаток TRM

**Повідомлення та поступова відміна (СТИМ)
 (відповідно до статті 5 (4))**

(1) Кожна Договірна Сторона повідомляє Секретаріат про всі пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи, яких вона вживає і які не відповідають положенням статті 5, протягом:

(a) 90 днів після набрання чинності цим Договором, якщо Договірна Сторона є стороною ГАТТ; або

(b) 12 місяців після набрання чинності цим Договором, якщо Договірна Сторона не є стороною ГАТТ.

Повідомлення про такі пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи загального чи конкретного застосування робиться одночасно з описом їхніх основних рис.

(2) У випадку, коли пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи застосовуються за розсудом властей, робиться повідомлення про кожне таке конкретне застосування. Немає необхідності розкривати

інформацію, яка могла б зашкодити законним комерційним інтересам конкретних підприємств.

(3) Кожна Договірна Сторона усуває всі пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи, про які робиться повідомлення відповідно до пункту (1), протягом:

(a) Двох років з дати набрання чинності цим Договором, якщо Договірна Сторона є стороною ГАТТ; або

(b) трьох років з дати набрання чинності цим Договором, якщо Договірна Сторона не є стороною ГАТТ.

(4) Протягом застосовного періоду, згаданого в пункті (3), Договірна Сторона не змінює умов жодного пов'язаного з торгівлею інвестиційного заходу, щодо якого вона робить повідомлення відповідно до пункту (1), у порівнянні з умовами, що переважають на дату набрання чинності цим Договором, які б збільшили ступінь невідповідності положенням статті 5 цього Договору.

(5) Незважаючи на положення пункту (4), Договірна Сторона, щоб не поставити у несприятливі умови існуючі підприємства, по відношенню до яких застосовується пов'язаний з торгівлею інвестиційний захід, про який робиться повідомлення відповідно до пункту (1), може застосовувати такий же пов'язаний з торгівлею інвестиційний захід до нових капіталовкладень під час періоду поступової відміни, якщо:

(a) продукти такого капіталовкладення аналогічні продуктам вже існуючих підприємств; і

(b) таке застосування необхідне, щоб уникнути перекручень умов конкуренції між новим капіталовкладенням і вже існуючими підприємствами.

Про будь-який пов'язаний з торгівлею інвестиційний захід, застосовуваний таким чином по відношенню до нового капіталовкладення, повідомляється Секретаріат. Умови такого пов'язаного з торгівлею інвестиційного заходу щодо впливу на конкуренцію будуть еквівалентні умовам, застосованим до існуючих підприємств, і їхня дія припиняється одночасно.

(6) У тому випадку, коли держава або організація регіональної економічної інтеграції приєднується до цього Договору після того, як Договір набрав чинності:

(a) повідомлення, згадане в пунктах (1) і (2), має бути зроблене до останньої за часом застосовної дати в пункті (1) або дати здачі на зберігання акта про приєднання; і

(b) кінцем періоду поступової відміни буде пізніша за часом застосовна дата в пункті (3) або дата набрання Договором чинності для цієї держави або організації регіональної економічної інтеграції.

4. Додаток N

Перелік Договірних Сторін, участь яких у транзиті потребує принаймні трьох окремих територій (відповідно до статті 7 (10) (a))

1. Канада і Сполучені Штати Америки

5. Додаток VC

Перелік Договірних Сторін, які добровільно взяли на себе зобов'язання щодо статті 10 (3) (відповідно до статті 10 (6))

6. Додаток ID

Перелік Договірних Сторін, що не допускають повторного подання інвестором того ж самого спору до Міжнародного арбітражу на пізнішій стадії по статті 26 (відповідно до статті 26 (3) (b) (i))

1. Австралія
2. Азербайджан
3. Болгарія
4. Угорщина
5. Греція
6. Європейські співтовариства
7. Ірландія
8. Іспанія
9. Італія
10. Казахстан
11. Канада
12. Кіпр
13. Норвегія
14. Польща
15. Португалія
16. Російська Федерація
17. Румунія
18. Словенія
19. Сполучені Штати Америки
20. Хорватія
21. Чеська Республіка
22. Фінляндія
23. Швеція
24. Японія

7. Додаток IA

Перелік Договірних Сторін, що не допускають подання інвестором чи Договірною Стороною спору щодо останнього речення статті 10 (1), до Міжнародного арбітражу (відповідно до статей 26 (3) (c) і 27 (2))

1. Австралія
2. Канада
3. Угорщина
4. Норвегія

8. Додаток P

Спеціальна субнаціональна процедура розв'язання спору (відповідно до статті 27 (3) (i))

Частина I

1. Канада
2. Австралія

Частина II

(1) У тих випадках, коли виносячи рішення, арбітражний суд вважає, що захід регіонального або місцевого уряду або властей Договірної Сторони (далі - "Відповідальна Сторона") не відповідає положенню цього Договору, Відповідальна Сторона вживе таких розумних заходів, які можуть знаходитися в її розпорядженні, для забезпечення дотримання Договору щодо цього заходу.

(2) Відповідальна Сторона подає Секретаріату, протягом 30 днів з дати винесення рішення, письмове повідомлення про свої наміри щодо забезпечення дотримання цього Договору відносно до цього заходу. Секретаріат подає це повідомлення Конференції по Хартії при найближчій реальній можливості і не пізніше засідання Конференції по Хартії, яке йде за одержанням повідомлення. Якщо з практичної точки зору неможливо забезпечити дотримання негайно, у Відповідальній Сторони буде розумний період часу для того, щоб зробити це. Розумний період часу буде погоджений обома сторонами в спорі. У випадку, якщо такої згоди не досягнуто, Відповідальна Сторона пропонує розумний період для схвалення Конференцією по Хартії.

(3) У тих випадках, коли Відповідальна Сторона не зможе забезпечити, у розумний період часу, дотримання щодо цього заходу, вона, на прохання іншої Договірної Сторони, що є стороною в спорі (далі "Сторона, що зазнає збитків"), прагне до згоди з Стороною, що зазнає збитків, щодо відповідної компенсації як взаємно задовільного розв'язання спору.

(4) Якщо не досягнуто згоди щодо задовільної компенсації протягом 20 днів від дня звернення Сторони, що зазнає збитків, Сторона, що зазнає збитків, може, з дозволу Конференції по Хартії, зупинити виконання таких своїх зобов'язань перед Відповідальною Стороною відповідно до цього Договору, які вона вважає еквівалентними тим, які вона втратила в силу згаданого заходу, до того часу, коли Договірні Сторони досягнуть згоди щодо розв'язання їх спору, або коли невідповідний захід буде приведений у відповідність до цього Договору.

(5) Під час розгляду того, які зобов'язання зупинити, Сторона, що зазнає збитків, застосовує такі принципи і процедури:

(a) Сторона, що зазнає збитків, повинна в першу чергу прагнути зупинити зобов'язання по тій же частині цього Договору, щодо якої арбітражний суд встановив порушення.

(b) Якщо Сторона, що зазнає збитків, вважає, що нереально чи неефективно зупинити зобов'язання щодо тієї ж частини цього Договору, вона може прагнути зупинити зобов'язання в інших частинах цього Договору. Якщо Сторона, що зазнає збитків, приймає рішення запросити дозволу зупинити зобов'язання відповідно до цього підпункту, вона викладе причини цього у своєму запиті Конференції по Хартії відносно цього дозволу.

(6) На підставі письмового запиту Відповідальної Сторони, надісланого Стороні, що зазнає збитків, і Голові арбітражного суду, який виніс рішення, суд визначає, чи є рівень зобов'язань, зупинених Стороною, що зазнає збитків, надмірним, і якщо да, то в якій мірі. Якщо арбітражний суд не може бути знову скликаний, таке рішення має бути винесене одним чи більше арбітрами, призначеними Генеральним Секретарем. Рішення відповідно до цього пункту мають бути винесені протягом 60 днів від дня звернення до арбітражного суду чи призначення Генеральним Секретарем. Зобов'язання не будуть зупинятися до рішення, яке є остаточним та обов'язковим.

(7) Під час зупинення будь-яких зобов'язань щодо Відповідальної Сторони Сторона, що зазнає збитків, докладає всіх

зусиль, щоб не вплинути несприятливо на права будь-якої Договірної Сторони по цьому Договору.

9. Додаток G

Вилучення і правила, що регулюють застосування положень ГАТТ і пов'язаних з ним документів (відповідно до статті 29 (2) (a))

(1) Наступні положення ГАТТ 1947 р. і пов'язаних з ним документів не будуть застосовуватися по статті 29 (2) (a):

(a) Генеральна Угода щодо тарифів і торгівлі

II	Списки поступок (і списки до Генеральної Угоди щодо тарифів і торгівлі)
IV	Спеціальні умови щодо кінофільмів
XV	Валютні заходи
XVIII	Урядова допомога економічному розвитку
XXII	Консультації
XXIII	Анулювання чи скорочення вигід
XXV	Спільні дії Договірних Сторін
XXVI	Прийняття, набрання чинності та реєстрація
XXVII	Зупинення дії або вилучення поступок
XXVIII	Зміна списків
XXVIII бис	Переговори щодо тарифів
XXIX	Відношення цієї Угоди до Гаванського статуту
XXX	Поправки
XXXI	Вихід з Угоди
XXXII	Договірні Сторони
XXXIII	Приєднання
XXXV	Незастосування Угоди між окремими Договірними Сторонами
XXXVI	Принципи і цілі
XXXVII	Зобов'язання
XXXVIII	Спільні дії

Додаток H Щодо статті XXVI

Додаток I Пояснювальні зауваження і додатки (щодо вищезгаданих статей ГАТТ)

Рішення про захисні заходи в цілях розвитку

Взаєморозуміння щодо повідомлення, консультацій, розв'язання спорів і спостереження

(b) Пов'язані з ГАТТ документи

(i) Угода щодо технічних бар'єрів у торгівлі (981_008)
(Кодекс по стандартах)

Преамбула (пункти 1, 8, 9)

- 1.3 Загальні положення
- 2.6.4 Підготовка, прийняття і застосування технічних норм і стандартів центральними урядовими органами
- 10.6 Інформація про технічні норми, стандарти і системи сертифікації
- 11 Технічне сприяння іншим сторонам
- 12 Спеціальний і диференційований режим щодо країн, які розвиваються
- 13 Комітет по технічних бар'єрах у торгівлі
- 14 Консультації і розв'язання спорів

- 15   Заключні положення (крім 15.5 і 15.3)
- Додаток 2   Групи технічних експертів
- Додаток 3   Комісії експертів
  - (ii)   Угода про урядові закупки
  - (iii)   Угода про тлумачення і застосування статей VI, XVI і XXIII (субсидії та компенсаційні заходи)
- 10   Експортні субсидії по деяких сировинних товарах
- 12   Консультації
- 13   Примирення, розв'язання спорів і дозволені відповідні заходи
- 14   Країни, що розвиваються
- 16   Комітет по субсидіях і компенсаційних заходах
- 17   Примирення
- 18   Розв'язання спорів
- 19.2   Прийняття та приєднання
- 19.4   Набрання чинності
- 19.5 (a)   Відповідність національного законодавства
  - 19.6   Огляд Комітетом
  - 19.7   Поправки
  - 19.8   Вихід з Угоди
  - 19.9   Незастосування цієї Угоди між окремими сторонами, що її підписали
  - 19.11   Секретаріат
  - 19.12   Здача на зберігання
  - 19.13   Реєстрація

(iv) Угода про застосування статті VII (Митна оцінка)

- 1.2 (b) (iv)   Вартість правочину
  - 11.1   Визначення митної вартості
  - 14   Застосування додатків (друге речення)
  - 18   Інститути (Комітет з митної оцінки)
  - 19   Консультації
  - 20   Розв'язання спорів
  - 21   Спеціальний і диференційований режим щодо країн, які розвиваються
  - 22   Прийняття та приєднання
  - 24   Набрання чинності
  - 25.1   Відповідність національного законодавства
    - 26   Перегляд
    - 27   Поправки
    - 28   Вихід з Угоди
    - 29   Секретаріат
    - 30   Здача на зберігання
    - 31   Реєстрація
- Додаток II   Технічний комітет по митній оцінці
- Додаток III   Групи експертів ad hoc

**Протокол до Угоди про застосування статті VII
(крім 1.7 і 1.8; з необхідним ввідним текстом про відповідність)**

(v) Угода про процедури імпортного ліцензування (981_014)

- 1.4   Загальні положення (останнє речення)
- 2.2   Автоматичне імпортне ліцензування (виноска 2)
- 4   Інститути, консультації і розв'язання спорів
- 5   Заключні положення (крім пункту 2)

(vi) Угода про застосування статті VI
(Антидемпінговий кодекс)

- 13 Країни, що розвиваються
14 Комітет з антидемпінгової практики
15 Консультації, примирення та розв'язання спорів
16 Заключні положення (крім пунктів 1 і 3)

(vii) Домовленість щодо яловичини

(viii) Міжнародна домовленість щодо молочних продуктів

(ix) Угода по торгівлі цивільною авіатехнікою

(x) Декларація про торговельні заходи, яких вживають з метою забезпечення рівноваги платіжного балансу

(c) Усі інші положення в ГАТТ чи пов'язаних з ним документах щодо:

(i) урядової допомоги економічному розвитку і режиму по відношенню до країн, що розвиваються, крім пунктів (1) - (4) Рішення від 28 листопада 1979 року (L/4903) про надання диференційованого і більш пільгового режиму, взаємність і повнішу участь країн, що розвиваються;

(ii) заснування чи функціонування комітетів фахівців та інших допоміжних органів;

(iii) підписання, приєднання, набрання чинності, виходу, здачі на зберігання і реєстрації.

(d) Всі угоди, домовленості, рішення, розуміння чи інші спільні заходи відповідно до положень, наведених у підпунктах (a) - (c).

(2) Договірні Сторони застосовуватимуть положення "Декларації щодо торговельних заходів, яких вживають з метою забезпечення рівноваги платіжного балансу" до заходів, вжитих тими Договірними Сторонами, які не є сторонами ГАТТ, у мірі, достатній у контексті інших положень цього Договору.

(3) Щодо повідомлень, яких вимагають положення, зроблені застосовними в результаті статті 29 (2) (a):

(a) Договірні Сторони, що не є сторонами ГАТТ чи пов'язаного з ним документа, роблять свої повідомлення Секретаріату. Секретаріат розповсюджує копії повідомлень серед усіх Договірних Сторін. Повідомлення Секретаріату будуть складатися однією з автентичних мов цього Договору. Супровідні документи можуть бути тільки на мові Договірної Сторони.

(b) такі вимоги не застосовуються до Договірних Сторін цього Договору, які є також сторонами ГАТТ і пов'язаних з ним документів, які містять свої власні вимоги щодо повідомлень.

(4) Торгівля ядерними матеріалами може регулюватися угодами, згаданими в Деклараціях, які відносяться до цього пункту, що містяться у Заключному Акті Конференції по Європейській Енергетичній Хартії.

10. Додаток TFU

**Положення щодо торговельних угод між державами,
колишніми складовими частинами Союзу Радянських
Соціалістичних Республік
(відповідно до статті 29 (2) (b))**

(1) Про будь-яку угоду, згадану у статті 29 (2) (b),

повідомляється у письмовій формі Секретаріат всіма або від імені всіх сторін такої угоди, які підписують цей Договір або приєднуються до нього:

(а) щодо угоди, яка діє на дату три місяці пізніше дати, коли перша з таких сторін підписує Договір або здає на зберігання свій акт про приєднання до нього, - не пізніше, ніж через шість місяців після такої дати підписання чи здачі на зберігання; і

(b) щодо угоди, яка набирає чинності на дату, що йде за датою, згадану у підпункті (а), - за достатній період часу до набрання нею чинності, з тим, щоб інші держави чи організації регіональної економічної інтеграції, які підписали Договір чи приєдналися до нього (далі - "Заінтересовані Сторони") мали розумну можливість розглянути угоду і зробити подання щодо цієї угоди її сторонам і Конференції по Хартії до набрання нею чинності.

(2) Повідомлення включає:

(а) копії дійсних текстів угоди всіма мовами, якими вона була підписана;

(b) опис, шляхом посилання на позиції, включені у Додаток ЕМ, конкретних енергетичних матеріалів і продуктів, до яких воно застосовується;

(c) пояснення, окремо для кожного відповідного положення ГАТТ і пов'язаних з ним документів, зробленого застосовним в результаті статті 29 (2) (а), щодо обставин, які роблять неможливою або нездійсненною для сторін угоди повну відповідність цьому положенню;

(d) конкретні заходи, які мають бути вжиті кожною стороною угоди щодо обставин, згаданих у підпункті (c); і

(e) опис програм сторін для досягнення послідовного скорочення і остаточного усунення невідповідних положень угоди.

(3) Сторони угоди, про яку зроблено повідомлення відповідно до пункту (1), надають Заінтересованим Сторонам розумну можливість для консультації з ними щодо такої угоди і розглядають їхні подання. За запитом будь-якої із Заінтересованих Сторін угода розглядається Конференцією по Хартії, яка може прийняти рекомендації щодо неї.

(4) Конференція по Хартії періодично розглядає виконання угод, про які зроблено повідомлення відповідно до пункту (1), і просування у напрямку відміни тих їхніх положень, які не відповідають положенням ГАТТ і пов'язаних з ним документів, зроблених застосовними в результаті статті 29 (2) (а). На прохання будь-якої із Заінтересованих Сторін Конференція по Хартії може прийняти рекомендації відносно такої угоди.

(5) У разі гострої необхідності може бути дозволено, щоб угода, згадана у статті 29 (2) (b), набрала чинності без повідомлення і консультації, передбачених у підпункті (1) (b), пунктах (2) і (3), за умови, що таке повідомлення робиться і можливість для такої консультації надається негайно. У такому разі сторони угоди, проте, повідомляють про її текст відповідно до підпункту (2) (а) негайно після набрання нею чинності.

(6) Договірні Сторони, які є чи стають сторонами угоди, описаної у статті 29 (2) (b), зобов'язуються обмежувати її невідповідність положенням ГАТТ і пов'язаних з ним документів, зроблених застосовними в результаті статті 29 (2) (а), тими, які необхідні для того, щоб відреагувати на конкретні обставини, а також здійснювати таку угоду таким чином, щоб вона якомога в меншій мірі відхилялася від таких положень. Вони докладають усіх зусиль для вжиття заходів по виправленню у світлі подань

Заінтересованих Сторін і будь-яких рекомендацій Конференції по Хартії.

11. Додаток D

Тимчасові положення про розв'язання торговельних спорів (відповідно до статті 29 (7))

(1) (a) У своїх відносинах одна з одною Договірні Сторони докладають усіх зусиль шляхом співробітництва і консультацій з тим, щоб розв'язувати до взаємного задоволення будь-які спори щодо вжитих заходів, які могли б істотно позначитися на дотриманні положень, застосовних до торгівлі згідно зі статтею 5 чи 29.

(b) Договірна Сторона може направити письмове прохання будь-якій іншій Договірній Стороні про консультації щодо будь-якого вжитого заходу іншої Договірної Сторони, який міг би, на її думку, істотно позначитися на дотриманні положень, застосовних до торгівлі згідно зі статтею 5 чи 29. Договірна Сторона, яка звертається з проханням про консультації, повідомляє якомога повніші відомості щодо того заходу, який є предметом скарги, і зазначає ті положення статті 5 чи 29, а також ГАТТ і пов'язаних з ним документів, які, на її думку, мають відношення до цієї справи. Щодо прохань відносно консультацій згідно з цим пунктом повідомляється Секретаріат, який періодично інформує Договірні Сторони про наступні консультації відповідно до отриманих повідомлень.

(c) Договірна Сторона поводить з будь-якою конфіденційною або такою, що є будь-чєю власністю, інформацією, ідентифікованою як така, що міститься у письмовому проханні чи надходить у відповідь на неї, або надходить до неї в ході консультацій, таким же чином, як з нею поводить Договірна Сторона, що надала цю інформацію.

(d) Прагнути розв'язати питання, які, на думку Договірної Сторони, позначаються на дотриманні положень, застосовних до торгівлі згідно зі статтею 5 чи 29, у відносинах між нею та іншою Договірною Стороною, Договірні Сторони, які беруть участь у консультаціях або інших процедурах розв'язання спору, докладають усіх зусиль з тим, щоб уникнути такого рішення, яке б несприятливо вплинуло на торгівлю будь-якої іншої Договірної Сторони.

(2) (a) Якщо протягом 60 днів після отримання прохання про консультації, згаданого у підпункті (1) (b), Договірні Сторони не розв'язали свій спір або не домовилися розв'язати його шляхом примирення, посередництва, арбітражу чи іншого методу, будь-яка з двох Договірних Сторін може передати до Секретаріату письмове прохання про заснування комісії експертів відповідно до підпунктів (b) - (f). У своєму проханні Договірна Сторона викладає суть спору і зазначає, які положення статті 5 чи 29, а також ГАТТ і пов'язаних з ним документів, на її думку, до нього відносяться, Секретаріат негайно передає копії прохання усім Договірним Сторонам.

(b) Інтереси інших Договірних Сторін враховуються під час розв'язання спору. Будь-яка інша Договірна Сторона, істотно заінтересована у справі, має право бути заслуханою комісією експертів і робити їй письмові подання за умови, що як Договірні Сторони в спорі, так і Секретаріат отримали письмове повідомлення про її заінтересованість не пізніше дати заснування комісії експертів, як це визначено відповідно до підпункту (e).

(c) Комісія експертів вважається заснованою через 45 днів після отримання Секретаріатом письмового прохання Договірної Сторони згідно з підпунктом (a).

(d) Комісія експертів утворюється у складі трьох членів, які обираються Генеральним Секретарем із списку, згаданого в пункті (7). Крім випадків, коли Договірні Сторони, що вступають в спір, домовляться про інше, члени комісії не будуть громадянами Договірних Сторін, які є або сторонами в спорі, або тими, що повідомили про свою заінтересованість відповідно до підпункту (b), або громадянами держав-членів організації регіональної економічної інтеграції, що є або стороною в спорі, або такою, що повідомила про свою зацікавленість відповідно до підпункту (b).

(e) Договірні Сторони в спорі реагують протягом десяти робочих днів на призначення членів комісії експертів і не будуть давати відвід призначенням, крім як з вимушених міркувань.

(f) Члени комісії експертів виступають у своєму особистому статусі і не будуть намагатися ні отримати, ні отримувати вказівок від будь-якого уряду чи іншого органу. Кожна Договірна Сторона зобов'язується поважати ці принципи і не прагне впливати на членів комісії експертів у виконанні їхніх завдань. Члени комісії експертів обиратимуться з таким розрахунком, щоб забезпечувалась їхня незалежність і в комісії була відбита достатня різноманітність професійної підготовки і досвіду.

(g) Секретаріат негайно повідомляє усі Договірні Сторони про утворення комісії експертів.

(3) (a) Конференція по Хартії приймає правила процедури роботи комісії експертів, що відповідають цьому Додатку. Правила процедури повинні по можливості повніше відповідати правилам процедури ГАТТ і пов'язаних з ним Документів. Комісія експертів також має право приймати додаткові правила процедури, які не суперечать правилам процедури, прийнятим Конференцією по Хартії, чи цьому Додатку. Під час розгляду справи у комісії експертів кожна Договірна Сторона, що вступила в спір, і будь-яка інша Договірна Сторона, що повідомила про свою заінтересованість відповідно до підпункту (2) (b), має право принаймні на одне слухання в комісії і на подання письмового матеріалу. Договірні Сторони, які вступили в спір, також мають право на подання письмових контраргументів. Комісія експертів може позитивно розглянути запит будь-якої іншої Договірної Сторони, яка повідомила про свою заінтересованість відповідно до підпункту (2) (b), про доступ до будь-якого письмового подання в комісію, за згодою Договірної Сторони, яка зробила це подання.

Розгляд у комісії носить конфіденційний характер. Комісія об'єктивно оцінює представлені їй матеріали, включаючи обставини спору і відповідність заходів положенням, застосовним до торгівлі згідно зі статтею 5 чи 29. Здійснюючи свої функції, комісія консультиється із Договірними Сторонами, що вступили в спір, і надає їм належну можливість дійти взаємно задовільного рішення. Якщо Договірні Сторони, що вступили в спір, не домовляться про інше, Комісія ґрунтує своє рішення на доказах і поданнях Договірних Сторін в спорі. Комісії експертів керуються тлумаченнями, даними ГАТТ і пов'язаними з ним документами в рамках ГАТТ, і не братимуть під сумнів сумісність із статтею 5 чи 29 практики, застосовуваної Договірною Стороною, яка є стороною ГАТТ, щодо інших сторін ГАТТ, до яких вона застосовує ГАТТ, і які не передавалися цими іншими сторонами для розв'язання спору відповідно до ГАТТ.

Якщо Договірні Сторони, які вступили в спір, не домовляться про інше, всі процедури щодо комісії, включаючи випуск її остаточної доповіді, мають бути закінчені протягом 180 днів від дати заснування комісії; проте незавершеність усіх процедур протягом цього терміну не буде позначатися на дійсності остаточної доповіді.

(b) Комісія сама визначає власну юрисдикцію; таке визначення є остаточним і обов'язковим. Будь-яке заперечення з боку Договірної Сторони, яка вступила в спір, що той чи інший спір не входить до компетенції комісії, розглядається комісією, яка вирішує, чи розглядати це заперечення як попереднє питання, чи приєднати його до обставин спору.

(c) У разі двох або більше прохань про заснування комісії експертів щодо спорів, які є по суті однорідними, Генеральний Секретар може за згодою усіх Договірних Сторін, що вступили у спір, призначити єдину комісію.

(4) (a) Розглянувши контраргументи, комісія експертів подає Договірним Сторонам, що вступили у спір, описові розділи проекту своєї письмової доповіді, включаючи констатацію фактів і стислий виклад доказів, висунутих Договірними Сторонами, що вступили у спір.

Договірним Сторонам, що вступили у спір, надається можливість подати письмові зауваження щодо описових розділів у встановлений комісією термін.

Після дати, встановленої для надходження зауважень від Договірних Сторін, комісія експертів подає Договірним Сторонам, що вступили у спір, проміжну письмову доповідь, яка включає як описові розділи, так і висновки і рішення комісії, що пропонуються. Протягом встановленого комісією терміну Договірна Сторона, що вступила у спір, може подати комісії письмове прохання про перегляд комісією певних аспектів проміжної доповіді до випуску остаточної доповіді. До випуску остаточної доповіді комісія може, на свій розсуд, зустрітися із Договірними Сторонами, що вступили у спір, для розгляду питань, які зачіпаються у такому проханні.

Остаточна доповідь включає описові розділи (включаючи констатацію фактів і стислий виклад доказів, висунутих Договірними Сторонами, що вступили у спір), висновки і рішення комісії, а також обговорення доказів, висунутих щодо конкретних аспектів проміжної доповіді на стадії її перегляду. В остаточній доповіді розглядається кожне істотне питання, поставлене перед комісією і необхідне для розв'язання спору, і викладаються підстави прийнятих комісією рішень. Комісія випускає свою остаточну доповідь, надаючи її негайно Секретаріату і Договірним Сторонам, що вступили у спір. Секретаріат за найближчою реальною можливістю розповсюджує остаточну доповідь, разом з усіма письмовими думками, які Договірна Сторона, що вступила у спір, бажає додати до неї, між усіма Договірними Сторонами.

(b) Якщо комісія вважає, що захід, вжитий чи збережений Договірною Стороною не відповідає положенню статті 5 або 29 чи положенню ГАТТ або пов'язаного з ним документа, застосовного згідно зі статтею 29, то комісія може рекомендувати у своїй остаточній доповіді, щоб Договірна Сторона змінила чи відмовилася від такого заходу чи поведінки з тим, щоб нею дотримувалося це положення.

(c) Доповіді комісії експертів приймаються Конференцією по Хартії. Щоб надати Конференції по Хартії достатній час для

розгляду доповідей комісії, доповідь не повинна прийматися Конференцією по Хартії принаймні протягом 30 днів після того, як вона була подана Секретаріатом усім Договірним Сторонам. Договірні Сторони, які мають заперечення проти доповіді комісії, подають обґрунтування своїх заперечень у письмовій формі Секретаріату не пізніше, ніж за 10 днів до дати розгляду цієї доповіді Конференцією по Хартії з метою її прийняття, а Секретаріат негайно подає їх усім Договірним Сторонам. Договірні Сторони, які вступили у спір, і Договірні Сторони, що повідомили про свою зацікавленість відповідно до підпункту (2) (b), мають право на повну участь у розгляді доповіді комісії з цього спору Конференцією по Хартії, і їхні думки протоколюються повністю.

(d) З метою забезпечення ефективного розв'язання спорів на благо всіх Договірних Сторін істотною умовою є негайне виконання рішень і рекомендацій, які містяться у прийнятій Конференцією по Хартії остаточній доповіді комісії. Договірна Сторона, якій адресоване рішення чи рекомендація, які містяться у прийнятій Конференцією по Хартії остаточній доповіді комісії, інформує Конференцію по Хартії про свої наміри щодо виконання такого рішення чи рекомендації. У разі, якщо їхнє негайне виконання не є можливим, відповідна Договірна Сторона роз'яснює Конференції по Хартії причини свого невиконання, і у світлі такого роз'яснення їй надається розумний термін для їх виконання. Мета розв'язання спору полягає у зміні чи усуненні заходів, що суперечать відповідним положенням.

(5) (a) Якщо Договірна Сторона не виконує протягом розумного терміну рішення чи рекомендацію, які містяться у остаточній доповіді комісії експертів, прийнятій Конференцією по Хартії, то Договірна Сторона у спорі, яка зазнає збитків у результаті такого невиконання, може передати невиконуючій Договірній Стороні письмове прохання про те, щоб невиконуюча Договірна Сторона вступила у переговори з метою узгодження взаємоприйнятної компенсації. У разі отримання такого прохання невиконуюча Договірна Сторона негайно вступає у такі переговори.

(b) Якщо невиконуюча Договірна Сторона відмовляється від переговорів або якщо Договірні Сторони не дійдуть згоди протягом 30 днів після вручення прохання про переговори, Договірна Сторона, яка зазнає збитків, може звернутися з письмовим проханням до Конференції по Хартії про дозвіл зупинити її зобов'язання перед невиконуючою Договірною Стороною по статті 5 чи 29.

(c) Конференція по Хартії може дозволити Договірній Стороні, що зазнає збитків, зупинити такі із своїх зобов'язань перед невиконуючою Договірною Стороною відповідно до положень статті 5 чи 29 або відповідно до положень ГАТТ чи пов'язаних з ним документів, що застосовуються по статті 29, які Договірна Сторона, що зазнає збитків, вважає еквівалентними у даних обставинах.

(d) Зупинення зобов'язань має тимчасовий характер і застосовується лише до того часу, коли скасовується захід, визнаний як такий, що суперечить статті 5 чи 29, або коли буде досягнуте взаємно задовільне рішення.

(6) (a) До зупинення таких зобов'язань Договірна Сторона, що зазнає збитків, інформує невиконуючу Договірну Сторону про характер і обсяг намічуваного нею зупинення. Якщо невиконуюча Договірна Сторона передає Генеральному Секретарю письмове заперечення проти обсягу зупинюваних зобов'язань, який пропонується Договірною Стороною, що зазнає збитків, то таке заперечення передається до арбітражу, як це передбачено нижче.

Запропоноване зупинення зобов'язань відстрочується до закінчення арбітражу і до того моменту, коли рішення арбітражної комісії стане остаточним і обов'язковим відповідно до підпункту (e).

(b) Генеральний Секретар засновує арбітражну комісію відповідно до підпунктів (2) (d) - (f), якою, по можливості, є та ж комісія експертів, яка прийняла рішення чи рекомендацію, згадані в підпункті (4) (d), з метою розгляду обсягу зобов'язань, запропонованих до зупинення Договірною Стороною, що зазнала збитків.

Якщо тільки Конференція по Хартії не ухвалить іншого рішення, правила процедури роботи комісії експертів приймаються відповідно до підпункту (3) (a).

(c) Арбітражна комісія визначає, чи є обсяг зобов'язань, запропонованих до зупинення Договірною Стороною, що зазнає збитків, надмірним по відношенню до збитків, яких вона зазнала, і якщо це так, то в якій мірі. Вона не розглядає характеру зупинюваних зобов'язань, за винятком випадків, коли він невіддільний від визначення обсягу зупинюваних зобов'язань.

(d) Арбітражна комісія передає своє письмове визначення Договірним Сторонам невиконуючій та тій, що зазнала збитків, і Секретаріату протягом 60 днів після заснування комісії або протягом такого іншого терміну, який може бути узгоджений між Договірними Сторонами невиконуючою і тією, що зазнала збитків. Секретаріат подає це визначення Конференції по Хартії при найближчій реальній можливості, але не пізніше, ніж на засіданні Конференції по Хартії, яке відбудеться після одержання визначення.

(e) Визначення арбітражної комісії стає остаточним і обов'язковим через 30 днів з дати його подання Конференції по Хартії, і будь-який обсяг зупинюваних пільг, який їм дозволяється, може бути після цього пущений в хід Договірною Стороною, що зазнала збитків, таким чином, який є, на думку цієї Договірної Сторони, еквівалентним у цих обставинах, якщо тільки до закінчення 30-денного терміну Конференція по Хартії не ухвалить іншого рішення.

(f) Зупиняючи виконання будь-яких зобов'язань щодо невиконуючої Договірної Сторони, Договірна Сторона, що зазнає збитків, робить усе можливе для того, щоб не була заподіяна шкода торгівлі якої-небудь іншої Договірної Сторони.

(7) Кожна Договірна Сторона може призначити двох чоловік, якими, в разі Договірних Сторін, які є також сторонами ГАТТ, якщо вони бажають і здатні виконувати функції членів комісії експертів по цьому Додатку, є члени комісії експертів, зараз призначених для включення в комісії експертів по розв'язанню спорів у ГАТТ. Генеральний секретар може також призначити, за згодою Конференції по Хартії, не більше десяти чоловік, які бажають і здатні виконувати функції членів комісії по розв'язанню спорів відповідно до пунктів (2) - (4). Крім того, Конференція по Хартії може прийняти рішення про призначення з тією ж метою до 20 чоловік із списків інших міжнародних органів для розв'язання спорів, які бажають і здатні виконувати функції членів комісії. Прізвища усіх призначених таким чином осіб складають список експертів для розв'язання спорів. Такі особи призначаються виключно за ознаками об'єктивності, надійності і здорового глузду і, у максимально можливій мірі, володіють знаннями і досвідом в галузі міжнародної торгівлі та в питаннях енергетики, особливо щодо положень, застосовних згідно зі статтею 29. Виконуючи будь-які функції відповідно до цього Додатка, ці призначені особи не повинні бути

пов'язані з якою-небудь Договірною Стороною чи приймати від неї вказівки. Призначені особи виконують свої функції протягом п'яти років з можливістю повторних призначень, поки не призначаються їхні наступники. Призначена особа, термін повноважень якої закінчується, продовжує виконувати будь-які функції, для яких ця особа була обрана згідно з цим Додатком. У разі смерті, відставки чи недієздатності призначеної особи Договірна Сторона чи Генеральний Секретар, залежно від того, хто призначив відповідну особу, мають право призначити іншу особу на той строк повноважень згаданої призначеної особи, що залишився, причому призначення Генеральним Секретарем підлягає схваленню Конференцією по Хартії.

(8) Незважаючи на положення, що містяться у цьому Додатку, протягом усього періоду розгляду по розв'язанню спору вітаються консультації Договірних Сторін з метою врегулювання їхнього спору.

(9) Конференція по Хартії може призначити чи запропонувати інші органи або форуми для виконання будь-яких функцій, що покладаються у цьому Додатку на Секретаріат і Генерального Секретаря.

12. Додаток В

Формула розподілу витрат по Хартії (відповідно до статті 37 (3))

(1) Внески, що сплачуються Договірними Сторонами, визначаються Секретаріатом щороку на підставі процентного розміру їхніх внесків, який вимагається відповідно до останньої за часом наявної Шкали оподаткування регулярного бюджету ООН (доповненої інформацією про гіпотетичні внески для усіх Договірних Сторін, що не є членами ООН).

(2) При необхідності внески коректуються з тим, щоб сума внесків усіх Договірних Сторін дорівнювала 100%.

13. Додаток РА

Перелік Договірних Сторін, що підписали, які не беруть зобов'язання щодо тимчасового застосування по статті 45 (3) (b) (відповідно до статті 45 (3) (c))

1. Чеська Республіка
2. Німеччина
3. Угорщина
4. Литва
5. Польща

14. Додаток Т

Перехідні заходи Договірних Сторін (відповідно до статті 32 (1))

Перелік Договірних Сторін, які мають право на перехідні заходи:

- Азербайджан
- Албанія
- Вірменія
- Білорусь
- Болгарія
- Угорщина

Грузія
Казахстан
Киргизстан
Латвія
Литва
Молдова
Польща
Російська Федерація
Румунія
Словацьчина
Словенія
Таджикистан
Туркменистан
Узбекистан
Україна
Хорватія
Чехія
Естонія

Перелік положень, які підпадають під перехідні заходи:

Стаття 6 (2)

"Кожна Договірна Сторона забезпечує в рамках своєї юрисдикції наявність і примусове виконання таких законів, які необхідні і доцільні для вирішення проблем односторонньої і погодженої антиконкурентної поведінки у господарській діяльності в Енергетичному секторі".

Країна: Албанія

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

В Албанії немає закону про захист конкуренції. Закон N 7746 від 28 липня 1993 року про вуглеводні і закон N 7796 від 17 лютого 1994 року про мінеральні ресурси не включають таких положень. Закон про електроенергетику знаходиться в стадії розробки. Планується передати цей закон до Парламенту до кінця 1996 року. До цих законів Албанія має намір включити положення щодо антиконкурентної поведінки.

Поступова відміна
1 січня 1998 року.

Країна: Вірменія

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

У цей час у Вірменії існує державна монополія у більшості областей енергетики. Закону про захист конкуренції немає, тому

правила конкуренції ще не виконуються. Законів про енергетику немає. Планується подати проекти законів про енергетику до парламенту у 1994 році. Передбачається до законів включити положення щодо антиконкурентної поведінки, гармонізовані із законодавством ЄС про конкуренцію.

Поступова відміна
31 грудня 1997 року

Країна: Азербайджан

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Антимонопольне законодавство знаходиться в стадії розробки.
Поступова відміна
1 січня 2000 року.

Країна: Білорусь

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Антимонопольне законодавство знаходиться в стадії розробки.
Поступова відміна
1 січня 2000 року.

Країна: Грузія

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Закони про демонополізацію в Грузії у цей час в стадії розробки, і тому поки держава має монополію практично на всі енергоносії та енергоресурси, що обмежує можливість конкуренції у паливно-енергетичному комплексі.

Поступова відміна
1 січня 1999 року.

Країна: Казахстан

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Закон "Про розвиток конкуренції та обмеження монополістичної діяльності" (N 656 від 11 червня 1991 року) був прийнятий, але має

загальний характер. Необхідний подальший розвиток законодавства, зокрема шляхом прийняття відповідних поправок чи прийняття нового закону.

Поступова відміна
1 січня 1998 року.

Країна: Киргизстан

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Закон "Про антимонопольну політику" вже прийнятий. Потрібен перехідний період для адаптації положень цього закону в енергетичний сектор, в якому діяльність поки жорстко регулюється державою.

Поступова відміна
1 липня 2001 року.

Країна: Молдова

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Закон Республіки Молдова "Про обмеження монополістичної діяльності і розвиток конкуренції" від 29 січня 1992 року передбачає організаційні та юридичні основи розвитку конкуренції, заходи по запобіганню, лімітуванню та обмеженню монопольної діяльності; він орієнтований на дотримання умов діяльності ринкової економіки. Однак цей Закон не передбачає конкретних заходів антиконкурентної поведінки в енергетичному секторі, а також не покриває повністю вимоги статті 6.

У 1995 році Парламенту будуть запропоновані проекти Закону "Про конкуренцію" і Державної Програми демонополізації економіки. Також у 1995 році Парламенту буде запропонований проект Закону "Про енергетику", в якому будуть відображені питання домонополізації енергетичного сектора і розвитку конкуренції в ньому.

Поступова відміна
1 січня 1998 року.

Країна: Румунія

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Правила конкуренції ще не виконуються в Румунії. Проект Закону про захист конкуренції був поданий Парламенту, і його планується прийняти протягом 1994 року.

У цьому проекті містяться положення щодо антиконкурентної поведінки, узгоджені із законодавством ЄС про конкуренцію.

Поступова відміна
31 грудня 1996 року.

Країна: Російська Федерація

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Федерація
Опис

У Російській Федерації створені розгорнуті основи антимонопольного законодавства, але треба буде розробити інші правові та організаційні заходи для відвернення, обмеження чи придушення монополістичної діяльності і недобросовісної конкуренції, особливо в енергетичному секторі.

Поступова відміна
1 липня 2001 року.

Країна: Словенія

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Закон про захист конкуренції, прийнятий у 1993 році та опублікований у Офіційному журналі N 18/93, розглядає антиконкурентну поведінку в цілому. Чинний закон також передбачає умови для створення органів по конкуренції. У цей час основним органом по конкуренції є Бюро захисту конкуренції в Міністерстві економічних відносин і розвитку. З урахуванням важливості енергетичного сектора передбачається окремий закон щодо цього, і, таким чином, потрібно більше часу для повної відповідності.

Поступова відміна
1 січня 1998 року.

Країна: Таджикистан

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

У 1993 році у Республіці Таджикистан прийнятий закон про демонополізацію і конкуренцію. Однак через складний економічний стан Таджикистану дія закону була тимчасово зупинена.

Поступова відміна
31 грудня 1997 року.

Країна: Туркменистан

Сектор

Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Постановою Президента Туркменистану N 1532 від 21 жовтня 1993 року створений і діє Комітет по обмеженню монополістичної діяльності, до функцій якого входить захист від монопольної практики господарюючих суб'єктів і органів управління, сприяння формуванню ринкових відносин на основі розвитку конкуренції і підприємництва.

Потрібні подальше вдосконалення і розробка законодавчих і нормативних актів, що регламентують антимонопольну поведінку підприємств у господарській діяльності в енергетичному секторі.

Поступова відміна
1 липня 2001 року.

Країна: Узбекистан

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

У Республіці Узбекистан прийнятий і діє з липня 1992 року Закон Республіки Узбекистан "Про обмеження монополістичної діяльності". Однак дія закону (як зазначено у статті 1, пункт 3) не поширюється на відносини, пов'язані з діяльністю підприємств енергетичної галузі.

Поступова відміна
1 липня 2001 року.

Стаття 6 (5)

"Якщо Договірна Сторона вважатиме, що якась конкретна антиконкурентна поведінка, що має місце на території іншої Договірної Сторони, негативно впливає на суттєві інтереси, пов'язані з цілями, визначеними у цій статті, то ця Договірна Сторона може повідомити іншу Договірну Сторону і може запропонувати, щоб її органи з питань конкуренції розпочали належні дії по примусовому виконанню. Договірна Сторона, яка повідомляє, включає у таке повідомлення достатню інформацію, щоб дозволити Договірній Стороні, яка повідомляється, виявити антиконкурентну поведінку, що є предметом повідомлення, і включає пропозицію про таку подальшу інформацію і співробітництво, які Договірна Сторона, що повідомляє, спроможна надати. Договірна Сторона, яка повідомляється, або залежно від обставин, відповідні органи з питань конкуренції можуть провести консультації з органами з питань конкуренції Договірної Сторони, яка повідомляє, і повною мірою беруть до уваги прохання Договірної Сторони, яка повідомляє, під час ухвалення рішення про те, чи розпочинати дії по примусовому виконанню щодо тієї антиконкурентної поведінки, про яку стверджується у повідомленні. Договірна Сторона, яка повідомляється, інформує Договірну Сторону, яка повідомляє, про своє рішення або рішення відповідних органів з питань конкуренції і може, якщо вона забажає цього, інформувати Договірну Сторону,

яка повідомляє, про підстави ухваленого рішення. Якщо розпочинається дія по примусовому виконанню, Договірна Сторона, яка повідомляється, повідомляє Договірній Стороні, яка повідомляє, про її результати і, в міру можливості, про будь-які значні проміжні висновки."

Країна: Албанія

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

В Албанії не існують органи для примусового здійснення правил конкуренції. Такі органи будуть передбачені в Законі "Про захист конкуренції", роботу над яким планується закінчити у 1996 році.

Поступова відміна
1 січня 1999 року.

Країна: Вірменія

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Інститути по примусовому виконанню положень цього пункту ще не засновані у Вірменії.

У Законах про захист конкуренції та про енергетику планується включити положення по створенню таких інститутів.

Поступова відміна
31 грудня 1997 року.

Країна: Азербайджан

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Державні структури, які здійснюють антимонопольну діяльність, будуть утворені після прийняття антимонопольного законодавства.

Поступова відміна
1 січня 2000 року.

Країна: Білорусь

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Державні антимонопольні органи будуть утворені після

прийняття антимонопольного законодавства.

Поступова відміна
1 січня 2000 року.

Країна: Грузія

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Закони про демонополізацію в Грузії в цей час у стадії розробки, і тому ще не створені органи з питань конкуренції.

Поступова відміна
1 січня 1999 року.

Країна: Казахстан

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

У Казахстані створений Антимонопольний комітет. Однак його діяльність потребує як законодавчого, так і організаційного вдосконалення для розробки ефективного механізму розгляду претензій щодо антиконкурентної поведінки.

Поступова відміна
1 січня 1998 року.

Країна: Киргизстан

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

У Киргизстані відсутній який-небудь механізм, що контролює антиконкурентні вияви і нормативно-законодавчу базу. Необхідне створення відповідних антимонопольних органів.

Поступова відміна
1 липня 2001 року.

Країна: Молдова

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

У Республіці Молдова органом, що контролює виконання положень конкурентної поведінки, є Міністерство економіки. Внесені відповідні доповнення в Закон Республіки Молдова "Про

адміністративні порушення", які передбачають деякі адміністративні покарання за невиконання і недотримання монополістами правил конкуренції.

У проекті закону "Про конкуренцію", що розробляється, будуть відображені положення примусового виконання правил конкуренції.

Поступова відміна
1 січня 1998 року.

Країна: Румунія

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Інститути по забезпеченню виконання положень цього пункту ще не засновані в Румунії.

У проекті закону про захист конкуренції, який планується прийняти протягом 1994 року, передбачаються інститути, завдання яких полягає в забезпеченні виконання правил конкуренції.

У проекті також передбачається дев'ятимісячний період для забезпечення виконання, починаючи з дати його опублікування. Відповідно до Угоди про асоціації між Румунією і Європейськими Співтовариствами, Румунії був наданий п'ятирічний період для виконання правил конкуренції.

Поступова відміна
1 січня 1998 року.

Країна: Таджикистан

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

У Республіці Таджикистан прийняті закони про демонополізацію і конкуренцію, однак інститути по забезпеченню виконання правил конкуренції знаходяться на стадії розробки.

Поступова відміна
31 грудня 1997 року.

Країна: Узбекистан

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

У Республіці Узбекистан прийнятий і діє з липня 1992 року Закон Республіки Узбекистан "Про обмеження монополістичної діяльності". Однак дія цього закону (як зазначено у статті 1, пункт 3) не поширюється на відносини, пов'язані з діяльністю підприємств енергетичної галузі.

Поступова відміна

1 липня 2001 року.

Стаття 7 (4)

"У разі, коли транзит енергетичних матеріалів і продуктів не може бути досягнутий на комерційних умовах за допомогою споруд для транспортування енергії, Договірні Сторони не повинні перешкоджати створенню нових потужностей, за винятком тих випадків, коли інше може бути передбачено у застосовному законодавстві, сумісному з пунктом (1)".

Країна: Азербайджан

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Необхідне прийняття комплексу законів по енергетиці, в тому числі по процедурах ліцензування, що регулюють питання транзиту. За час перехідного періоду намічається будівництво і модернізація ліній електропередач, а також генеруючих потужностей з метою доведення їхнього технічного рівня до світових вимог і пристосування до умов ринкової економіки.

Поступова відміна
31 грудня 1999 року.

Країна: Білорусь

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

У цей час розробляються закони про енергетику, про землю та інші, і до остаточного їх затвердження зберігається невизначеність у частині умов утворення на території республіки нових транспортних потужностей для переміщення енергоресурсів.

Поступова відміна
31 грудня 1998 року.

Країна: Болгарія

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

У Болгарії немає законів, що регулюють транзит енергетичних матеріалів і продуктів. В енергетичному секторі відбувається структурна перебудова, включаючи розробку інституціональних основ, законодавства і нормативних актів.

Поступова відміна
Перехідний період у 7 років необхідний для приведення

законодавства щодо транзиту енергетичних матеріалів і продуктів у повну відповідність до цього положення.

1 липня 2001 року.

Країна: Грузія

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Необхідно розробити пакет законів з цього питання. У Республіці Грузія у цей час наявні істотно різні умови для транспортування і транзиту різних енергоносіїв (електроенергія, природний газ, нафтопродукти, вугілля).

Поступова відміна
1 січня 1999 року.

Країна: Угорщина

Сектор
Електроенергетика
Рівень Уряду
Національний
Опис

Згідно з діючим законодавством, спорудження та експлуатація високовольтних ліній електропередачі є монополією держави.

Розробка нових правових і нормативних основ для спорудження, експлуатації і володіння високовольтними лініями електропередачі знаходиться у стадії підготовки.

Міністерство промисловості і торгівлі вже ініціювало розробку нового закону про електроенергію, який вплине також на Цивільний кодекс і Закон про концесії. Виконання положень може бути досягнуто після набрання чинності новим законом про електроенергію і суміжними нормативними постановами.

Поступова відміна
31 грудня 1996 року.

Країна: Польща

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Закон Польщі по енергетиці, який знаходиться на заключній стадії координації, передбачає утворення нових законодавчих норм, аналогічних тим, що застосовуються в країнах з ринковою економікою (ліцензії на вироблення, передачу, розподіл і торгівлю енергоносіями). До його прийняття Парламентом потребується тимчасове зупинення виконання зобов'язань по цьому пункту.

Поступова відміна
31 грудня 1995 року.

Стаття 9 (1)

"Договірні Сторони визнають важливість відкритих ринків капіталу для заохочення потоку капіталу з метою фінансування торгівлі енергетичними матеріалами і продуктами, а також здійснення і сприяння капіталовкладенням у господарську діяльність у енергетичному секторі на території інших Договірних Сторін, особливо Сторін з економікою перехідного періоду. Відповідно кожна Договірна Сторона прагне створювати умови для доступу на свій ринок капіталу компаніям і громадянам інших Договірних Сторін з метою фінансування торгівлі енергетичними матеріалами і продуктами і з метою капіталовкладень у господарську діяльність в енергетичному секторі на території цих інших Договірних Сторін на основі, не менш сприятливій ніж та, яку вона надає в подібних обставинах своїм власним компаніям і громадянам або компаніям і громадянам будь-якої іншої Договірної Сторони чи будь-якої третьої держави, залежно від того, що є найбільш сприятливим."

Країна: Азербайджан

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Відповідне законодавство знаходиться в стадії розробки.
Поступова відміна
1 січня 2000 року.

Країна: Білорусь

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Відповідне законодавство знаходиться в стадії розробки.
Поступова відміна
1 січня 2000 року.

Країна: Грузія

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Відповідне законодавство знаходиться в стадії розробки.
Поступова відміна
1 січня 1997 року.

Країна: Казахстан

Сектор

Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

У цей час ведеться розробка закону про іноземні інвестиції, який має бути прийнятий на осінній сесії Парламенту в 1994 році.
Поступова відміна
1 липня 2001 року.

Країна: Киргизстан

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

У цей час ведеться розробка відповідного законодавства.
Поступова відміна
1 липня 2001 року.

Стаття 10 (7) - конкретні заходи

"Кожна Договірна Сторона надає на своїй території щодо капіталовкладень інвесторів іншої Договірної Сторони, а також їхньої пов'язаної з цим діяльності, включаючи управління, підтримання, користування, володіння чи розпорядження, режим, не менш сприятливий ніж той, який вона надає капіталовкладенням своїх власних інвесторів або інвесторів будь-якої іншої Договірної Сторони чи будь-якої третьої держави, а також щодо їхньої пов'язаної з цим діяльності, включаючи управління, підтримання, користування, володіння чи розпорядження, залежно від того, що є найбільш сприятливим".

Країна: Болгарія

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Іноземні особи не можуть набувати права власності на землю. Компанія з часткою іноземної участі більше п'ятдесяти відсотків не може набувати право власності на сільськогосподарські угіддя;

іноземці та іноземні юридичні особи не можуть набувати права власності на землю, крім як у спадщину відповідно до закону. У цьому разі вони зобов'язані його передати;

іноземна особа може набувати права власності на будинки, але без права власності на землю;

іноземні особи чи компанії з контролюючою іноземною участю мають отримати дозвіл, перш ніж вони здійснюють такі види діяльності:

розвідування, розробку і добування природних ресурсів з територіального моря, континентального шельфу чи виключної економічної зони;

набування нерухомості в географічних регіонах, визначених Радою Міністрів.

Дозволи видаються Радою Міністрів або уповноваженим Радою Міністрів органом.

Поступова відміна
1 липня 2001 року.

Стаття 14 (1) (d)

"Кожна Договірною Сторона гарантує щодо капіталовкладень, здійснених на її території інвесторами будь-якої іншої Договірної Сторони, свободу переказів на свою територію та зі своєї території, включаючи переказ:

невитрачених заробітків та іншої винагороди персоналу, найманого за кордоном у зв'язку з цим капіталовкладенням".

Країна: Болгарія

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Іноземці, наймані компаніями з часткою іноземної участі більше 50 відсотків або іноземцем, зареєстрованим як окремий трейдер чи філіал або представництво зарубіжної компанії у Болгарії, які отримують заробітну плату в болгарських левах, можуть купувати іноземну валюту на суму, що не перевищує 70 відсотків від їхньої заробітної плати, включаючи виплати по соціальному страхуванню.

Поступова відміна
1 липня 2001 року.

Країна: Угорщина

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Згідно із Законом про іноземні інвестиції в Угорщині, стаття 33, іноземний вищий керівний та управлінський персонал, члени спостережних рад та іноземні службовці можуть переказувати свої заощадження до 50 відсотків їхнього заробітку після вирахування податків через банк своєї компанії.

Поступова відміна

Поступова відміна цього конкретного обмеження залежить від можливого досягнення в Угорщині прогресу у здійсненні програми лібералізації обміну валют, кінцева мета якої полягає у повній конвертованості форинта. Це обмеження не створює якої-небудь перешкоди для іноземних інвесторів. Поступова відміна ґрунтується на тому, що передбачено у статті 32.

1 липня 2001 року.

Стаття 20 (3)

"Кожна Договірна Сторона призначає один чи більше довідкових пунктів, куди можна звертатися із запитом щодо інформації відносно вищезгаданих законів, нормативних актів, судових рішень та адміністративних постанов, і невідкладно повідомляє про таке призначення в Секретаріат, який надає ці відомості на запит".

Країна: Вірменія

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

У Республіці Вірменія поки немає офіційних пунктів, куди можна було б звертатися із запитом щодо відповідних законів та інших нормативних актів. Немає також інформаційного центру. Існує план заснувати такий центр у 1994-1995 рр. Потрібна технічна допомога.

Поступова відміна
31 грудня 1996 року.

Країна: Азербайджан

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

В Азербайджанській Республіці поки немає офіційних довідкових пунктів, куди можна було б звертатися із запитом щодо інформації про відповідні закони та інші нормативні акти. У цей час така інформація концентрується в різних організаціях.

Поступова відміна
31 грудня 1997 року.

Країна: Білорусь

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

У Республіці Білорусь поки немає офіційних довідкових пунктів, які могли б давати інформацію щодо законів, нормативних актів, судових рішень та адміністративних постанов. Відносно судових рішень та адміністративних постанов відсутня практика їх публікації.

Поступова відміна
31 грудня 1998 року.

Країна: Казахстан

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

У Казахстані почато створення довідкових пунктів по інформації про закони і нормативні акти. Що стосується судових рішень і адміністративних постанов, то вони не публікуються у Казахстані (за винятком окремих рішень Верховного Суду Республіки Казахстан), бо не вважаються джерелами права. Зміна існуючої практики потребуватиме тривалого перехідного періоду.

Поступова відміна
1 липня 2001 року.

Країна: Молдова

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Необхідно створити довідкові пункти.
Поступова відміна
31 грудня 1995 року.

Країна: Російська Федерація

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Федерація і суб'єкти Федерації
Опис

У Російській Федерації поки немає офіційних довідкових пунктів, куди можна було б звертатися із запитом щодо інформації про відповідні закони та інші нормативні акти. Що стосується судових рішень та адміністративних постанов, вони не розглядаються як джерела права.

Поступова відміна
31 грудня 2000 року.

Країна: Словенія

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

У Словенії поки немає офіційних довідкових пунктів, куди можна було б звертатися із запитом щодо інформації про відповідні закони та інші нормативні акти. У цей час така інформація у різних міністерствах. Закон про іноземні інвестиції, що зараз готується, передбачає створення такого довідкового пункту.

Поступова відміна

1 січня 1998 року.

Країна: Таджикистан

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

У Республіці Таджикистан поки немає довідкових пунктів, куди можна було б звертатися із запитом щодо інформації про відповідні закони та інші нормативні акти. Це пов'язано тільки з фінансовими проблемами.

Поступова відміна
31 грудня 1997 року.

Країна: Україна

Сектор
Усі сектори енергетики
Рівень Уряду
Національний
Опис

Необхідне удосконалення наявної гласності законів до рівня міжнародної практики. Україна має створити довідкові пункти щодо інформації про закони, нормативні акти, судові рішення та адміністративні постанови і норми загального застосування.

Поступова відміна
1 січня 1998 року.

Стаття 22 (3)

"Кожна Договірна Сторона забезпечує, що якщо вона створить чи збереже організацію і наділяє цю організацію нормативними, адміністративними чи іншими державними повноваженнями, така організація здійснює такі повноваження чином, сумісним із зобов'язаннями Договірної Сторони по цьому Договору".

Країна: Чеська Республіка

Сектор
Уранова і ядерна промисловість
Рівень Уряду
Національний
Опис

Для того, щоб вичерпати резерви уранової руди, яка зберігається Адміністрацією державних матеріальних ресурсів, не буде ліцензуватися ніякий імпорт уранової руди і концентратів включаючи сполучення, що містять уран нечеського походження.

Поступова відміна
1 липня 2001 року.

Додаток 2

Рішення щодо Договору до Енергетичної Хартії

Конференція по Європейській Енергетичній Хартії ухвалила такі Рішення:

1. Щодо Договору в цілому

У разі невідповідності між договором стосовно Шпіцбергену (998_112) від 9 лютого 1920 року (Свальбардським договором) і Договором до Енергетичної Хартії, договір щодо Шпіцбергену має перевагу у ступені невідповідності без шкоди для позицій Договірних Сторін стосовно Свальбардського договору. У разі такої невідповідності або спору про те, чи є така невідповідність або про її ступінь, стаття 16 і Частина V Договору до Енергетичної Хартії не повинні застосовуватися.

2. Щодо статті 10 (7)

Російська Федерація може вимагати, щоб компанії з іноземною участю отримували законодавче схвалення для оренди федеральної власності, за умови, що Російська Федерація забезпечить без вилучень, що цей процес не буде застосовуватися таким чином, щоб дискримінація здійснювалась між капіталовкладеннями інвесторів інших Договірних Сторін.

3. Щодо статті 14*

(1) Термін "свобода переказів" у статті 14 (1) не перешкоджає застосуванню Договірною Стороною (далі - "Обмежуюча Сторона") обмежень щодо руху капіталу її власними інвесторами, за умови, що:

* Дивись виноску до Рішення N 3

(a) такі обмеження не завдають шкоди правам, які надаються відповідно до статті 14 (1) інвесторам інших Договірних Сторін щодо їхніх капіталовкладень;

(b) такі обмеження не зачіпають поточні операції; і

(c) Договірна Сторона забезпечує, щоб капіталовкладенням на її території інвесторів усіх інших Договірних Сторін надавався щодо переказів режим, не менш сприятливий ніж той, який вона надає капіталовкладенням інвесторів будь-якої іншої Договірної Сторони чи будь-якої третьої держави, залежно від того, що є найбільш сприятливим.

(2) Це рішення буде предметом розгляду Конференцією по Хартії через п'ять років після набрання Договором чинності, але не пізніше ніж на дату, передбачену у статті 32 (3).

(3) Ніяка Договірна Сторона не має права застосовувати такі обмеження, якщо тільки це не Договірна Сторона, яка є державою, що входила до складу колишнього Союзу Радянських Соціалістичних Республік, яка повідомила тимчасовий Секретаріат у письмовому вигляді не пізніше 1 липня 1995 року про те, що вона вирішує отримати право застосовувати обмеження відповідно до цього Рішення.

(4) Щоб уникнути сумнівів, ніщо у цьому Рішенні не применшує, в тому, що стосується статті 16, прав Договірної Сторони, її інвесторів чи їхніх капіталовкладень, що надаються по цій статті, або зобов'язань Договірної Сторони.

(5) Для цілей цього Рішення:

"Поточні операції" - це поточні платежі, пов'язані з рухом товарів, послуг чи осіб, що здійснюються відповідно до нормальної міжнародної практики і не включають домовленості, які матеріально створюють сполучення поточного платежу та операції, пов'язаної з рухом капіталу, такої як відстрочка платежів і авансові платежі,

що являють собою обхід відповідного законодавства Обмежуючої Сторони у цій галузі.

4. Щодо статті 14 (2)

Без шкоди для вимог статті 14 та інших її міжнародних зобов'язань Румунія прагне під час переходу до повної конвертованості своєї національної валюти робити відповідні кроки по підвищенню ефективності своїх процедур для переказу доходів на капіталовкладення і в будь-якому разі буде гарантувати такі перекази у вільно конвертованій валюті без обмежень чи затримки, що перевищує шість місяців. Румунія забезпечує, що капіталовкладенням на її території інвесторів усіх інших Договірних Сторін надається, щодо переказу платежів, режим, не менш сприятливий ніж той, який вона надає капіталовкладенням інвесторів будь-якої іншої Договірної Сторони або будь-якої третьої держави, залежно від того, що є найбільш сприятливим.

5. Щодо статей 24 (4) (а) і 25

Капіталовкладення інвестора, як він описаний у статті 1 (7) (а) (ii), Договірної Сторони, яка не є Стороною СЕІ або членом зони вільної торгівлі чи митного союзу, має право на режим, що надається згідно з таким СЕІ зони вільної торгівлі чи митному союзу, за умови, що капіталовкладення

(а) має свою зареєстровану контору, центральну адміністрацію чи основне місце ділової активності на території сторони цього СЕІ або члена цієї зони вільної торгівлі чи митного союзу; або

(б) у разі, коли воно має лише свою зареєстровану контору на цій території, має ефективні і тривалі зв'язки з економікою однієї із сторін цього СЕІ або члена цієї зони вільної торгівлі чи митного союзу.

Виноска до Рішення N 3

Це Рішення було сформульоване з розумінням того, що Договірні Сторони, які мають намір використати його і які також вступили в Угоди про партнерство і співробітництво з Європейськими Співтовариствами та їхніми державами-членами, які містять статтю, в якій йдеться про незастосування цих Угод на користь Договору, здійснять обмін листами, які мають юридичне значення, щодо застосовності статті 16 Договору між ними стосовно цього Рішення. Обмін листами буде здійснений завчасно до підписання.

Додаток 3

Протокол до Енергетичної Хартії з питань енергетичної ефективності і суміжних екологічних аспектів

(Протокол подано на ратифікацію Постановою КМ N 1435 (1435-97-п) від 20.12.97)

Преамбула

Договірні Сторони цього Протоколу,
беручи до уваги Європейську Енергетичну Хартію, прийняту у Заключному Документі Гаазької конференції по Європейській Енергетичній Хартії, підписаному в Гаазі 17 грудня 1991 року, і особливо декларації в ній про те, що необхідне співробітництво в галузі енергетичної ефективності і пов'язаної з енергією охорони

навколишнього середовища;

беручи до уваги також Договір до Енергетичної Хартії, відкритий для підписання з 17 грудня 1994 року по 16 червня 1995 року;

беручи до уваги роботу, що проводиться міжнародними організаціями і форумами в галузі енергетичної ефективності та екологічних аспектів енергетичного циклу;

успіваючи поліпшення в надійності енергозабезпечення і значні економічні та екологічні вигоди, які є результатом здійснення заходів по підвищенню енергетичної ефективності на основі ефективності витрат, і визнаючи їх значення для структурної перебудови економіки і підвищення рівня життя;

визнаючи, що поліпшення в енергетичній ефективності зменшують негативні наслідки енергетичного циклу для навколишнього середовища, включаючи потепління світового клімату і підкислення;

будучи переконані, що ціни на енергію мають відбивати у можливо більшому ступені умови конкурентного ринку, забезпечуючи ціноутворення, орієнтоване на ринок, включаючи більш повне відбиття екологічних витрат і вигід, і визнаючи, що таке ціноутворення має першорядне значення для прогресу в ефективності енергетики і в пов'язаній з цим охороні навколишнього середовища;

визнаючи першорядну роль приватного сектора, включаючи малі і середні підприємства, у сприянні заходам по підвищенню ефективності енергетики і у їх здійсненні і прагнучи забезпечити сприятливі інституціональні рамки умови для економічно життєздатних капіталовкладень у підвищення енергетичної ефективності;

визнаючи, що комерційні форми співробітництва можуть вимагати доповнення міжурядовим співробітництвом, особливо в галузі розробки енергетичної політики і аналізу, а також в інших галузях, які є істотно важливими для підвищення енергетичної ефективності, але не підходять для приватного фінансування;

прагнучи вживати скооперованих і скоординованих заходів у галузі енергетичної ефективності і пов'язаної з цим охорони навколишнього середовища і прийняти Протокол, що визначає рамки для можливо більш економічного і ефективного використання енергії, домовилися про таке:

Частина I

Вступ

Стаття 1

Охоплення і цілі Протоколу

(1) Цей Протокол визначає принципи політики сприяння підвищенню енергетичної ефективності як значного джерела енергії і зменшення несприятливого екологічного впливу енергетичних систем, що випливає з цього. Більше того, він забезпечує керівні принципи для розвитку програм по енергетичній ефективності, зазначає галузі співробітництва, а також створює рамки для розвитку скооперованих чи скоординованих дій. Ці дії можуть охоплювати пошукові роботи, розвідування, виробництво, перетворення, зберігання, транспортування, розподіл і споживання енергії і можуть відноситись до будь-якого економічного сектора.

(2) Цілями цього Протоколу є:

(a) заохочення політики в галузі енергетичної ефективності, сумісної із сталим розвитком;

(b) створення рамкових умов, що спонукають виробників і споживачів використовувати енергію якомога більш економно, ефективно та екологічно розумно, особливо шляхом організації ефективних ринків енергії і більш повного відбиття екологічних витрат і вигод; і

(c) заохочення співробітництва в галузі енергетичної ефективності.

Стаття 2

Визначення

У цьому Протоколі:

(1) "Хартія" означає Європейську Енергетичну Хартію, прийняту у Заключному Документі Гаазької конференції по Європейській Енергетичній Хартії, підписаному в Гаазі 17 грудня 1991 року; підписання Заключного Документа розглядається як підписання Хартії.

(2) "Договірні Сторони" означає державу чи організацію регіональної економічної інтеграції, які погодилися бути пов'язаними цим Протоколом і для яких Протокол є чинним.

(3) "Організація регіональної економічної інтеграції" означає організацію, утворену державами, якій вони передали компетенцію з певних питань, частина яких регулюється цим Протоколом, включаючи право приймати обов'язкові для них рішення з цих питань.

(4) "Енергетичний цикл" означає весь енергетичний ланцюг, що включає діяльність, пов'язану з пошуковими роботами, розвідуванням, виробництвом, перетворенням, зберіганням, транспортуванням, розподілом і споживанням різних форм енергії і переробкою та видаленням відходів, а також зупинення, припинення та закриття такої діяльності з метою зведення до мінімуму шкідливого екологічного впливу.

(5) "Ефективність витрат" означає досягнення певної мети при найнижчих витратах або досягнення найбільшої вигоди при цих витратах.

(6) "Підвищення енергетичної ефективності" означає діяльність по збереженню такої ж одиниці продукції (товару чи послуги) без зниження якості чи характеристик продукції при зменшенні кількості енергії, потрібної для виробництва цієї продукції.

(7) "Екологічний вплив" означає будь-який вплив даної діяльності на навколишнє середовище, включаючи здоров'я людини і безпеку, флору, фауну, ґрунт, повітря, воду, клімат, пейзаж та історичні пам'ятки чи інші фізичні споруди або взаємодії цих факторів; він включає також вплив на культурну спадщину чи соціально-економічні умови в результаті змін у вищезазначених факторах.

Частина II

Політичні принципи

Стаття 3

Основні принципи

Договірні Сторони керуються такими принципами:

(1) Договірні Сторони співробітничать і у тих випадках, коли це доцільно, сприяють одна одній у розробці і проведенні політики, законів і нормативних актів в галузі енергетичної ефективності.

(2) Договірні Сторони встановлюють політику в галузі енергетичної ефективності і належні правові і нормативні рамки, які, *inter alia*, сприяють:

(a) ефективному функціонуванню ринкових механізмів, включаючи орієнтоване на ринок ціноутворення і повніше відображення екологічних витрат і вигод;

(b) зменшенню бар'єрів щодо енергетичної ефективності, стимулюючи таким чином капіталовкладення;

(c) механізмам фінансування ініціатив щодо енергетичної ефективності;

(d) освіті і просвіті;

(e) поширенню і передачі технологій;

(f) гласності правових і нормативних рамок.

(3) Договірні Сторони прагнуть добиватися повної вигоди від енергетичної ефективності по всьому енергетичному циклу. З цією метою, при максимальному використанні своєї компетенції вони формулюють і здійснюють політику в галузі енергетичної ефективності, а також скооперовані і скоординовані дії на основі ефективності витрат і економічної ефективності, з належним врахуванням екологічних аспектів.

(4) Політика в галузі енергетичної ефективності включає як короткотермінові заходи по коректуванню попередньої практики, так і довготермінові заходи по підвищенню енергетичної ефективності протягом енергетичного циклу.

(5) Здійснюючи співробітництво для досягнення мети цього Протоколу, Договірні Сторони беруть до уваги різницю між Договірними Сторонами щодо несприятливих наслідків і витрат по їх зниженню.

(6) Договірні Сторони визначають першочергову роль приватного сектора. Вони заохочують вжиття заходів комунальними енергетичними підприємствами, відповідальними органами влади і спеціалізованими організаціями, а також тісне співробітництво між промисловістю та адміністративними органами.

(7) Скооперовані чи скоординовані дії враховують відповідні принципи, прийняті в міжнародних угодах, у яких беруть участь Договірні Сторони, спрямованих на охорону і поліпшення навколишнього середовища.

(8) Договірні Сторони повністю використовують роботу і досвід компетентних міжнародних або інших органів і прагнуть уникати дублювання.

Стаття 4

Поділ відповідальності і координація

Кожна Договірна Сторона прагне забезпечувати координацію політики в галузі енергетичної ефективності між усіма своїми відповідальними органами влади.

Стаття 5

Стратегії та цільові установки політики

Договірні Сторони формулюють стратегії та цільові установки політики щодо підвищення енергетичної ефективності і тим самим обмеження екологічного впливу енергетичного циклу відповідно до їх власних конкретних енергетичних умов. Ці стратегії і цільові установки політики мають бути доступними для всіх заінтересованих сторін.

Стаття 6

Фінансування і фінансові стимули

(1) Договірні Сторони заохочують здійснення нових підходів і методів з метою фінансування капіталовкладень у підвищення енергетичної ефективності та у пов'язану з енергетикою охорону навколишнього середовища, таких як домовленості про спільні підприємства між споживачами енергії і зовнішніми інвесторами (далі "Фінансування третіми сторонами").

(2) Договірні Сторони прагнуть використовувати ринки приватного капіталу та існуючі міжнародні фінансові установи і сприяють доступу до них з метою полегшення капіталовкладень у підвищення енергетичної ефективності і пов'язану з енергетичною ефективністю охорону навколишнього середовища.

(3) Договірні Сторони можуть, відповідно до положень Договору до Енергетичної Хартії та інших своїх міжнародних юридичних зобов'язань, надавати фіскальні чи фінансові стимули енергокористувачам з метою полегшення впровадження у ринок енергетично ефективних технологій, продуктів і послуг. Вони прагнуть робити це таким чином, який забезпечує гласність і мінімізує порушення рівноваги міжнародних ринків.

Стаття 7

Заохочення енергетично ефективної технології

(1) Відповідно до положень Договору до Енергетичної Хартії Договірні Сторони заохочують комерційну торгівлю і співробітництво в галузі енергетично ефективних і екологічно розумних технологій, що стосуються енергії послуг і методів управління.

(2) Договірні Сторони сприяють використанню таких технологій, послуг і методів управління протягом усього енергетичного циклу.

Стаття 8

Вітчизняні програми

(1) Для того, щоб досягти цільових установок політики, сформульованих відповідно до статті 5, кожна Договірна Сторона розробляє, виконує і регулярно поновлює програми підвищення енергетичної ефективності, які найбільш відповідають її умовам.

(2) Такі програми можуть включати таку діяльність, як:

(a) розробка довготермінових сценаріїв попиту і пропонування енергії, якими можна було б керуватися приймаючи рішення;

(b) оцінка впливу вживаних дій на енергетику, навколишнє середовище та макроекономічні показники;

(c) визначення норм, розроблених для підвищення ефективності обладнання, яке використовує енергію, і зусилля по їх гармонізації на міжнародному рівні, щоб уникнути перекручень у торгівлі;

(d) розвиток і заохочення приватної ініціативи і промислового співробітництва, включаючи спільні підприємства;

(e) заохочення використання найбільш енергетично ефективних технологій, які є економічно життєздатними і екологічно розумними;

(f) заохочення новаторських підходів до капіталовкладень у підвищення енергетичної ефективності, таких як фінансування третіми сторонами і спільне фінансування;

(g) розробка відповідних енергетичних балансів і баз даних, наприклад, з даними попиту на енергію на досить детальному рівні та про технології для підвищення енергетичної ефективності;

(h) заохочення створення дорадчих і консультативних служб, які могли б діяти в рамках державних чи приватних підприємств промисловості або комунальних послуг і надавали б інформацію щодо програм підвищення енергетичної ефективності та енергетично ефективних технологій і сприяли б споживачам і підприємствам;

(i) підтримання і заохочення комбінованого виробництва електроенергії і тепла, а також заходів, спрямованих на підвищення ефективності виробничих і розподільних систем центрального опалення будинків і промислових підприємств;

(j) утворення, на відповідних рівнях, спеціалізованих органів по енергетичній ефективності, які мають достатнє фінансування і укомплектування кадрами для розробки і здійснення політики.

(3) Під час реалізації своїх програм в галузі енергетичної ефективності Договірні Сторони забезпечують наявність належних інституційних і правових інфраструктур.

Частина III

Міжнародне співробітництво

Стаття 9

Галузі співробітництва

Співробітництво між Договірними Сторонами може приймати будь-яку підходящу форму. Галузі можливого співробітництва перелічені у Додатку.

Частина IV

Адміністративні і правові заходи

Стаття 10

Роль Конференції по Хартії

(1) Усі рішення Конференції по Хартії відповідно до цього Протоколу приймаються лише тими Договірними Сторонами Договору до Енергетичної Хартії, які є Договірними Сторонами цього Протоколу.

(2) Конференція по Хартії прагне прийняти рішення, не пізніше ніж через 180 днів після набрання чинності цим Протоколом, щодо процедур для огляду і для полегшення виконання його положень, включаючи вимоги до звітності, а також визначення галузей співробітництва відповідно до статті 9.

Стаття 11

Секретаріат і фінансування

(1) Секретаріат, заснований згідно зі статтею 35 Договору до Енергетичної Хартії, надає Конференції по Хартії все необхідне сприяння для виконання її зобов'язань по цьому Протоколу і надає інші такі послуги по забезпеченню здійснення Протоколу, які можуть вимагатися час від часу, за умови схвалення Конференцією по Хартії.

(2) Витрати Секретаріату Конференції по Хартії, що впливають з цього Протоколу, покриваються Договірними Сторонами цього Протоколу відповідно до їх здатності платити, визначеної відповідно до формули, викладеної у Додатку В до Договору до Енергетичної Хартії.

Стаття 12

Голосування

(1) Одноголосність Договірних Сторін, які присутні і голосують на засіданні Конференції по Хартії, на якому вирішуються такі питання, потрібна для прийняття рішень з метою:

(a) прийняття поправок до цього Протоколу; і

(b) затвердження приєднань до цього Протоколу згідно зі статтею 16.

Договірні Сторони докладають усіх зусиль для досягнення згоди на основі консенсусу з будь-якого іншого питання, яке вимагає від них рішення згідно з цим Протоколом. Якщо згода не може бути досягнута на основі консенсусу, то рішення щодо небюджетних питань приймаються більшістю у три чверті Договірних Сторін, що присутні і голосують на засіданні Конференції по Хартії, на якому вирішуються такі питання.

Рішення щодо бюджетних питань приймаються кваліфікованою більшістю Договірних Сторін, чиї оцінені внески згідно зі статтею 11 (2) становлять, у сукупності, не менше трьох четвертих загальної суми оцінених внесків.

(2) Для цілей цієї статті "Договірні Сторони, які присутні і голосують" означає Договірні Сторони цього Протоколу, які присутні і голосують "за" чи "проти", за умови, що Конференція по Хартії може приймати рішення щодо правил процедури з тим, щоб зробити можливим прийняття таких рішень Договірними Сторонами шляхом листування.

(3) За винятком того, що передбачено в пункті (1) щодо бюджетних питань, ніяке рішення, згадане у цій статті, не буде дійсним, якщо воно не має підтримки простої більшості Договірних Сторін.

(4) Організація регіональної економічної інтеграції, у випадках голосування, має число голосів, що дорівнює числу її держав-членів, які є Договірними Сторонами цього Протоколу; за умови, що така Організація не використовує своє право голосу, якщо її держави-члени використовують своє право голосу, і навпаки.

(5) У разі постійних затримок з виконанням Договірною Стороною фінансових зобов'язань по цьому Протоколу Конференція по Хартії може повністю або частково зупинити дію прав Договірної Сторони під час голосування.

Стаття 13

Відношення до Договору до Енергетичної Хартії

(1) У разі невідповідності положень цього Протоколу положенням Договору до Енергетичної Хартії, переважну дію, у тій мірі, що відноситься до цієї невідповідності, мають положення Договору до Енергетичної Хартії.

(2) Стаття 10 (1) і стаття 12 (1)-(3) не будуть застосовуватися до голосування на Конференції по Хартії щодо поправок до цього Протоколу, які приписують зобов'язання чи функції Конференції по Хартії чи Секретаріату, заснування якого передбачене у Договорі до Енергетичної Хартії.

Частина V

Заключні положення

Стаття 14

Підписання

Цей Протокол відкритий для підписання у Лісабоні з 17 грудня 1994 року по 16 червня 1995 року державами і організаціями регіональної економічної інтеграції, представники яких підписали Хартію і Договір до Енергетичної Хартії.

Стаття 15

Ратифікація, прийняття чи затвердження

Цей Протокол підлягає ратифікації, прийняттю чи затвердженню сторонами, що його підписали. Ратифікаційні грамоти і акти про прийняття чи затвердження здаються на зберігання депозитарію.

Стаття 16

Приєднання

Цей Протокол відкритий для приєднання з дати, коли Протокол закривається для підписання, держав і організацій регіональної економічної інтеграції, які підписали Хартію і є Договірними Сторонами Договору до Енергетичної Хартії, на умовах, схвалених Конференцією по Хартії. Акти про приєднання здаються на зберігання депозитарію.

Стаття 17

Поправки

(1) Будь-яка Договірна Сторона може запропонувати поправки до цього Протоколу.

(2) Текст будь-якої запропонованої поправки до цього Протоколу повідомляється Секретаріатом Договірним Сторонам принаймні за три місяці до тієї дати, коли намічається його прийняття Конференцією по Хартії.

(3) Поправки до цього Протоколу, тексти яких були прийняті Конференцією по Хартії, передаються Секретаріатом депозитарію, який представляє їх усім Договірним Сторонам для ратифікації,

прийняття чи затвердження.

(4) Акти про ратифікацію, прийняття чи затвердження поправок до цього Протоколу здаються на зберігання депозитарію. Поправки набирають чинності між Договірними Сторонами, які ратифікували, прийняли чи затвердили їх, на тридцятий день після отримання депозитарієм акта про ратифікацію, прийняття чи затвердження принаймні трьома чвертями Договірних Сторін. Після цього поправки набирають чинності для будь-якої іншої Договірної Сторони на тридцятий день після здачі на зберігання цієї Договірною Стороною своїх актів про ратифікацію, прийняття чи затвердження поправок.

Стаття 18

Набрання чинності

(1) Цей Протокол набирає чинності на тридцятий день після дати здачі на зберігання п'ятнадцятої ратифікаційної грамоти, акта про прийняття чи затвердження цього Протоколу або про приєднання до нього державою або організацією регіональної економічної інтеграції, яка є стороною, що підписала Хартію, і Договірною Стороною Договору до Енергетичної Хартії, або в той же день, коли набирає чинності Договір до Енергетичної Хартії, залежно від того, що настає пізніше.

(2) Для кожної держави або організації регіональної економічної інтеграції, для яких Договір до Енергетичної Хартії набрав чинності і які ратифікують, приймають чи затверджують цей Протокол, або приєднуються до нього після набрання Протоколом чинності відповідно до пункту (1), Протокол набирає чинності на тридцятий день після дати здачі на зберігання такою державою чи організацією регіональної економічної інтеграції ратифікаційної грамоти, акта про прийняття, затвердження чи приєднання.

(3) Для цілей пункту (1), будь-який документ, зданий на зберігання організацією регіональної економічної інтеграції, не повинен зараховуватися у додаток до тих, які здані на зберігання державами-членами такої організації.

Стаття 19

Застереження

До цього Протоколу не допускаються ніякі застереження.

Стаття 20

Вихід з Протоколу

(1) У будь-який час після набрання чинності цим Протоколом для Договірної Сторони, ця Договірна Сторона може направити письмове повідомлення депозитарію про свій вихід з цього Протоколу.

(2) Будь-яка Договірна Сторона, яка виходить з Договору до Енергетичної Хартії, розглядається також як така, що вийшла з цього Протоколу.

(3) Дата набрання чинності виходом з Протоколу згідно з пунктом (1) настає через дев'яносто днів після одержання повідомлення депозитарієм. Датою набрання чинності виходом з Протоколу згідно з пунктом (2) є та ж сама дата, що й для набрання

чинності виходом з Договору до Енергетичної Хартії.

Стаття 21

Депозитарій

Уряд Португальської Республіки є депозитарієм цього Протоколу.

Стаття 23

Автентичні тексти

На посвідчення цього нижчепідписані, належним чином на це уповноважені, підписали цей Протокол англійською, іспанською, італійською, німецькою, російською і французькою мовами, причому тексти усіма цими мовами є рівно автентичними, в одному дійсному примірнику, який буде зданий на зберігання Уряду Португальської Республіки.

Вчинено у Лісабоні сімнадцятого грудня одна тисяча дев'ятсот дев'яносто четвертого року.

Додаток

Ілюстративний і не вичерпуючий перелік можливих галузей співробітництва відповідно до статті 9

Розробка програм в галузі енергетичної ефективності, включаючи виявлення перешкод і потенційних можливостей у галузі енергетичної ефективності і розробку енергетичного маркірування і норм ефективності;

оцінка екологічного впливу енергетичного циклу;

розробка економічних, законодавчих і нормативних заходів;

передача технології, технічне сприяння і спільні підприємства в промисловості, на які поширюється міжнародний режим прав власності та інші застосовні міжнародні угоди;

наукові дослідження і дослідно-конструкторські роботи;

навчання, підготовка кадрів, інформація і статистика;

визначення і оцінка таких заходів, як фіскальні чи інші основані на ринкових принципах інструменти, включаючи обмінювані дозволи, що враховують зовнішні, особливо екологічні, витрати і вигоди.

Аналіз і розробка політики з питань енергетики:

оцінка потенціальних можливостей підвищення енергетичної ефективності:

аналіз і статистика попиту на енергію;

розробка законодавчих і нормативних заходів;

комплексне планування ресурсів і управління попитом;

оцінка екологічного впливу, включаючи великі енергетичні проекти.

Оцінка економічних інструментів підвищення енергетичної ефективності і досягнення цілей в галузі екології.

Аналіз енергетичної ефективності в галузі переробки, перетворення, транспортування і розподілу вуглеводнів.

Підвищення енергетичної ефективності у виробництві і розподілі електроенергії:

комбіноване виробництво електроенергії і тепла;
складові елементи обладнання (казани, турбіни, генератори та ін.);

об'єднання мереж.

Підвищення енергетичної ефективності у будівельному секторі:
норми теплоізоляції, пасивне використання сонячної енергії і вентиляція;

системи опалення приміщень і кондиціонування повітря;
високоефективні пальники з низьким викидом окислу азоту;
техніка вимірювання та індивідуальні лічильники;
побутові прилади і освітлення.

Послуги муніципалітетів і місцевих комунальних общин:
системи централізованого тепlopостачання;
ефективні системи газорозподілення;
технології планування в галузі енергетики;
поріднення міст чи інших відповідних територіальних органів;
управління енергетичним господарством у містах і державних будинках;

поводження з відходами та утилізація відходів в енергетичних цілях.

Підвищення енергетичної ефективності у промисловому секторі:
спільні підприємства;
каскадне використання енергії, комбіноване виробництво електроенергії і тепла та утилізація тепла, що відходить;
енергетичні ревізії.

Підвищення енергетичної ефективності у транспортному секторі:
норми ефективності моторних транспортних засобів;
розробка ефективних транспортних інфраструктур.

Інформація:

просвітницька робота;
бази даних: доступ, технічна специфікація, інформаційні системи;

поширення, збирання і систематизація технічної інформації;
дослідження поведінки.

Підготовка і навчання:

обмін управлінськими кадрами, державними службовцями, інженерами і студентами в галузі енергетики;
організація міжнародних учбових курсів.

Фінансування:

розробка правових рамок;
фінансування третіми сторонами;
спільні підприємства;
спільне фінансування.

Заключний Акт Конференції по Європейській Енергетичній Хартії

I. Заключна Пленарна сесія Конференції по Європейській Енергетичній Хартії відбулася в Лісабоні 16-17 грудня 1994 року.

Представники Австралії, Республіки Австрія, Азербайджанської Республіки, Республіки Албанія, Республіки Вірменія, Республіки Білорусь, Королівства Бельгія, Республіки Болгарія, Республіки Угорщина, Федеративної Республіки Німеччина, Грецької Республіки, Республіки Грузія, Королівства Данія, Європейських Співтовариств, Ірландії, Республіки Ісландія, Королівства Іспанія, Італійської Республіки, Республіки Казахстан, Канади, Республіки Кіпр, Республіки Киргизстан, Республіки Латвія, Республіки Литва,

Князівства Ліхтенштейн, Великого Герцогства Люксембург, Республіки Мальта, Республіки Молдова, Королівства Нідерландів, Королівства Норвегія, Республіки Польща, Португальської Республіки, Російської Федерації, Румунії, Словацької Республіки, Республіки Словенія, Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії, Сполучених Штатів Америки, Республіки Таджикистан, Туркменистану, Республіки Турція, Республіки Узбекистан, України, Республіки Фінляндія, Французької Республіки, Республіки Хорватія, Чеської Республіки, Швейцарської Конфедерації, Королівства Швеція, Республіки Естонія і Японії (далі "представники") брали участь у Конференції, в якій також брали участь запрошені спостерігачі з деяких країн і міжнародних організацій.

Історія

II. Під час засідання Європейської Ради в Дубліні у червні 1990 року Прем'єр-міністр Нідерландів припустив, що економічне відновлення у Східній Європі та в існуючому тоді Союзі Радянських Соціалістичних Республік могло би бути викликане і прискорене шляхом співробітництва в галузі енергетичного сектора. Це припущення було підтримане Радою, яка запропонувала Комісії Європейських Співтовариств вивчити, як найкращим чином здійснити таке співробітництво. У лютому 1991 року Комісія запропонувала концепцію Європейської Енергетичної Хартії.

Після обговорення пропозиції Комісії у Раді Європейських Співтовариств Європейські Співтовариства запросили інші країни Західної і Східної Європи, Союз Радянських Соціалістичних Республік і неєвропейські країни-члени Організації Економічного Співробітництва і Розвитку взяти участь у Конференції в Брюсселі у липні 1991 року з тим, щоб розпочати переговори щодо Європейської Енергетичної Хартії. Ряд інших країн і міжнародних організацій були запрошені взяти участь у Конференції по Європейській Енергетичній Хартії як спостерігачі.

Переговори щодо Європейської Енергетичної Хартії закінчилися у 1991 році, і Хартія була прийнята шляхом підписання Заключного Документа на конференції, яка відбулася в Гаазі 16-17 грудня 1991 року. Всі сторони, які підписали Хартію тоді або згодом, включають усіх тих, що перелічені у Розділі I вище, крім спостерігачів.

Сторони, які підписали Європейську Енергетичну Хартію, зобов'язалися:

дотримуватися цілей і принципів Хартії та здійснювати і розширювати їхнє співробітництво якомога скоріше шляхом сумлінних переговорів з метою вироблення Основної Угоди і Протоколів.

Відповідно Конференція по Європейській Енергетичній Хартії розпочала переговори з Основної Угоди - пізніше названої Договором до Енергетичної Хартії, - спрямовані на стимулювання промислового співробітництва між Сходом і Заходом шляхом надання юридичних гарантій у таких галузях як капіталовкладення, транзит і торгівля. Вона також розпочала переговори щодо Протоколів у галузях енергетичної ефективності, ядерної безпеки і вуглеводнів, хоча в останньому випадку переговори пізніше були зупинені до закінчення Договору до Енергетичної Хартії.

Переговори по Договору до Енергетичної Хартії і Протоколу до Енергетичної Хартії з питань ефективності в енергетиці та суміжних екологічних аспектів були успішно закінчені в 1994 році.

Договір до Енергетичної Хартії

III. В результаті розгляду Конференція по Європейській Енергетичній Хартії прийняла текст Договору до Енергетичної Хартії (далі "Договір"), викладений у Додатку 1, і Рішення щодо нього, викладені у Додатку 2, і погодилася, що Договір буде відкритий для підписання в Лісабоні з 17 грудня 1994 року по 16 червня 1995 року.

Розуміння

IV. Підписанням цього Заключного Акта представники погодилися прийняти такі розуміння щодо Договору:

1. Щодо Договору в цілому

(a) Представники підкреслюють, що положення Договору погоджені при розумінні специфічного характеру Договору, спрямованого на утворення юридичних рамок для стимулювання довгострокового співробітництва в конкретному секторі, і, в результаті, не можуть тлумачитися таким чином, що вони являють собою прецедент в контексті інших міжнародних переговорів.

(b) Положення Договору:

(i) не зобов'язують ніяку Договірну Сторону вводити обов'язковий доступ для третіх сторін; або

(ii) не запобігають використанню цінкових систем, які, всередині певної категорії споживачів, застосовують однакові ціни для споживачів у різних місцях.

(c) Вилучення з режиму найбільш сприятливої нації не спрямовані на те, щоб охопити заходи, які є конкретними для якого-небудь інвестора чи групи інвесторів, а мають на увазі загальне застосування.

2. Щодо статті 1 (5)

(a) Розуміється, що Договір не надає прав займатися господарською діяльністю окрім господарської діяльності в енергетичному секторі.

(b) Такі види діяльності є ілюстрацією господарської діяльності в енергетичному секторі:

(i) пошукові та розвідувальні роботи і видобуток, наприклад, нафти, газу, кам'яного вугілля та урану;

(ii) будівництво та експлуатація електростанцій, в тому числі з силовими установками, які використовують силу вітру, а також інші поновлювані джерела енергії;

(iii) транспортування по суші, розподіл, зберігання і поставка енергетичних матеріалів і продуктів, наприклад через передаточні та розподільні мережі і трубопроводи або залізничні лінії спеціального призначення, а також будівництво споруд для них, в т.ч. прокладення нафтопроводів, газопроводів і вугільних пульпопроводів;

(iv) видалення і поховання відходів з об'єктів, пов'язаних з енергією, таких як електростанції, включаючи радіоактивні відходи з атомних електростанцій;

(v) вилучення з експлуатації об'єктів, пов'язаних з енергією, серед них нафтобурові установки, нафтоперероблювальні заводи і електростанції;

(vi) збут і продаж, а також торгівля енергетичними матеріалами і продуктами, наприклад, роздрібний продаж бензину; та

(vii) дослідження, консультування, планування, управління і проектування, пов'язані з вищезгаданою діяльністю, серед них спрямовані на підвищення енергетичної ефективності.

3. Щодо статті 1 (6)

В цілях більшої ясності щодо того, чи контролюється капіталовкладення, здійснене на території однієї Договірної Сторони, прямо чи посередньо, інвестором будь-якої іншої Договірної Сторони, контроль над капіталовкладенням означає фактичний контроль, що визначається після вивчення реальних обставин у кожній ситуації. Під час кожного такого вивчення належить розглядати всі відповідні фактори, включаючи

(a) фінансовий інтерес інвестора у капіталовкладенні, в т.ч. цінні папери з правом власності на частину акціонерного капіталу;

(b) здатність інвестора істотно впливати на управління і функціонування капіталовкладення; та

(c) здатність інвестора істотно впливати на вибір членів ради директорів або будь-якого іншого керуючого органу.

У тих випадках, коли існує сумнів щодо того, чи контролює інвестор, прямо чи посередньо, капіталовкладення, інвестор, який заявляє про такий контроль, несе тягар доказу, що такий контроль існує.

4. Щодо статті 1 (8)

Відповідно до політики Австралії в галузі іноземних капіталовкладень, заснування нового гірничорудного об'єкта чи об'єкта по переробці сировини в Австралії з загальною вартістю капіталовкладень іноземних ділових кіл в 10 млн. австралійських доларів чи більше, навіть у тому випадку, якщо ці іноземні ділові кола вже ведуть аналогічну діяльність в Австралії, розглядається як здійснення нового капіталовкладення.

5. Щодо статті 1 (12)

Представники визнають необхідність адекватного і ефективного захисту прав інтелектуальної власності відповідно до найвищих міжнародно визнаних стандартів.

6. Щодо статті 5 (1)

Угода представників щодо статті 5 не спрямована на позначення якої-небудь позиції відносно того, чи маються на увазі положення "Угоди про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи" (981_009), що додається до Заключного Акта Уругвайського Раунду багатосторонніх торговельних переговорів, у статтях III і XI ГАТТ, і в якому ступені.

7. Щодо статті 6

(a) Одностороння і погоджена антиконкурентна поведінка, згадана у статті 6 (2), має бути визначена кожною Договірною Стороною відповідно до її законів і може включати в себе зловживання експлуатаційного характеру.

(b) "Дія по примусовому виконанню" або "Примусове виконання" включає дію відповідно до законодавства Договірної Сторони про конкуренцію шляхом розслідування, порушення справи чи адміністративного розгляду, а також шляхом прийняття якого-небудь рішення або додаткового закону, що надають чи продовжують повноваження.

8. Щодо статті 7 (4)

Застосовне законодавство включатиме положення по охороні навколишнього середовища, землекористуванню, безпеці або технічних стандартах.

9. Щодо статей 9, 10 і Частини V

Оскільки програми Договірної Сторони, що передбачають надання державних позик, субсидій, гарантій або страхування в цілях заохочення торгівлі або капіталовкладень за кордоном, не пов'язані з капіталовкладенням чи пов'язаною з ним діяльністю інвесторів з

інших Договірних Сторін на її території, такі програми можуть підлягати обмеженням щодо участі в них.

10. Щодо статті 10 (4)

Додатковий договір визначатиме умови застосування режиму, викладеного у статті 10 (3). Ці умови будуть, *inter alia*, включати положення щодо продажу чи розпорядження іншим чином державними активами (приватизація) і розпуску монополій (демонополізація).

11. Щодо статей 10 (4) і 29 (6)

Договірні Сторони можуть розглядати будь-який зв'язок між положеннями статті 10 (4) і статті 29 (6).

12. Щодо статті 14 (5)

Передбачається, що Договірна Сторона, яка вступає в угоду, згадану у статті 14 (5), забезпечує, щоб умови такої угоди не суперечили зобов'язанням цієї Договірної Сторони по статтях Угоди Міжнародного Валютного Фонду.

13. Щодо статті 19 (1) (i)

Кожна Договірна Сторона сама вирішує, в якій мірі оцінка і моніторинг екологічного впливу мають визначатися правовими вимогами, які органи влади будуть повноважні приймати рішення щодо таких вимог, а також визначає належні процедури для використання.

14. Щодо статей 22 і 23

Щодо торгівлі енергетичними матеріалами і продуктами, яка регулюється статтею 29, ця стаття визначає положення, що стосуються питань, які охоплюють статті 22 і 23.

15. Щодо статті 24

Вилучення, які містяться в ГАТТ і пов'язаних з ним документах, застосовуються між окремими Договірними Сторонами, що є сторонами ГАТТ, як визнається у статті 4. Щодо торгівлі енергетичними матеріалами і продуктами, яка регулюється статтею 29, ця стаття визначає положення, які стосуються питань, що охоплюються статтею 24.

16. Щодо статті 26 (2) (a)

Стаття 26 (2) (a) не повинна тлумачитись як така, що потребує, щоб Договірна Сторона вводила Частину III Договору до свого національного законодавства.

17. Щодо статей 22 і 27

Посилання на зобов'язання за договором у передостанньому реченні статті 10 (1) не включають рішення, ухвалені міжнародними організаціями, навіть якщо вони є юридично обов'язковими, або договори, які набули чинності до 1 січня 1970 року.

18. Щодо статті 29 (2) (a)

(a) У тих випадках, коли положення ГАТТ 1947 р. або пов'язаного з ним документа, яке згадується в цьому пункті, передбачає спільні дії сторін ГАТТ, мається на увазі, що Конференція по Хартії здійснює такі дії.

(b) Поняття "застосовуються на 1 березня 1994 року і практикуються щодо енергетичних матеріалів і продуктів сторонами ГАТТ 1947 р. між собою" не має на увазі посилання на випадки, коли сторона ГАТТ вдається до статті XXXV ГАТТ, тим самим скасовуючи застосування ГАТТ по відношенню до іншої сторони ГАТТ, але, проте, застосовує в односторонньому порядку на основі *de facto* деякі положення ГАТТ по відношенню до цієї іншої сторони ГАТТ.

19. Щодо статті 33

Тимчасова Конференція по Хартії має у можливо найближчі терміни вирішити, як найкращим чином реалізувати мету Частини III Європейської Енергетичної Хартії щодо проведення переговорів відносно Протоколів в галузях співробітництва, таких як перелічені

у Частині III Хартії.

20. Щодо статті 34

(a) Тимчасовий Генеральний Секретар має негайно зв'язатися з іншими міжнародними організаціями з тим, щоб з'ясувати, на яких умовах вони могли б погодитися виконувати завдання, що випливають з Договору і Хартії. Тимчасовий Генеральний Секретар може доповісти про це тимчасовій Конференції по Хартії на засіданні, яке стаття 45 (4) вимагає скликати не пізніше ніж через 180 днів після дати відкриття Договору для підписання.

(b) Конференція по Хартії повинна приймати річний бюджет до початку фінансового року.

21. Щодо статті 34 (3) (m)

Технічні зміни у Додатках можуть, наприклад, включати виняток з переліків сторін, які не підписали, або тих сторін, які підписали, що висловили свій намір не ратифікувати, або додання до Додатків N і VC. Передбачається, що Секретаріат повинен пропонувати такі зміни Конференції по Хартії у відповідних випадках.

22. Щодо Додатка TFU (1)

(a) Якщо деякі із сторін угоди, згаданої в пункті (1), не підписали Договір або не приєдналися до нього протягом часу, потрібного для повідомлення, ті сторони угоди, котрі підписали Договір або приєдналися до нього, можуть зробити повідомлення від їхнього імені.

(b) Взагалі, необхідність повідомлення про угоди чисто комерційного характеру не передбачена, оскільки щодо таких угод не повинне підніматися питання про додержання статті 29 (2) (a), навіть якщо в них беруть участь державні організації. Проте, Конференція по Хартії могла б уточнити в цілях Додатка TFU, які види угод, згаданих у статті 29 (2) (b), потребують повідомлення відповідно до Додатка, а які види не потребують.

Декларації

V. Представники заявили, що стаття 18 (2) не повинна тлумачитися таким чином, що вона дозволяє обминути застосування інших положень Договору.

VI. Представники також взяли до уваги такі Декларації, зроблені щодо Договору:

1. Щодо статті 1 (6)

Російська Федерація висловлює побажання повернутися на переговорах по додатковому договору, згаданому у статті 10 (4), до питання про важливість національного законодавства у зв'язку з питанням контролю як воно висловлене у Розумінні до статті 1 (6).

2. Щодо статей 5 і 10 (11)

Австралія відзначає, що положення статей 5 і 10 (11) не применшують її права і зобов'язання по ГАТТ, включаючи ті, що були вироблені в Угоді Уругвайського раунду про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи, зокрема щодо списку винятків у статті 5 (3), який вона вважає неповним.

Австралія далі відзначає, що було б неправильно органам для розв'язання спорів, заснованим за Договором, давати тлумачення статей III і XI ГАТТ у контексті спорів між сторонами ГАТТ або між інвестором сторони ГАТТ та іншою стороною ГАТТ. Вона вважає, що стосовно застосування статті 10 (11) між інвестором і стороною ГАТТ єдине питання, яке може розглядатися по статті 26, - це питання про арбітражне рішення, в тому випадку, якщо комісія

експертів ГАТТ або орган по розв'язанню спорів ВТО вперше визначають, що пов'язаний з торгівлею інвестиційний захід, що зберігається Договірною Стороною, несумісний з її зобов'язаннями за ГАТТ або за Угодою про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи.

3. Щодо статті 7

Європейські Співтовариства та їхні держави-члени, а також Австрія, Норвегія, Швеція і Фінляндія заявляють, що положення статті 7 залежать від звичайних норм міжнародного права про юрисдикцію щодо підводних кабелів і трубопроводів або, в тих випадках, де не існує таких норм, - загального міжнародного права.

Вони заявляють далі, що стаття 7 не має на увазі впливати на тлумачення існуючого міжнародного права про юрисдикцію щодо підводних кабелів і трубопроводів, і не може розглядатися як така, що робить це.

4. Щодо статті 10

І Канада і Сполучені Штати підтверджують, що вони застосовуватимуть положення статті 10 відповідно до таких міркувань:

З метою оцінки режиму, який має бути наданий інвесторам інших Договірних Сторін та їхнім капіталовкладенням, необхідно буде розглядати обставини в кожному конкретному випадку. Порівняння між режимом, що додається інвесторам однієї Договірної Сторони чи капіталовкладенням інвесторів однієї Договірної Сторони і капіталовкладенням, що надаються, або інвесторам іншої Договірної Сторони дійсне тільки в тому випадку, коли воно робиться між інвесторами і капіталовкладеннями за аналогічних обставин. Під час визначення того, чи сумісний диференційований режим для інвесторів чи капіталовкладень зі статтею 10, мають братися до уваги два основних фактори.

Перший фактор - це цілі політики Договірних Сторін у різних галузях, остільки оскільки вони сумісні з принципами недискримінації, викладеними у статті 10. Законні цілі політики можуть виправдовувати диференційований режим для іноземних інвесторів або їхніх капіталовкладень для відбиття різниці в умовах між цими інвесторами і капіталовкладеннями та вітчизняними інвесторами і капіталовкладеннями. Наприклад, мета забезпечення цілісності фінансової системи країни виправдала б обґрунтовані і продиктовані розважливостю заходи щодо іноземних інвесторів або капіталовкладень у тих випадках, коли такі заходи були б не обов'язковими для забезпечення досягнення одних і тих самих цілей, остільки оскільки вони стосуються вітчизняних інвесторів або капіталовкладень. Таким чином, ці іноземні інвестори чи їхні капіталовкладення не будуть "в аналогічних обставинах" з вітчизняними інвесторами чи їхніми капіталовкладеннями. Таким чином, навіть якщо такий захід надає диференційований режим, це не суперечитиме статті 10.

Другим фактором є ступінь, у якому цей захід мотивується тим фактом, що відповідний інвестор або капіталовкладення знаходиться в іноземному володінні чи під іноземним контролем. Захід, націлений конкретно на інвесторів через те, що вони є іноземними, без достатніх причин, зв'язаних з політикою в галузі компенсуючих заходів, що відповідають попередньому пункту, суперечила б принципам статті 10. Іноземний інвестор або капіталовкладення були б "в аналогічних обставинах" з вітчизняними інвесторами та їхніми капіталовкладеннями, і цей захід суперечив би статті 10.

5. Щодо статті 25

Європейські Співтовариства та їхні держави-члени нагадують про те, що відповідно до статті 58 Договору про заснування Європейського Співтовариства:

(a) на компанії чи фірми, засновані відповідно до законодавства якої-небудь держави-члена, які мають свою зареєстровану контору, центральну адміністрацію або основне місце ведення справи в межах Співтовариства, в тому, що стосується права заснування відповідно до Частини III, Розділу III, Глави 2 Договору про заснування Європейського Співтовариства, поширюється такий же режим, як і на фізичних осіб, що є громадянами держав-членів; компанії чи фірми, які мають тільки свої зареєстровані контори в межах Співтовариства, повинні, з цією метою, мати фактичний і постійний зв'язок з економікою однієї з держав-членів;

(b) "компанії та фірми" означають компанії чи фірми, утворені відповідно до цивільного чи комерційного права, включаючи кооперативні товариства та інші, юридичні особи, які підпадають під дію публічного або приватного права, за винятком тих, які не дбають про комерційні цілі.

Європейські Співтовариства та їхні держави-члени далі нагадують, що:

законодавство Співтовариства передбачає можливість поширювати режим, описаний вище, на філіали та агентства компаній чи фірм, не заснованих в одній з держав-членів; і що застосування статті 25 Договору до Енергетичної Хартії дозволить лише ті вилучення, які необхідні для забезпечення преференційного режиму, який є результатом більш широкого процесу економічної інтеграції, що є наслідком Договорів, які засновують Європейські Співтовариства.

6. Щодо статті 40

Данія нагадує, що Європейська Енергетична Хартія не застосовується до Гренландії і Фарерських островів доти, доки повідомлення про це не буде отримане від місцевих урядів Гренландії і Фарерських островів.

В цьому відношенні Данія підтверджує, що стаття 40 Договору застосовується до Гренландії і Фарерських островів.

7. Щодо Додатка G (4)

(a) Європейські Співтовариства і Російська Федерація заявляють, що торгівля ядерними матеріалами між ними регулюється, доти, доки вони не досягнуть іншої згоди, положеннями статті 22 Угоди про партнерство і співробітництво, яка засновує партнерство між Російською Федерацією, з одного боку, та Європейськими Співтовариствами та їхніми державами-членами, з іншого боку, підписаної на Корфу 24 червня 1994 року, обміну листами, що додається до цієї Угоди, та зв'язаної з нею спільної декларації, і що спори щодо такої торгівлі будуть предметом процедур згаданої Угоди.

(b) Європейські Співтовариства та Україна заявляють, що відповідно до Угоди про партнерство і співробітництво (998_012), підписаної в Люксембурзі 14 червня 1994 року, і Тимчасової Угоди до неї, парафованої там же в той же день, торгівля ядерними матеріалами між ними регулюється виключно положеннями конкретної угоди, яка буде укладена між Європейським Співтовариством з Атомної Енергії та Україною.

До набрання чинності цієї конкретної угодою положення Угоди між Європейським Економічним Співтовариством, Європейським Співтовариством з Атомної Енергії і Союзом Радянських Соціалістичних Республік про торгівлю та економічне і комерційне

співробітництво, підписаної в Брюсселі 18 грудня 1989 року, продовжують виключно застосовуватися до торгівлі ядерними матеріалами між ними.

(с) Європейські Співтовариства і Казахстан заявляють, що відповідно до Угоди про партнерство і співробітництво, парафованої в Брюсселі 20 травня 1994 року, торгівля ядерними матеріалами між ними регулюється виключно положеннями конкретної угоди, яка буде укладена між Європейським Співтовариством з Атомної Енергії і Казахстаном.

До набрання чинності цієї конкретною угодою положення Угоди між Європейським Економічним Співтовариством, Європейським Співтовариством з Атомної Енергії і Союзом Радянських Соціалістичних Республік про торгівлю та економічне і комерційне співробітництво, підписаної в Брюсселі 18 грудня 1989 року, продовжують виключно застосовуватися до торгівлі ядерними матеріалами між ними.

(d) Європейські Співтовариства і Киргизстан заявляють, що відповідно до Угоди про партнерство і співробітництво, парафованої в Брюсселі 31 травня 1994 року, торгівля ядерними матеріалами між ними регулюється виключно положеннями конкретної угоди, яка буде укладена між Європейським Співтовариством з Атомної Енергії і Киргизстаном.

До набрання чинності цієї конкретною угодою положення Угоди між Європейським Економічним Співтовариством, Європейським Співтовариством з Атомної Енергії і Союзом Радянських Соціалістичних Республік про торгівлю та економічне і комерційне співробітництво, підписаної в Брюсселі 18 грудня 1989 року, продовжують виключно застосовуватися до торгівлі ядерними матеріалами між ними.

(e) Європейські Співтовариства і Таджикистан заявляють, що торгівля ядерними матеріалами між ними регулюється виключно положеннями конкретної угоди, яка буде укладена між Європейським Співтовариством з Атомної Енергії і Таджикистаном.

До набрання чинності цієї конкретною угодою положення Угоди між Європейським Економічним Співтовариством, Європейським Співтовариством з Атомної Енергії і Союзом Радянських Соціалістичних Республік про торгівлю та економічне і комерційне співробітництво, підписаної в Брюсселі 18 грудня 1989 року, продовжують виключно застосовуватися до торгівлі ядерними матеріалами між ними.

(f) Європейські Співтовариства і Узбекистан заявляють, що торгівля ядерними матеріалами між ними регулюється виключно положеннями конкретної угоди, яка буде укладена між Європейським Співтовариством з Атомної Енергії і Узбекистаном.

До набрання чинності цієї конкретною угодою положення Угоди між Європейським Економічним Співтовариством, Європейським Співтовариством з Атомної Енергії і Союзом Радянських Соціалістичних Республік про торгівлю та економічне і комерційне співробітництво, підписаної в Брюсселі 18 грудня 1989 року, продовжують виключно застосовуватися до торгівлі ядерними матеріалами між ними.

Протокол до Енергетичної Хартії з питань енергетичної ефективності та суміжних екологічних аспектів

VII. Конференція по Європейській Енергетичній Хартії прийняла текст Протоколу до Енергетичної Хартії з питань енергетичної

ефективності та суміжних екологічних аспектів, наведений у Додатку 3.

Європейська Енергетична Хартія

VIII. Тимчасова Конференція по Хартії та Конференція по Хартії, передбачені у Договорі, надалі мають бути відповідальні за прийняття рішень щодо звернень про підписання Заключного Документа Гаазької Конференції по Європейській Енергетичній Хартії та Європейської Енергетичної Хартії, прийнятої в результаті цього.

Документація

IX. Записи переговорів Конференції по Європейській Енергетичній Хартії і Протоколу щодо енергетичної ефективності будуть зберігатися в Секретаріаті.

Вчинено в Лісабоні у сімнадцятий день грудня одна тисяча дев'ятсот дев'яносто четвертого року.